

**TANULSÁGOS BESZÉLYKÉK
KISEBB GYERMEKEK SZÁMÁRA.**

SCHMID KRISTÓF

**BUDAPEST
1891
AZ ATHENAEUM TÁRSULAT KIADÁSA.**

TARTALOM

ELSŐ FÜZET.

1. Az Isten.
2. A jó atya.
3. A jámbor anya és a fiai.
4. A két testvér.
5. A napvilág.
6. Az eső.
7. A szivárvány.
8. A visszhang.
9. A forrás.
10. A virág.
11. Az almák.
12. A körte.
13. A dió.
14. A dióhéj.
15. A zöld ág.
16. A drágalátos füvecske.
17. A répa.
18. A kelkáposzta.
19. A gombák.
20. A tök és a makk.
21. A tölgy és a fűzfa.
22. A tölgyfa.
23. A szántóföld.
24. A búzakaralások.
25. A borsó.
26. A lencse.
27. A len.
28. A szántóföld kincse.
29. A határkő.
30. A szőlőtőke.
31. A szőlőhegy.
32. Az éneklő madarak.
33. A kanárimadár.
34. A seregély.
35. A házi kakas.
36. A tyúk.
37. A nagy madárfészek.
38. A méhek.
39. A legyek és a pókok.
40. A nagy hal.
41. Az ebecske.
42. A juhok.
43. A lopott ló.
44. A nagy ökör.
45. A számár.
46. Az öszvér.
47. A majom.
48. A medve.
49. A farkas.

50. Az oroszlán.
51. Az arany.
52. A gyöngyök.
53. A drágakövek.
54. A kavicsok.
55. A kő.
56. A földdel teli zsák.
57. A paraszt-telek.
58. A különös fal.
59. A kenyér.
60. A hús.
61. A fűszer.
62. A ritka étel.
63. Az eltörött patkó.
64. A patkószög.
65. Az arany horog.
66. A pásztor-furulya.
67. A kereszt-zsák.
68. A hét vessző.
69. A tükör.
70. Az arckép.
71. A legszebb ruha.
72. Az arany szelence.
73. Az ezüst óra.
74. A pénzes erszény.
75. A nagy tallér.
76. A keresztcske.
77. A csoda-szekrény.
78. Az imádkozó herceg.
79. A jámbor pásztorfiú.
80. A kis kosárkötő.
81. A kis hajósok.
82. A vak.
83. A két vándor.
84. A szénégető és a vászonfehérítő.
85. A molnár és a számara.
86. A vadász és a kutyája.
87. A kevély kisasszony.
88. A koldusnő.
89. A sertéstolvaj.
90. A három rabló.
91. Az emberevő.
92. A gyógyszerárus.
93. A kincs-ásó.
94. A kísértet.
95. A zarándok.
96. A remete.
97. Az elhunyt kisasszony.
98. Az örökség.
99. A haldokló mosolygása.
100. Halál utáni barátaink.

MÁSODIK FÜZET.

1. Az imádkozó gyermek.
2. A fiatal almafa.
3. A nagy körtefa.
4. Az eper.
5. A cseresznyék.
6. A szilvák.
7. A szőlőfürtök.
8. A gesztenyék.
9. Az alma.
10. Az arany diók.
11. A dióhéj.
12. A rózsató.
13. A rózsza.
14. A liliom.
15. A szegfű.
16. A gyöngyvirág.
17. Az ibolyák.
18. A nefelejts.
19. A rezeda.
20. A virágkosárka.
21. A koszorú.
22. A szép bíborgyümölcs.
23. Az arany bokor.
24. A mákmagocska.
25. A tök.
26. A káposzta.
27. A gallyak és a szalma.
28. A szálka.
29. A szép tölgyfa.
30. A rózsák és a méhek.
31. A házi kakas.
32. A tyúk.
33. A galambok.
34. A fecskék.
35. A verebek.
36. A sármányok.
37. A cinege.
38. A kakukk.
39. A fogolyfészek.
40. A papagáj.
41. A szép ló.
42. A csikó.
43. A tehén.
44. A tehén-kolomp.
45. A bakkecske.
46. A szarvas.
47. A pontyok.
48. A gyík.
49. A nap.

50. A hold.
51. A legszebb csillag.
52. A mennydörgés.
53. A szivárvány-tálacska.
54. A négy elem.
55. A gyöngyfüzér.
56. A tafota.
57. A tükör.
58. A bűvös gyűrű.
59. Az új ruha.
60. A köpeny.
61. A cipők.
62. A cipőszög.
63. A kötő-kosárka.
64. A kötőmunkák.
65. A fonál.
66. A lánc.
67. A kötél.
68. Kétféle ivópohár.
69. A leves.
70. A tej.
71. Víz és tej.
72. A megbűvölt tojások.
73. A sült lúd.
74. A reggeli ima.
75. Az esti ima.
76. Az anya könnye.
77. A háziszerek.
78. A születésnap ajándék.
79. Az aláírás.
80. A gazdag.
81. A jól használt pénz.
82. A vásár.
83. Az álarcosok.
84. Az erdei kincs.
85. A pásztor-fia.
86. Az ügyes szolgáló.
87. A jótékony kertész.
88. A szőlőtolvaj.
89. A tolvaj.
90. A fiatal tolvaj.
91. A rabló.
92. A fülelő.
93. A nyalánk.
94. A jó szomszédok.
95. A kovács.
96. A fogoly.
97. A vak.
98. A süket.
99. A szerecsen.
100. A jobb haza.

ELSŐ FÜZET.

1. Az Isten.

A bálványimádó házában egy istenfélő fiú lakott. A fiú így szólt a bálványimádóhoz: „Csak egy Isten van, ki az eget és földet teremtette. Ő ad nekünk napvilágot és esőt. Ő látja cselekvéseinket és hallja imáinkat, Ő, az élő Isten, büntethet és jutalmazhat, megszabadíthat vagy megronthat minket. Ezen bálványok itt csak földből készítvék; nem látnak és nem hallanak, és nekünk sem jót, sem rosszat nem tehetnek.” Azonban a pogány nem hallgatott az igazságra.

Midőn egyszer a bálványimádó kiment a rétre, a fiú egy botot fogott kezébe, és összerombolta a bálványokat, csak a legnagyobbikat hagyván meg épen; a botot pedig ennek kezébe dugta. „Ki tette ezt?” kérde a pogány. A gyermek mondá: „Nem hiszed-e, hogy a te nagy bálványod az ő kisebb társait összerombolhatta?” „Nem,” kiáltotta a pogány, „azt én nem hiszem; mert kezét még soha meg nem mozdította. Te tetted ezt, te gonosz gyermek, és ezen gonoszágodért ugyanazon bottal foglak agyonverni.” Azonban a gyermek nyájasan így szólt: „Óh, ne haragudjál! Ha bálványképedet még arra sem tartod képesnek, mit én gyöngye gyermekkarommal tudtam véghezvinni; miként lehetne ő az Isten, ki az eget és földet teremtette!” A pogány elnémult, elmélkedni kezdett, a még fönmaradt bálványképet ledöntötte, és térdeire esvén, legelőször imádá az igaz Istent.

**Ki téged Istenünk
Imád és megismer:
Tebenned e földön
Szerető atyát nyer.**

2. A jó atya.

Egy jó atya fontos ügyek miatt az ország fővárosában tartózkodott, az anya és a gyermekek pedig messze tőle egy kis falusi jószágon éltek. Egyszer az atya gyermekeinek egy nagy ládát küldött teli szép jószágokkal és levelet, melyben e szavak voltak: „Kedves gyermekeim! Legyetek istenfélők és jók; akkor nemsokára szabad lesz hozzám jönnötök. Örvendjete, azon lakásban, melyet én számotokra készítettem, ezeknél még sokkal szebb ajándékokat tartogatok.”

A gyermekek nagyon örültek és mondák: „Milyen jóságos a mi atyánk, és mennyi örömet szerez nekünk! Mi őt igazán szívünkben szeretjük, habár nem is látjuk, és arcára sem emlékezünk. Mi is örömet fogunk neki szerezni és úgy cselekedni, a mint levelében írta. Oh, mint örülünk, hogy jó atyánkat ismét megláthatjuk.”

Az anya pedig így szólt hozzájuk: „Kedves gyermekeim! Amint atyátok e földön veletek cselekszik, úgy cselekszik a mennyei atya is az emberekkel.”

„Mi emberek a jóságos Istent még nem látjuk. De ő mindenféle ajándékot ad nekünk, a napot, holdat és csillagokat, virágokat, gyümölcsöket és a mezők terméseit, melyekből az ő szeretetét megismerjük. A szentírás atyátok leveléhez hasonlít, melyben Isten az ő akaratát kinyilatkoztatja és a mennyországot ígéri nekünk. Ott még szebb adományok és nagyobb örömek várnak ránk, mint aminőket e világ adhat.”

„Kell tehát, hogy mi a jó Istent viszont szeressük, az ő akaratát teljesítsük, és a mennyországunknak örüljünk. Ott mi az Istent színről színre fogjuk látni és örömünk leírhatlan lesz.”

**Az Isten tiszta jóság,
És tiszta szeretet,
Szívünk csak őt szeretve
keressen örömet.**

3. A jámbor anya és a fiai.

1.

Egy nagy ünnep alkalmával így szólt az anya két fiához: „Vajha ma én is megjelenhetnék a templomban, és azon ezrekkel, kik ott összegyűlnek, a mindenható Istent imádkozhatnám! Azonban a városba mennem messze az út, és hintónk most nem segít rajtunk, mert szegények lettünk és lovainkat el kellett adnunk.”

Fiai azonnal elővonták a hintót, és ajánlkoztak, hogy anyjokat a helységtől távol fekvő templomba viszik. Anyjok beszállt a kocsiba és a nemes ifjak lovak helyett vonták azt a városig.

Az egész nép könnyekre fakadt az anya ájtatosságán és fiainak gyermeki szeretetén, és útjokat a város kapujától egész a templomig zöld galyakkal és friss virágokkal hintették be, és így szóltak: „Üdv a legszerencsésebb anyának és legnemesebb fiainak!”

**Ifjú szívnek legszebb éke
A szülői szeretet.
Csak ki szülőit szerette
Élhet boldog életet.**

2.

A nép ujjongása közt érkeztek a jó fiuk a templomig; a jó anya pedig sírva térdelt az oltárhoz és szívében imádkozék: „Szeretett Istenem! áldd meg két fiamat, és oly sorsot adj nekik, melyet rájuk nézve a legjobbnak ismersz.”

Az ifjak anyjokat megint haza vonták és este vidáman aludni mentek. Midőn anyjok reggel fel akarta őket kelteni, mindketten szépen és bájosan feküdtek ágyukon, mint az angyalok - de többé föl nem ébredtek.

Az anya szeretett fiainak halálán eleinte nagyon megrettent, azonban nemsokára összeszedte magát és mondá: „Jóságos Isten! Te imádat meghallgatád! Most látom át, hogy a szelíd és boldog halál a legjobb, mit halandó emberek magoknak kívánhatnak. Fiaim most nálad vannak. A föld szegény volt ahhoz, hogy gyermeki szereteteket megjutalmazza, azért vetted őket a mennyországba magadhoz.”

**Ki a mennyországra gondol
Nem retteg az a haláltól.**

4. A két testvér.

Egyszer Jakab és Anna egyedül voltak otthon. Jakab így szólt Annához: „Jer, keressünk valami jó ennivalót a házban, nagyon jól esnék.”

„Ha olyan helyre vezetsz, hol senki sem látja, én is veled tartok,” felelte Anna.

„Nos,” mondá Jakab, „jer velem a tejeskamrába, ott egy teli tál tejfölt fogunk megenni.”

„Ott a szomszéd lát bennünket, ki az utcán fát vág,” felel Anna.

„Akkor hát jöjj velem a konyhába,” mondá Jakab, „a konyhaszekrényben egy teli bögre méz van. Ebbe kenyerünket fogjuk bemártani.”

„Ott a szomszédasszony láthat be, ki az ablakánál ül és fon” válaszolá Anna.

„Akkor hát lenn a pincében almát fogunk enni,” mondá Jakab, „ott oly sötét van, hogy valóban senki sem láthat.”

Anna pedig mondá: „Igazán hiszed-e, hogy ott senki sem lát? Hát, nem tudsz te azon szemről odafönn, mely a falakon is áthat, és a sötétben is lát?”

Jakab erre megijedt és így szólt: „Igazad van, kedves húgom! Isten ott is lát minket, hol ember szeme nem láthat. Azért seholse cselekedjünk rosszat.”

Anna örült, hogy Jakab az ő szavait szívére vette és egy szép képet ajándékozott neki, melyen Istennek sugárzó szeme ezen aláírással tündökölt:

**Ne hadd, oh Isten! elfelednem,
Hogy mindent lát szemed,
így mentve tarthatom bűnöktől
Örökre szívemet.**

5. A napvilág.

„Bár mindig sütne a nap!” mondá Irénke egy homályos esős napon. Óhajta beteljesedett. Hónapokon át egy felhőcske sem mutatkozott. A hosszú szárazság azonban nagy károkat okozott a szántóföldeken és réteken; Irénke kertjében is mind elhervadtak a virágok és fűvek, és a kender, melynek nagyon örvendett, alig nőtt egy hüvelyknyi magasságra.

„Látod most,” mondá az anya, „hogy az eső épp oly szükséges, mint a napvilág! Hasonlóképpen miránk emberekre nézve sem volna jó, ha csupa derült és vidám napjaink lennének; kell, hogy borús napok, szenvedések és háborúságok is jöjjenek ránk, hogy ezek által jó emberekké legyünk.”

**Mint az eső a fűszálnak,
Olyan a szívnek a bánat.
Eső nélkül nem jön el a kikelet.
Bánat nélkül az öröm sem terem meg.**

6. Az eső.

A kalmár egyszer a vásárról hazafelé lovagolt; jól megtöltött pénzes zsákja háta mögött a nyereghez volt erősítve. Nagyon esett az eső, és a jó ember bőrig megázott. Ezért igen elégedetlen volt, hogy az Isten útjához ilyen rossz időt adott.

Nemsokára egy sűrű erdőbe érkezett; rémületére egy latrot pillantott meg az úton, ki puskájával rácélozott - és a kakast felhúzta. Azonban az esőtől löpőpor megnevedesedvén, a fegyver nem sült el. A kalmár lovát megsarkantyúzta és szerencsésen megmenekült.

Midőn biztonságba jutott, így szólt: „Mily esztelen ember voltam én, hogy a rossz időt békességes türéssel nem viseltem. Ha az idő szép és száraz lett volna, most holtan hevernék itt az erdőben, és gyermekeim hasztalan várakoznának reám. Az eső, mely ellen zúgolódtam, vagyonomat és életemet mentette meg.”

**Bár azt hiszed, hogy sújt az Isten,
És csapás az, mit rád bocsát:
A csapásból áldás leszen
S dicséred az ég urát.**

7. A szivárvány.

Egy rettentő vihar után nyájas szivárvány tűnt föl az égen. A kis Henrik éppen kinézett az ablakon, és örömtelven felkiált: „Ilyen csodaszép színeket még sohasem láttam! Ott az öreg fűzfánál a felhőkből egészen a földig nyúlnak le. Bizonyára a fa minden leveléről ily szép színek csöpögnek le. Azonnal odaszaladok, hogy festéktartóm kagylóit megtöltsen.”

A lehető legnagyobb sebességgel iramlott a fűzfához; azonban, bár bőrig ázott a szegény gyermek, a színeknek még árnyékát sem találta. Szomorúan ment megint haza, és szerencsétlenségét atyjának elpanaszolta.

Az atya mosolygott és mondá: „Ezeket a színeket nem lehet szelencébe zárni; csak az esőcseppek ragyognak néhány pillanatig a nap sugarain oly szép színekben. A színpompa azonban nem valóság, nincs maradandósága. És így van, kedves gyermekem, minden dicsőséggel e világon; látszik ugyan valami, de nem egyéb hiú káprázatnál.” Azért:

**Ne hadd külső színvarázstól
Megcsalni magadat,
Szép virágból is elégszer
Fanyar gyümölcs fakad.**

8. A visszhang.

A kis György még mit sem tudott a visszhangról. Midőn egyszer a réten vidáman kiabálta: „Hó, hopp!” Azonnal felelt a közel erdő is: „Hó, hopp!” Erre bámulva kérdezé: „Ki vagy, te? Mily ostoba gyermek!” kiáltotta a fiú. - „Ostoba gyermek!” hangzott vissza az erdőben is.

Most György megbosszankodott és szitkokat kiabált be az erdőbe, melyek mind híven visszhangzottak. Erre aztán a képzelt gyermeket az egész erdőben kereste, hogy bosszút álljon rajta, de nem talált senkit.

Ezután György haza futott és anyjának panaszkodott, hogy egy gonosz fiú az erdőben elrejtőzött és gyalázta őt. Az anya mondá: „Ez egyszer önmagadat árultad el, és önmagad vádlója lettél! - Tudd meg, hogy te csak önön szavaidat hallottad. Mert amint arcodat már többször megláttad a vízben, úgy hallottad most hangodat az erdőben. Ha nyájas szót kiáltottál volna, a válasz is nyájas lett volna.”

De mindig úgy szokott az történni. Másoknak magaviselete mindenkor visszhangja a miénknek. Ha mi mások iránt nyájasak vagyunk, akkor ők is nyájasak irányunkban. De ha mi durvák és gorombák vagyunk irántuk, úgy mi sem várhatunk jobbat tőlük.

**Amilyen az „adjon Isten”
Olyan lesz a „fogadj Isten.”**

9. A forrás.

Egy forró nyári napon a kis Vilmos kiment a szántóföldre. Arca égett a hőségtől és szomjában majdhogya el nem tikkadott. Ekkor egy forráshoz érkezett, mely egy tölgynek zöld árnyékában - mint a ragyogó ezüst - fakadt a sziklából.

Vilmos azonnal ivott a jéghideg vízből - és majdnem alétan rogyott a földre. Betegen jött haza és veszélyes lázba esett. „Istenem” sóhajtozék betegágyán, „ki hitte volna, hogy azon forrás oly ártalmas mérget rejt!” Azonban atyja így szólt hozzá: „A tiszta forrás nem oka betegségednek, hanem a te vigyázatlanságod.”

**A legtisztább gyönyört is.
Melyen szíved mulat,
Szenvedésre váltja
Az égő indulat.**

10. A virág.

A kis Margit egy szép tavaszi reggelen kiment a falu melletti völgy pászitjára, és virágokat szedett. Egy tövisbokor mellett sok szép ibolyát pillantott meg. Erre nagyon megörült, és mohón tépegetni kezdte őket.

Ekkor egy parasztember megszólítá: „Gyermek, távozzál azon tövisbokortól! Mérges kígyók tartózkodnak alatta.”

Margit megijedt - és egy pillanatig abban hagyta a virágszedést. Azonban nagyon vágyott szép virágokra. „Azt az ibolyát ott,” mondá, „mely a fűből oly szép kéken kikandikál,” le kell még tépnem.

Midőn a virág után nyúlt, azonnal egy kígyó szökött fel a bokorból, és Margit karjai körül tekerőzván, megmarta őt, - és néhány óra múlva a bájos, virágzó leány meghalt.

**Ne higgy az ingereknek, -
Nyugodtan élj, -
Mert rejtve bennük mindig
Ezer veszély.**

11. Az almák.

Midőn a kis Gergely reggel kinézett ablakából, a szomszéd kertjében szebbnél szebb almákat látott feküdni a fűben. Hamar átfutott, a sövény egyik hasadékán a kertbe csúszott, s kabátjának és mellényének minden zsebét jól megtömte almákkal.

Azonban a kert ajtaján bottal a kezében betoppan a szomszéd. Gergely sebesen a sövényhasadék felé szökött, és megint ki akart csúszni.

De, jaj! teletömött zsebei miatt a kis kópé a szűk hasadékban fönnakadt. A lopott almákat megint vissza kellett adnia és tolvajságáért jól kikapott a szomszédától.

„Jegyezd meg magadnak,” mondá a szomszéd:

**Ne nyúlj ahhoz, ami másé
Nincs rajt Isten áldása.
Lopott jószág sohasem volt még
Szerencsének forrása.**

12. A körte.

Egy nemes hölgy Béla fiát a hercegi udvarhoz adta apródnak. Búcsúzáskor könnyes szemekkel még a legszebb anyai tanácsokat adta neki. „Kedves fiam,” mondá többek között: „hordozd mindenkor az Istent szívedben, és mindent úgy tégy, mintha szemei előtt végeznéd. Légy gyermeki tisztelettel a herceg, a te urad, és testvéri szeretettel apródtársaid iránt. Kiváltképp pedig őrizkedjél főhibádtól - a nyalánkságtól.”

Bélának szolgálnia kellett asztalnál a herceget. Egyszer egy ezüstitálon cukorba főzött körtétet szolgáltat fel. Nagy kedve jött, egyet belőlök elvenni. Anyjának intései ugyan eszébe jutottak - azonban ő csak ingerét követte. Még az étterem ajtaja előtt vett el egy körtét és azt nagy mohón lenyelte. De alig tette a tálat az asztalra, a szerencsétlen fiú halva rogyott a földre. A forró körte torkát és gyomrát megégette.

**Fojtsd el szívedben a rossz hajlamot,
Az életünkre mindig vést hozott.**

13. A dió.

A falu közelében egy diófa alatt két fiú egy diót talált. „Az enyim,” mondá Ignác; „mert én láttam meg először.” „Nem, az enyim” viszonzá Nándor, „mert én vettem föl először.” Mindketten nagy vitába ereszkedtek. „Én a vitát kiegyenlítem,” mondá egy nagyobb fiú, ki éppen oda érkezett, a két fiú közé állt, a diót feltörte, és így szólt: „Az egyik héja azé, ki a diót legelőször meglátta, a másik azé, ki azt legelőször fölemelte; magvát pedig magamnak tartom - az ítélet hozásáért!”

„Ez a vége”, tévé hozzá nevetve, „több pörnek.”

**Ki minden apróságért
Perpatvart keres
Bajából jó hasznót
Egy harmadik szerez.**

14. A dióhéj.

Örzsike diót talált a kertben, mely még zöld héjba volt takarva. Örzsike ezt almának nézte, és meg akarta enni. De alig harapott bele, felkiáltott: „Ejnye, de keserű!” és eldobta.

Ferenc, az ő bátyja, ki okosabb volt nála, a diót azonnal fölvette és fogaival meghámozván, így szólt hozzá: „Én a keserű héját nem becsülöm le, mert tudom, hogy édes mag van benne elrejtve.”

**Legyen durva bár a külső
Azért meg ne vedd;
A burkát sohase nézzed:
Tartalmát keresd!**

15. A zöld ág.

Frigyes könnyelmű, pajkos gyermek volt. Nem ügyelt a jó tanításokra, sőt még gúnyt is űzött belőlök.

Egyszer Zsófi húgával a kertbe ment. Zsófi virágágya tele volt a legbájosabb virágokkal, Frigyesé pedig el volt hanyagolva, s csak dudva termett benne.

„Bátyám! bátyám!” mondá a rendszerető leány, „te dolgaidat csakugyan nem tartod rendben. Gondolj rám, egyszer még beteljesedik rajtad, amit anyánk mond: »Hogy egész életedben sem fogsz zöld ágra jutni.«” Frigyes nevetett, s a nagy körte fára fölmászva, leszólott néniéhez: „Zsófi, nézz csak ide föl! Most éppen zöld gallyra jutottam!” - Egyszerre letörik az ág; Frigyes a földre esett és karját eltörte.

**Ki a mások jó tanácsát
Megveti,
Az magát önnön kezével
Bünteti.**

16. A drágalátos füvecske.

Két szolgáló, Katica és Juliska, a városba mentek. Mindenik egy teli kosár gyümölcsöt vitt fején. Katica szünet nélkül zúgolódott és sóhajtozott; Juliska pedig csak nevetett és enyelgett.

Katica mondá: „Ugyan hogyan tudsz csak nevetni? Hiszen a te kosarad éppen oly nehéz, mint az enyim, és te semmivel sem vagy erősebb nálam.”

Juliska pedig felelte: „Én egy füvecskét tettem kosaramhoz, attól olyan könnyű. Tégy te is úgy!”

„Ejnye,” mondotta Katica, „ennek igen drága füvecskének kell lenni. Én is szeretnék vele terhemen könnyíteni. Mondd meg csak a nevét.”

Juliska válaszolá: „A drágalátos füvecskét, mely minden bajt könnyebbé tesz - *türelemnek* hívják.”

**Mert Életed keresztjét
könnyebben viszed,
Ha még a türelmet is
hozzá teszed.**

17. A répa.

Egy szegény napszámos kis kertjében óriás répát tenyésztett, melyen mindenki elcsodálkozott. „A nagyságos úrnak akarok vele kedveskedni,” mondta a napszámos, „mert örül annak, hogy ha a földet és kertet jól műveljük.”

A répát a kastélyba vitte, és a nagyságos úr megdicsérvén az ő szorgalmát és jó akaratát, három aranyat ajándékozott neki.

Egy paraszt a faluban, ki igen gazdag és fősvény volt, ezt meghallván, így gondolkozott: „Én meg nagy borjaimmal fogok majd kedveskedni a nagyságos úrnak. Ha már egy hitvány répáért három darab aranyat ad - mennyit fogok még csak ezért a szép borjúért kapni!”

A borjút kötélén a kastélyba vezette és megkérte a nagyságos urat, hogy fogadja el azt ajándékol. A nagyságos úr észrevette, hogy miért lett egyszerre a fősvény paraszt ilyen bőkezű. És mondá, hogy ő a borjút nem akarja.

Azonban a paraszt kért és könyörgött, hogy csak meg ne vesse a nagyságos úr az ő szerény ajándékát. Végre így szólt az eszélyes úr: „Jól van; mert rákényszerítesz, elfogadom az ajándékot. De minthogy oly különösen bőkezű vagy irántam, nekem sem szabad hátra maradnom. Oly ajándékot adok érte, mely nekem háromszor annyiba került, mint borjad.” És ezen szavakkal a bámuló és hűledező parasztnak - a jól ismert répát adta át.

**Amit jó szívvvel adsz másnak:
Isten fizet meg érte;
De a fősvény számításnak
Vajmi sovány a bére.**

18. A kelkáposzta.

Két mesterlegény, József és Benedek, egy káposztás kert mellett mentek el. „Nézd csak,” mondá József, „mekkora káposztafejek!” mert így nevezte ő a kelkáposztát.

„Ejnye,” mondá Benedek, ki igen szeretett dicsekedni, „ezek éppen nem nagyok. Vándorlásom alatt olyan káposztafejet láttam, mely sokkal nagyobb volt ott a plébániaházánál.” József, ki rézműves vala, így felelt: „Nagyot mondtál, hanem én meg egyszer egy üstöt segítettém készíteni, mely akkora volt, mint a templom.”

„De az Istenért,” mondta erre Benedek. „mire kellett az a nagy üst.” „A te nagy káposztafejedet akarták benne megfőzetni.” válaszolta József. Benedek erre elpirult és így szólt: „Most látom csak, hogy mire megy ki nagyot mondásod. Te különben mindig igazat mondasz, és most csak azért beszéltél úgy, hogy dicsekedő hazugságomat nevetségessé tedd. Ezt már most el kell tűrnöm.”

**Ha valaki nagyokat mond:
Még nagyobbát mondj neki.
Látva saját félszeg voltát:
Hibáját beismeri.**

19. A gombák.

A kis Katalint anyja az erdőbe küldte gombákat szedni, melyeket az atya nagyon szeretett. „Anyám,” mondta a leányka, midőn haza jött, „mostanság ugyan szépeket hoztam! Nézd csak, mind oly szép pirosak, mint a bíbor, és mintha csak gyöngyökkel volnának kirakva. Voltak ugyan még ott azokból a barna gombákból is, melyekből te a minap hoztál: de azok igen hitványok, és ott hagytam őket.”

„Oh, te együgyű leány!” kiáltott fel az anya, „ezek a szép gombák, ámátor pirosak és szép tarkák, csupa mérges gombák, és aki eszik belőlök, az belehal. A barnák pedig, melyeket te megvetettél, rossz külsejük dacára, éppen a legjobbak.”

„És így van, kedves gyermekem, még sok dologgal a világon. Vannak szerény erények, melyek zajt nem ütnek, és ragyogó hibák, melyeket az esztelen csodál. Sőt maga a bűn kellemes külsejével igyekszik bennünket is elcsábítani. Azonban

**A bűn, mely bájos külsejével
Gyönyört ígér nekünk;
Csak édes - s tőle mindig
Megóvni kell szívünk.”**

20. A tök és a makk.

Egy parasztember a tölgyfa árnyékában nyugodván, egy tökcsemetén jártatta szemeit, mely a közeli kertsövényen nőtt fel. Mialatt így nézegette fejét rázva, mondá: „Hm! hm! az nem tetszik nekem, hogy az a kis alacsony csemete ott oly nagy és pompás gyümölcsöt terem; a nagy, főséges tölgyfa pedig csak oly kis, hitvány gyümölcsöt hoz. Ha a világot én teremtettem volna, a tölgyfán csupa nagy aranysárga, mázsás tök teremne. Azt lett volna aztán gyönyörűség megnézni.”

Alig mondá ezt, legott egy makk esett le a fáról és olyat koppant az orrán, hogy az vérzeni kezdett. „Oh jaj!” kiáltott fel a megijedt ember, „tudákosságomért most egy derék fricskát kaptam. Ha e makkszem tök lett volna, most bezúzott orral mehetnék haza.”

**Eszély és bölcsesség van ott,
Mit Isten e világon alkotott.**

21. A tölgy és a fűzfa.

Egy rettentően viharos éjszaka után, az atya Pali fiával kiment reggel a rétre, hogy megtekintse, mily károkat okozott a vihar.

A kis Pali így szólt: „Ejnye, nézd csak atyám, a legerősebb tölgy ott hever a földön; a gyöngy fűz pedig a patak mellett, sudáran és egyenesen áll. Azt hittem, hogy a vihar a tölgyfánál sokkal előbb döntheti le a fűzfát.”

„Gyermekem,” mondá az atya, „a büszke tölgynek, mely meg nem hajol, el kellett törni; a fűz pedig engedett és meghajtotta magát a vihar előtt, és így az nem árthatott neki.”

**A daccal sokra nem megyünk,
Engedni mindig jobb nekünk.**

22. A tölgyfa.

Egyszer hajdanában két fiú, Ödön és Jenő bíróság előtt jelentek meg. Ödön így szólt a bíróhoz: „Mión három év előtt útra keltem, Jenőnek, kit legjobb barátomnak tartottam, egy drága gyémántokkal kirakott gyűrűt adtam át őrizetül; most azonban a gyűrűt nem akarja visszaadni.” Jenő kezét szívére téve, így esküdött: „Becsületesemre fogadom, hogy a gyűrűről mit sem tudok. Ödön barátomnak az esze, valóban, nincs rendén.”

A bíró erre így szólott: „Ödön, bebizonyíthatja-e valaki, hogy te a gyűrűt általadtad neki?”

„Fájdalom, senki se volt jelen, csak egy vén tölgyfa a mezőn, mely alatt búcsút vettünk egymástól,” válaszolta Ödön.

„Én kész vagyok rá megesküdni,” mondá Jenő, „hogy a fáról épp oly keveset tudok, mint a gyűrűről.”

A bíró pedig így szólt: „Ödön, menj oda, és hozz nekem egy ágat arról a fáról. Én látni akarom azt. Te pedig, Jenő várakozzál itt addig, míg Ödön visszajő.”

Ödön távozott. Egy kis idő múlva így szólt a bíró Jenőhöz: „De ugyan hol maradhat oly soká Ödön? Jenő, nyisd csak ki az ablakot és nézd meg, nem jön-e már?”

„Uram! - viszonzá Jenő - Oly hamar nem érkezhetik meg. A fa egy órányira van innen.”

„Oh, te istentelen, csalárd ember, - kiáltott fel a bíró - ki esküdni akartál rá, hogy épp oly keveset tudsz a fáról, mint a gyűrűről! Te most épp annyit tudsz a gyűrűről, mint a fáról.”

Jenőnek a gyűrűt, ki kellett adnia; és azután ugyanazon fára fel is akasztották.

**Sok titok, már itt a földön,
A felszínre kerül,
De a végítélet napján
Majd napfényre derül.**

23. A szántóföld.

A szegény Miklósnak kunyhója oly telken állott, mely tövisbokrokkal és mogyorófákkal volt körülnőve. Egy forró napon, az aratás idejében, Miklós egy mogyorófa árnyékában ült. Egy paraszt búzával jól megrakott szekérével hajtott el mellette. Miklós irigy szemekkel tekintett a teli szekérre, és alig köszönté a parasztot.

A paraszt megállott és mondá Miklósnak: „Ha te ezen vadon földből, mely a te sajátod, naponkint csak annyit művelnél meg, amennyit most testeddel betakarsz, évenként valóban több búzát aratnál, mint amennyit e szekeren látsz.”

Miklósnak tetszett e tanács. A bokrokat, facsemetéket kigyomlálta és a földet művelte, így szántóföldet nyert, mely egy krajcárjába sem került, és övével együtt gazdagon táplálta őt.

**Tunya ember nyomorog
Éhes gyomra csak korog
Ki szereti a munkát
Szükséget az sohasem lát.**

24. A búzakalászosok.

Egy földművelő Tamás nevű kis fiával kiment a szántóföldre, hogy megnézzze, ha vajon a búza érik-e már. „Nézd csak atyám,” mondá a tapasztalatlan gyermek, „mily magasan tartja néhány kalász a fejét; ezek lehetnek a nemesebbek; a többiek, melyek oly nagyon meghajolnak előttük, bizonyára silányabbak.”

Az atya leszedett néhány kalászt és mondá: „Esztelen gyermek, nézz csak ide, ez a kalász itt, mely oly kevélyen nyúlt magasra, csupa por és üres; ez pedig, mely oly szerényen meghajolt, telve van a legszebb maggal.”

**Minden búzakalász büszkén emelkedik az égnek,
Míg üres, és ha megért, földre konyítja fejét,
Kérkedik éretlen kincsével az iskola-gyermek,
Míg a teljes eszű bölcs - megalázza magát.**

25. A borsó.

Egy szemfényvesztő engedélyt nyert a hercegtől, hogy csudálatos művészetét bemutassa előtte. A művész egy teli tál lágy borsóval lépett a szobába, egy tűt adatott magának, és oly biztosan dobálta a borsószemeket, hogy a borsószem fönnakadt a tű hegyén.

A herceg erre így szólt: „Te valóban sokat fáradtál, és igen sok időt fordítottál rá, hogy ennyire vihesd. Meg is foglak érte ajándékozni.” Egyik inasának titokban odaszólt valamit, mire az kiment, és nemsokára egy nehéz zsákkal tért vissza. A művész nagyon örült, azt hívén, hogy a zsák tele lesz arannyal.

Midőn a herceg parancsára a zsákot felnyitották, nem volt benne egyéb - borsónál. A herceg pedig így szólt: „Minthogy mesterséged az embereknek mit sem használ, és ők azt rosszul fogják megfizetni, könnyen hiányt szenvedhetnél még a hozzá szükséges borsóban. Azért láttalak el vele tégedet.”

**Oly művészet nem is kincs,
Melyből másnak haszna nincs.**

26. A lencse.

Volt egyszer egy gazdag ember, aki igen takarékosan élt. Lencsén kívül mást nem evett, mert ő azt a legtáplálóbb és legolcsóbb ételnek tartotta. Sőt, hogy azokból se költsön többet el, mint amennyi az éhhalál ellen szükséges, mindennap megszámlálta bögréjében a lencsét.

Azonban, míg a lencsét számlálta, nem nézhetett a gazdaság után és ezáltal sokszor nem kis kárt szenvedett. Mialatt ott ült és néhány szem lencsét megtakarított, addig szolgálja néhány zsák búzáját hordta el.

A gazdag ember igen szegényen halt meg, és még halálos ágyán is mondá:

**A fukar bármit tehet,
Mindenért kétszer fizet.**

27. A len.

Egy gazdag asszonyság falusi jószágán szép lent akart vetni. Ekkor egy lenárus jött hozzá és mondá neki: „Adjon nekem egy teli zsákot belföldi lenmagjából, mely nem sokat ér, én külföldit adok érte, mely jobb már nem is lehetne. De fizessen rá egy aranyat.” Az asszonyság az alkut megkötötte.

A lenárus azonban nagy kópé volt, és így gondolkozott: Az asszonyságot most majd jól rászedem. Én megint ugyanazon lent hozom neki vissza. Így az aranyat ingyen kapom. Ha a len rosszul üt ki, akkor okát a rossz időnek, vagy a rossz földnek fogom tulajdonítani.

El is hozta neki a lent. Az asszonyság nagyon megörült neki, és a zsákot azonnal kiüríttette. - De íme - egyszerre ragyogni lát valamit a lenben. - Egy aranygyűrű volt benne - és az asszonyság csodálkozva felkiáltott: „Hiszen ez az én gyűrűm, melyet a múlt ősszel elvesztettem. Midőn lenemmel bajlódtam, akkor csúszhatott le ujjamról.”

A lenárusnak pedig mondá: „Te csalárd vagy és csalárdságod napfényre jött. Te saját lenemet idegen helyett akartad nekem eladni, Ahelyett, hogy aranyat kapnál, egy aranyat kell büntetésül fizetned.” Valóban kellett is neki a bíróság előtt bánatpénzt fizetni, és ezenkívül oly rossz hírbe jött, hogy lenkereskedését nem folytathatta.

**A ravasz csel, - hidd el, -
Kiderül napfényre,
S haszon helyett vést hoz
A kópé fejére.**

28. A szántóföld kincse.

1.

Egy messze-messze tartományban két paraszt lépett a bíró elé. Az egyik mondá: „Én szomszédomtól telket vettem; midőn azt kapálni kezdem, kincset találtam benne, azt jó lelkiismerettel meg nem tarthatom magamnak. Mert én csak a telket vettem meg, és a kincsre nincs jogom.”

A másik mondá: „Én az ezüstöt és aranyat épp oly kevésbé fogadhatom el jó lelkiismerettel. Én a pénzt nem ástam oda, tehát nem is sajátom. Ezenkívül én szomszédomnak a telket minden benne levővel adtam el, és mit sem tartottam fönn magamnak.”

„Dönts el most te, bölcs bíró, hogy kié legyen a kincs.”

A bíró így szólt hozzájuk: „Hallottam, hogy az egyiktek fia a másik leányát akarja feleségül venni. Adjátok a kincset nászajándékkul a két gyermeknek.”

A becsületes emberek megígérték, hogy így tesznek, és örvendezve mentek haza.

**Nincs nagyobb kincs, mint a tiszta becsület.
Isten, ember, lelhet benne örömet.**

Egy idegen ember, ki éppen ott állott, nagyon csodálkozott ezen, és mondá: „Az én országomban a dolog egészen más fordulatot vett volna. A vevő sohasem gondolt volna rá, hogy a másiknak csak egy fillért is adjon, és azért a kincset elrejtette volna. Ha ez nem sikerül neki, a másik őt bevádolta, és a kincset visszakövetelte volna. Ebből aztán pör lesz, mely többbe kerülend az egész kincs értékénél.”

A bíró elcsodálkozott ezen és mondá: „A te országodban is süt a nap?” „Oh igen!” mondá az ember. „Eső is esik ott?” kérdezé tovább a bíró. „Minden bizonnyal,” mondá az ember. „Ez különös,” válaszolt a bíró. „Azonban vannak-e nálatok tehenek és juhok is?” „Nagyon sok!” mondá az idegen.

„Most már értem” mondá a bíró, „a jó Isten ezen ártatlan állatok kedvéért adja azon országban a napvilágot és esőt. Mert ti valóban meg nem érdemlitek.”

**Oly országban, hol hit, hűség hiányzik,
A lakosság jólléte sem virágzik.**

29. A határkő.

Péter csinos házban lakott, mely egy szép, zöld, befásított pázsittal volt körülvéve. A szomszédnak rétje határos volt vele. A lelkiismeretlen Péter telkét szomszédjának rövidségére meg akarta nagyobbítani, és este a határkövet jóval beljebb tolta a szomszéd rétjébe.

Kevéssel ezután Péter egy hágcsó segítségével egy fára mászott cseresznyét szedni. Midőn már egészen feljutott, a hágcsóval együtt, hátra zuhant, és a határkövein nyakát szegte; ha Péter a határkövet odább nem tolja, azon túl a puha fűvön kevés kárt szenvedett volna. Azért mondja a példabeszéd:

**Mindhiába!
A család Átokkal van tele!
S aki másnak vermet ás
Maga esik bele.**

30. A szőlőtőke.

Egy kertész háza mellé szőlőtőkét ültetett, mely az egész házfalat befutotta és gyönyörű fürtöket termett.

Szomszédja megirigylé azt tőle és éjszaka a legszebb szőlővesszőket lemetélte.

Midőn a kertész reggel a szőlőtőkét megpillantotta, nagyon elszomorodott. Mert akkor még nem tudták, hogy mily hasznos dolog, a szőlőtőkét megmetélni.

De íme - a szőlőtőke ez évben oly sok és oly szép fürtöket termett, mint soha az előbbi években. A kertész pedig azon szerencsés gondolatra jött, hogy szőlőtőkét megmetelés által termékenyebbé teszi.

**Amivel ellened károdát akarja,
Javadra fordítja a jó Isten karja.**

31. A szőlőhegy.

Az atya halála előtt így szólt három fiához: „Kedves gyermekeim! Én mit sem hagyhatok nektek örökségül, mint ezt a mi kunyhónkat és a mögötte levő szőlőhegyet. A szőlőben azonban egy rejtett kincs fekszik, csak szorgalmasan ássatok utána, majd ráakadtok.”

Az atya halála után a három fiú nagy szorgalommal ásta föl az egész szőlőhegyet, és sem aranyat, sem ezüstöt nem találtak. De mivel a szőlőhegyet oly szorgalmasan még sohasem művelték, most annyi szőlőfürtöt hozott, hogy elcsodálkoztak rajta.

Most jutott csak eszükbe, hogy mit értett Istenben boldogult atyjok a kincs alatt, és a szőlőhegy ajtajára nagy betűkkel írták rá:

**A szorgalom olyan kincs,
Melynél drágább sehol sincs.**

32. Az éneklő madarak.

Egy nyájas falucska egész kis gyümölcsös erdőtől volt körülveve. A fák tavaszkor kedvesen virágoztak és illatoztak; ágaikon mindenféle vidám madárcák énekeltek és fészket raktak; őszkor pedig ágaik nehezedtek a sok almától, körtétől és szilvától. Történt egyszer, hogy néhány pajkos gyermek a madárcák fészkeit meglopkodta. A madarak erre azon helyről lassankint egészen eltávoztak. A szép tavaszi reggeleken a madarak éneke többé nem hallatszott, és a kertekben is minden csendes és szomorú lőn. Az ártalmas hernyók, melyeket azelőtt a madarak elpusztítottak, nagyon megszorodtak, és a leveleket és virágokat elrágták. A fák kopaszon álltak ott, mint a tél közepén, és a pajkos gyermekek, kiknek azelőtt bőségben volt gyümölcsük, még csak egy almát sem pillanthattak meg.

**Javunkra alkotó az Isten
A nagy természetet,
Ki azt megsérti, önmagára
Emelt sújtó kezét.**

33. A kanárimadár.

Krisztina megkérte édes anyját, hogy vegyen neki egy kanárimadarat. Az anya mondta: „Majd kapsz egyet, ha mindig illedelmes, szorgalmas és szófogadó leszel” - és Krisztina ezt megígérte.

Midőn egyszer Krisztina haza jött az iskolából, anyja így szólt hozzá: „Most ki kell mennem. Itt az asztalon egy új skatulya van. Semmi áron se nyisd föl, és hozzá se nyúlj! Ha szót fogadsz, mielőtt haza jövök, nagy örömet fogok neked szerezni.”

Alig ment ki anyja az ajtón, a kíváncsi lánykának már kezeiben volt a skatulya. „Oly könnyű, és födelén kis lyukak vannak. Ugyan mi lehet benne?” gondola magában; „hisz anyám nem látja,” és a skatulyát kinyitotta. Azon pillanatban egy csodaszép sárga kanárimadár szállt ki belőle, és vígan csicsergve röpködött körül a szobában. Krisztina a madárcát hamar meg akarta fogni és megint elzárni, hogy édesanyja semmit se vegyen észre. Midőn lélegzet nélkül és égő arccal a gyors madárcát a szobában köröskörül üzte, belépett az anya és mondta: „Te kíváncsi

és engedetlen leány! A szép madarat neked akartam ajándékozni, de előbb próbára akartalak tenni, ha vajon megérdemled-e? De most megyek és megint visszaadom a madárkereskedőnek.”

**A jó gyermek minden parancsot
Örömmel megteszen,
Még akkor is, ha édes anyja
A tettnél nincs jelen.**

34. A seregély.

Az öreg Móric vadász szobájában egy kitanított seregély volt, mely néhány szót tudott csacsogni. Ha például a vadász rákiáltott: „Seregélyem, hol vagy?” akkor a seregély mindig azt válaszolta: „Itt vagyok.”

A szomszéd kis Károly fiának nagy öröme telt e madárban és többször meglátogatta őt. Midőn Károly megint egyszer eljött, a vadász éppen nem volt a szobában. Károly a madarat hamar megfogta és zsebébe dugva azt, el akart vele illanni.

De épp azon pillanatban lépett be a vadász az ajtón. Hogy a fiúnak örömet szerezzen, szokása Aszerint kiáltá: „Seregélyem, hol vagy?” - És a madár oly hangosan, amint csak telt tőle, felelt a fiú zsebében: „Itt vagyok!”

**Leljen fortélyt a tolvaj
Akárminű ravaszt,
Sokszor csodás körülmény
Napfényre hozza azt.**

35. A házi kakas.

Egy szorgalmas háziasszony két szolgálóját minden reggel akkor keltette föl munkára, a mikor a házi kakas kukorékolt. A szolgálók igen bosszankodtak a kakasra és nyakát kitekérték, hogy tovább aludhassanak. Azonban az öreg háziasszony, ki most éppen nem tudta, hogy hányadán van az idővel, a szolgálókat mindig korábban, sőt gyakran éjfél tájban keltette föl.

**Hogy kicsi bajt elkerüljünk,
néha nagyobbba merülünk.**

36. A tyúk.

Egy szegény asszonynak egy tyúkjá volt, mely mindennap egy tojást tojt, Az asszony ezen egy tojással nem akart megelégedni. Hízaltta a tyúkot és remélte, hogy így a fészekben naponkint két vagy három tojást fog találni. Azonban a tyúk a hizlalás által nagyon megkövéredett, és végtére tojni is megszűnt.

**Aki sokra vágyik
Soha nem elégszik:
Keze között a kevés is
Hamar elenyészik.**

37. A nagy madárfészek.

Egy kegyetlen fiú minden sövényen a madárfészeket kutatta föl, és ádáz örömmel kiszúrta a fiatal madárcák szemeit. Az anya többször intette őt: „Te istentelen gyerek, gondolj rám, ha meg nem jobbítod magadat, úgy Isten bizonyosan meg fog büntetni.” Azonban a fiú nevetett anyja szavaira és mind garázdább lőn.

Egyszer vasárnap a templom helyett az erdőbe ment, hogy kegyetlenségét úzhesse. A magas tölgyfán egy nagy madárfészeket pillantott meg. Azonnal fölmászott rá, és a fiatal madarak egyikét a fészekből kirántva, a földre dobta. Már a másik után akart nyúlni, de íme az öregek, melyek ádáz ragadozó madarak valának, sebesen odaröpültek és éles csőrükkel mind a két szemét kivágták.

**Ki Istent s szülőit
Híven nem tiszteli.
Méltó büntetését
El nem kerülheti.**

38. A méhek.

1.

Béla a szomszéd kertjébe jött, és egy szép rózsabokrot pillantott meg. Egy rózsát leszakított, és így szólt: „Most az egyszer teleszívom magamat illatával!” De midőn orrocskáját a félig nyílt rózsába mohón bedugta egyszerre iszonyú fájdalmat érzett. Egy méhe rejtőzött a rózsában, és Béla orrát, mivel azzal majdnem agyonnyomta, jól megszurta.

**Ha öröm vár rád,
Ne kapj mohón rajta:
Ürömmé válik
Gyakran az e fajta.**

2.

Béla, ki hirtelen haragú volt, most tele vette kezét görönggyel, és dühöngve dobálta azt a méhkasokra. Erre a méhek annyira megbosszankodtak, hogy egész rajokban kijöttek, és Béla arcát, kezét, lábait száz meg száz sebbel elboríták, Béla halálos beteg lőn, kimondhatlan kínokat kellett szenvednie, és alig menthette meg életét.

**Ki bele nem nyugszik bajába:
Újabb száz baj jön még a nyomába.**

39. A legyek és a pókok.

Egy fiatal herceg többször mondá: „Ugyan mire teremtette Isten a legyeket és pókokat? Hisz ilyenféle fűreg senkinek sem használ. Ha lehetne, mind kiirtanám a föld színéről.”

Egyszer a hercegnek ellenségei elől futnia kellett a háborúban. Fáradtan dőlt le este az erdőben egy fa alá és elaludt. Egy ellenséges katona kivont karddal sompolygott feléje, hogy megölje őt. Ezalatt egy légy szállott oda, a hercegnek arcára ült, és oly élesen szúrta meg őt, hogy felébredett. Felugrott, kardját kirántotta és a katona megfutamodott.

A herceg most az erdőnek egyik barlangjába rejtőzött. Egy pók éjjel hálójával szőtte be a barlang nyílását. Reggel két ellenséges katona jött keresni őt a barlanghoz. A herceg hallotta őket, amint így szóltak egymáshoz: „Nézd” mondá az egyik, „idebe rejtőzött el!” - „Nem” mondá a másik, „itt benn nem lehet; mert különben bemenetkor a pókhálót kellett volna összetépnie.”

Midőn a katonák eltávoztak, éghez emelt kezekkel kiáltott föl: „Oh Istenem, fogadd hálámat! Tegnap egy légy, ma pedig egy pók által mentetted meg életemet. Mily jó mind az, amit te alkotál!”

**Nincs oly parányi állat
A széles földtekén,
Mely szolgálatot nem tehet
Az ember életén.**

40. A nagy hal.

Egy halász kievezett ladikján a tóra, és egész napon át halászott. Azonban bármennyiszer vetette is ki a hálót, soha még csak egy halacska sem fogott.

Szomorúan és elkeseredve evezett este a parthoz. „Talán,” gondolá, „azért volt az én munkám sikertelen, mert előbb az Istenhez áldásért nem könyörögtem; de jövőre mindig megteendém.”

Alig fejezte be szavait, íme, egy nagy hal szökött fel a vízből, mely egy másiktól üzetve, a ladikjába esett és az örvendő halász lábai előtt fickándozott.

„Most,” mondá a halász, „világosan látom:

**Amit embermunka
Sohsem vihet végbe,
Könnyűvé teszi azt
Isten segítsége.”**

41. Az ebecske.

Sarolta egyszer sétálni ment a patakhoz. A patak mellett néhány gonosz fiúval találkozott, kik egy kis ebet a vízbe akartak fojtani. Megesett a szíve a szegény kis állaton, s megvevén azt a fiuktól, magával vitte a kastélyba.

Az ebecske hamar hozzászokott kis úrnőjéhez, és mindenütt utána szaladgált. Egyszer Sarolta hálósobájába ment lefeküdni. Ekkor az ebecske nagy hevesen az ágy alá ugatott. Sarolta gyertyát gyújtott, s azzal az ágy alá világított, és íme - egy rettentő ember, egy útonálló, rejtette el magát az ágy alatt.

Sarolta segélyért kiáltott. A kastély emberei mind összefutottak, az inasok a rablót elfogták és a bíróságnak átadták. Vallatás közben megvallá, hogy a kisasszonyt megölni és a kastélyt kirabolni akarta.

Sarolta hálát adott Istennek szerencsés megszabadulásáért és mondá: „Ki hitte volna, hogy ezen szegény állatocska, melyet a haláltól megmentettem, az én életem is meg fogja menteni?”

**Jótetted, ha állaton
Vitted bár csak végbe
A jó Isten bizton,
Megjutalmaz érte.**

42. A juhok.

1.

Egy fiatal pásztor juhait őrzé a hegyvidéken. Nagy lévén a hőség, leült egy nagy kőre, egy fenyő árnyékában. Elaludt és álmában lehajlott fejével ide-oda bólingatott. A bakkecske, mely nem messze legelt tőle, azt vélte, hogy a pásztor viadalra hívja őt, mire nem hiányzott benne a hajlandóság. A kecske tehát fenyegető állást foglalt el, hogy annál hatalmasabban rátörhessen, pár lépésnyire hátrált, azután a pásztorra rohanva, szarvaival hatalmasat taszított rajta. A pásztor, kit édes álmából oly gyöngédtelenül riasztottak fel, dühös haragra gerjedt. Felpattant, két szarvánál megragadta a kecskét, és a közel mélységbe taszította. Midőn a juhok ezt meglátták, százankint ugrottak a kecske után és a sziklákon nyomorúan összezúzottak. A pásztor pedig keservében a haját tépte és eszébe jutott az a mondás:

**Aki nem fékezi
Heves indulatját,
Haragjának százszor
Adja meg az árát.**

2.

A szerencsétlen juhnyáj története az egész hegyvidéken ismeretes lőn. Egy öreg juhász, ki igen értelmes és becsületes ember volt, a történetből még egy kitűnő tanulságot merített.

Fiai és leányai vásárra akartak menni a városba és ott táncolni. Atyjok azonban mondá: „Ez nem nektek való. Ott sokszor nincs minden rendén. Én titeket jól és ártatlanul neveltelek; de ott könnyen megromolhattok.” „Hisz oda mások is mennek!” válaszolták a gyermekek.

Az atya erre így szólt: „Már sokan mentek oda, kik ott egészségüket, életüket, becsületök- és ártatlanságukat elvesztették. Ebben is követni akarjátok őket? Csak ne legyetek olyanok, mint a juh. Hogyha egyik a mélységbe ugrik, a többi is mind utána bódul. Ezért ostoba állatoknak nevezték őket. Azonban az olyan ember, ki veszélybe dönti magát, mert mások is így cselekesznek, semmivel sem okosabb, mint azok a juhok?”

**Ne indulj az után, mit a tömeg tészén,
Vezéred egyedül a becsület legyen.**

43. A lopott ló.

Egy parasztnak éjjel a legszebb lovát lopták el az istállójából. Tizenöt órányi távolságra utazott, hogy a lóvásáron másikat vásároljon.

De ím - az eladásra kínált lovak közt a magáét is megpillantotta. Azonnal féken ragadta azt és hangosan felkiáltott: „A ló az enyim, három nap előtt lopták el tőlem.”

Azon ember, ki a lovat áruba bocsátá, illedelmesen így szólt hozzá: „Tévedésben vagy barátom! Már egy év óta bírom a lovat, nem a te lovad, csak hasonlít hozzá.”

A paraszt a ló szemeit hamar befogta mind a két kezével és mondá: „Nos, ha a lovat már annyi ideig bírod, mondd meg, melyik szemén vak?”

Az ember, ki valóban lopta a lovat, de azt oly pontosan még meg nem vizsgálta, megijedt. De mivel mégis kellett valamit mondania, tehát találomra mondá: „A bal szemén.” „Nem találtad el”, mondá a paraszt, „bal szemén nem vak a ló.” „Jézusom”, kiáltott föl most az ember, „csak a nyelvem bicsaklott el, persze, hogy a jobb szemén vak.”

Most a paraszt megint lefödte a ló szemeit és szólt: „Most világos, hogy te hazug ember és tolvaj vagy. Nézzetek ide mindnyájan, a ló egyik szemére sem vak. Én csak azért tettem e kérdést, hogy a tolvajságot napfényre hozzam.” A körülálló emberek nevettek, kezeikkel tapsoltak és mondák: „No, te ugyan megjártad.” A lótolvajnak a lovat megint vissza kellett adnia, és érdemlett büntetését is elnyerte.

**Tolvaj ember álnoksága,
Bármilyen ravasz legyen,
Igaz ember okosságán
Soha túl nem tévesz.**

44. A nagy ökör.

Az atya arról beszélt gyermekeivel, hogy mennyire lehet mindenben haladnunk, gyakorlat és szoktatás által. „Erről egy példát fogok nektek elbeszélni,” mondá egyszer. „Mondják, hogy volt egyszer egy ember, ennek egy nagy ökre. Ez az ember az ökröt sok nép előtt vállaira vette, azt az utcán egy ideig köröskörül hordozta és ezen mesterség által sok pénzt szerzett magának.”

Kérdezték tőle, hogy miképp jutott ezen ritka testi erőhöz? Ő erre azt válaszolta: „Midőn ezen ökör még csak borjú volt, a borjút naponként néhány óráig udvaromban körülhordoztam. A borjú ugyan mindennap nehezebb lőn; azonban erőm is mindennap szaporodott, így levék végre oly erős, hogy egy ökörnek terhe le nem roskaszt.”

„A meséből”, folytatá az atya, „akár igaz legyen is az, akár csak költött, világosan látszik az igazság, hogy:

**Aki fáradni nem restel
Abból lesz az ügyes ember.”**

45. A szamár.

Egy kertész hetivásárra akart menni a városba, és annyira megterhelte szamarát zöltséggel, hogy a szegény állatból a fején kívül alig lehetett egyebet látni.

Az út egy füzesen vitt keresztül. A kertész néhány gallyat metszett le a füzekről, hogy kötővesszőnek használja őket. „Ily csekély terhet szamaram még elbírhat!” mondá a kertész és azt is rárakta.

Majd egy mogyoró bokorhoz érkezett. A kertész néhány egyenes botot virágkarónak választott ki „Oly könnyűek, hogy a szamár alig érzi,” mondá és ezt is megint rárakta.

Midőn a nap magasra emelkedett és igen forrón kezdett sütni, a kertész zöld kabátját levette és azt is a többi teherre dobta.

„Nincs már messze a város”, mondá, „a kabát alatt, melyet kis ujjammal is fölemelhetek, nem fog az állat leroskadni.”

Azonban alig végezte szavát, midőn a szamár egy kövön megbotolván, földre rogyott, és a nagy tehertől elnyomatva, többé föl sem kelt.

A megijedt kertész hangosan keseregve mondá: „Most látom át saját káromra, hogy az embereket és állatokat szerfölött meg ne terheljük.”

**Kinek vállaira
Nagy súly nehezedik,
Azon a kicsiny is
Győzedelmeskedik.**

46. Az öszvér.

Két tolvaj egy öszvért lopott, és azt a bokrok közé hajtotta. Itt arról beszéltek egymással, hogy milyen drágán fogják az öszvért eladni, és mennyit kell majd mindeniknek a pénzből kapni. Vitába keveredve, veszekedni és verekedni kezdettek egymással.

Mialatt a vita leghevesebben folyt, egy harmadik tolvaj lopódzott oda, és az öszvérrel titkon elillant. A kettő ezt csak akkor vette észre, midőn az öszvér már távolabb volt, semhogy elérhették volna és véres fejjel szomorúan néztek utána. Az egyik mondá: „Itt ugyan beteljesedett: amint jött, úgy el is ment.” A másik mondá:

**Ahol kettő perlekedik
A harmadik nyerekedik.**

47. A majom.

Egy majom a nyitott ablakon egy gazdag fukar szobájába mászott, ki szegény embertársainak egy fillérnyi alamizsnát sem adott. A keményszívű ember éppen nem lévén otthon, a majom a tele pénzes szekrényre bukkant, és tele marokkal szórt ki ezüstöt és aranyat az ablakon.

Az emberek ezt látva, csoportosan futottak össze az utcán, és hajba kaptak a sok pénzért.

Éppen midőn a szekrény kiürült, ballagott arra az utcán a fukar, és iszonyodva látta a háza körül történeteket. Öklével már messziről fenyegette a majmot, és ostoba állatnak szidalmazta.

Egy szomszédja pedig mondá a bosszús fukarnak: „Igaz, hogy ostobaság a pénzt az ablakon kidobálni, mint ez a majom teszi, azonban a szekrényben elzárni azt, amint te teszed, még nagyobb ostobaság.”

**Becsülést a gazdagság csak annak hoz,
Aki abból nemes célra is áldoz.**

48. A medve.

Híre járt, hogy a környéken egy szörnyű nagy medve tartózkodik. Mikor Jancsi és Pista, két vándor vadászlegény, ezt meghallották, így szóltak: „Ez a medve nemsokára a miénk lesz.”

Mindennap szorgalmasan az erdőbe mentek, a medvére leselkedni. Este azután, bár semmi pénzők sem volt, a csapszékbe mentek, és a legjobb borból adattak magoknak. „A medve,” mondák a csaplárosnak, „majd bőrével fizeti meg a lagzit.” Egyszer csak, mikor megint az erdőben barangoltak, rettentő morgással előttük terem a medve. Jancsi ijedtében fegyverével nem talált, és sebesen egy fára kapaszkodott. Pista, kinek puskája el sem sült, a földre feküdt, és halottnak színlette magát. A medve megszagolta száját, orrát és fülét, és mivel a medvék semmi halotthoz nem nyúlnak, tovább csörtetett. Jancsi most megint leszállott a fáról és tréfálkozva így szólt Pistához.: „Te, mit súgott a medve a füledbe?” Pista pedig azt felelte neki: Azt mondá, hogy:

**Ne igyál előre
A medve bőrére.**

49. A farkas.

Ferkó, a hazug fiú, nem messze egy nagy erdőtől juhokat őrzött. Egyszer eszébe jut, hogy ő majd gonoszul megtréfálja a környékbeli parasztokat. Tele torokkal elkezdte kiabálni: „A farkas, a farkas!”

A parasztok azonnal nagy tömegben szaladtak ki a közel faluból, buzogányokkal és bunkókkal, s a farkast agyon akarták verni. Minthogy farkast nem láttak, megint haza mentek, és Ferkó titkon kinevette őket. Másnap megint kiabálta Ferkó: „A farkas, a farkas, a farkas!” A parasztok megint kijöttek, - de már nem oly számosan, mint tegnap, és ezek is fejüket csóválva, nagy bosszúsan tértek haza.

Harmadik nap aztán valóban jött a farkas. Ferkó iszonyúan kiabálni kezdett: „Segítség, segítség! A farkas, a farkas!” Azonban egyetlen paraszt sem jött segítségére.

Az egész juhnyáj sebesen futott a falunak. A szegény Ferkót pedig, ki nem tudott oly sebesen futni mint a juhok, a farkas utolérte, összetépte és fölfalta.

**Aki egyszer, hazudni mer,
Hitelt többé nem igen nyer.**

50. Az oroszlán.

Egy szegény rabszolga, ki urától megszökött, halálra lőn ítélve. Egy nagy és tágas piacra hozták a nyomorultat, mely falakkal volt körülvéve, és egy rettentő oroszlánt bocsátottak rá. Több ezer ember volt jelen.

Az oroszlán dühösen rohant a szegény emberre, de alig hogy közelébe ért, megállott, farkát csóválni kezdte, örömeiben körülszökdelt, és kezeit nyájasan nyalogatta. Az emberek elcsodálkoztak és kérdezték a rabszolgától, hogy ugyan mi az oka ennek? A rabszolga pedig a következő történetet beszélte el: „Midőn uramtól megszöktem, a vadonnak egy barlangjába rejtőztem, íme, alig hogy lenyugodtam, ezen oroszlán nyöszörögve jött be hozzám, és lábát mutatta nekem, melyben egy éles tövis sajgott. Én a tövist kihúztam lábából, és azon időtől fogva az oroszlán vadhússal látott el engem, és mi barátságban éltünk együtt a barlangban. Az utolsó vadászat óta elszakadtunk egymástól és mindketten fogságba jutottunk - és most a jó állat örült viszontlátásomon.”

Az egész nép el volt ragadtatva a vadállat háladatosságán és hangosan kiáltá: „Éljen a jótevő ember és a háládatos oroszlán!” A rabszolgát szabadon bocsátották és gazdagon megajándékozták. Az oroszlán pedig a vérpadtól szelíd ebecske gyanánt követte őt, és anélkül, hogy csak valakit is bántana, mindig oldalánál maradt:

**Szelíddé bõsz oroszlánt,
Az édes hála tett,
Magad ne hagyjad tôle
Meggzégynyitened.**

51. Az arany.

Két testvér, Gusztáv és Lajos, a tengeren túl egy távol világrészbe utaztak, szerencsét próbálni. Gusztáv kérelmére egy míveletlen darab földet kapott, azt nagy szorgalommal szántófölddé alakította, és nemsokára bőségben volt kenyere.

Lajos tovább folytatta útját a hegyvidékbe, hogy aranyszemeket gyűjtsön, ott sanyarogva, gyökerekkel és fakéreggel kellett magát táplálnia, de végre mégis egy teli zsák arannyal tért vissza testvéréhez.

„Nézd”, mondá büszkélkedve, „mily szerencsés voltam; mind ez arany az enyim! Hanem adj is mindjárt ennem. Mert az éhségtől egészen lankadt és erőtlen vagyok.”

„Jól van”, mondá Gusztáv, „én enni adok neked; de minden darab kenyeret arannyal kell megváltanod.” Ezen Lajos fölötte bosszankodott; de mégis meg kellett tennie, mert sokkal gyöngébb és kiaszottabb volt, hogysem tovább utazhatott volna.

Midőn Gusztáv néhány nap múlva testvérének minden aranyát bírta, így szólt hozzá: „Itt van aranyad megint, kedves testvérem; nem vagyok én oly kegyetlen, hogy a tiedtől megfosszalak; csak azt akartam neked megmutatni, hogy a gazdagság nem boldogít, s a szorgalom becsesebb minden aragnál.”

**Ki két munkás kezével
Meggzerzi kenyerét,
Nem fogja gazdagságért
Epeszteni szívét.**

52. A gyöngyök.

1.

Egy zarándok azon homokpuszták egyikén tévedett el, melyeken hetekig lehet barangolni anélkül, hogy emberi lakra találják. Majdnem eltikkadva éhségtől és szomjúságtól, végre egy árnyékos pálmafához érkezett, melynek tövénél friss forrás csörgedezett. A forrás mellett egy kis zacskó feküdt. „Hála Isten!” mondá a zarándok, midőn az erszényt megtapogatta, „talán borsó lesz benne, mely engem az éhhaláltól megmenthet.” Az erszényt mohón felnyitotta és ijedten kiáltott föl: „Ah, Istenem, csak gyöngyök!”

**Aranynál, gyöngynél többet ér
Az istenadta jó kenyér.**

2.

A szegény ember tehát a gyöngyök dacára is, melyeknek becsé több ezer tallérta rúgott, éhen halt volna meg; azonban forrón imádkozott Istenhez - és íme egy szerencsen sebesen vágatott tevéjén feléje, a félig éhen-holt emberen megkönyörült, kenyeret és ízletes gyümölcsöt adott neki, s azután fölvette magához a tevére. „Nézd”, mondá a szerencsen, „mily csodálatosan intéz mindent az Isten. Én szerencsétlenségnek tartottam, hogy a gyöngyöket elvesztem, pedig az nagy szerencse volt. - Isten úgy akarta, hogy ide visszatérjek, és éltedet megmentssem.”

**Az Isten úgy vezérli
A földi dolgokat,
Hogy kis baj nagy veszélyből
Gyakorta kiragad.**

53. A drágakövek.

Az ékszerárusnak egy előkelő hölgy számára pompás ékszert kellett készítenie, ki e célra drága gyémántokat adott át neki. Sándor nevű inasának a tiszta, mindenféle színben ragyogó kövekben nagy öröme telt és ő többször meg is nézegette azokat.

Egyszerre észreveszi a mester, hogy a kövek közül a két legszebb hiányzik. Mindjárt az inast vévé gyanúba, és ennek hálósobáját kutatta föl, - és íme a drágaköveket egy lyukban lelte meg, mely egy vén szekrény fölött a falba volt verve.

Sándor erősködött ugyan, hogy ő a köveket el nem vette: azonban a mester keményen megfeddé őt, mondván, hogy akasztófát érdemelne, és erre házából kiűzte.

Másnap azonban megint hiányzott egy kő és az ékszerárus azt az előbbi lyukban találta. Most szorgalmasan vigyázott, hogy ki dugja oda a drágaköveket, Mit kellett látnia?! Egy szarka, melyet az inas fölnevelt és megszelídített, szállott az asztalra, egy drágakövet szájába vett, és azt a fal üregébe rejtette.

Az ékszerárus most szívből megbánta, hogy a szegény ártatlan gyermek iránt oly igazságtalan volt, megint magához vette őt, becsületét visszaadta neki és kárpótlásul fájdalmiért, gazdagon megajándékozta.

**Méreg gyanánt kerüljük
A méltatlan gyanút,
Mert általa sok ember
Bűn nélkül bajba jut.**

54. A kavicsok.

Pista, egy fiatal kocsislegény, pálinkaital által veszélyes betegségbe esett. Az orvos így szólt hozzá: „Ha egészen föl nem hagysz a pálinkaivással, úgy meg kell halnod, mert az méreg a fiatal embernek.” A beteg mondá: „Ezt nem tehetem: már nagyon hozzá szoktam. Ezen üvegecskét minden nap ki kell innom.” Az orvos mondá: „Jól van, tehát más szerről kell gondolkodnom!” Másnap egy színes skatulyát hozott tele tiszta kavicsokkal, és mondá: „Dobj mindennap ezen kövecskékből egyet pálinkádba, - de hadd mindig benne, így a pálinka majd nem árt neked.” A beteg elhitte, hogy a köveknek olyan erejük van, hogy a pálinkát ártalmatlanná tehetik és egyet mindennap a palackba dobott. Így ivott ő naponként anélkül, hogy észrevenné, mindig néhány csöppel kevesebbet, és midőn végre a palack megtelt a kövekkel, az ártalmas pálinkaitaltól egészen elszokott.

**Ki megtérést akarva
Lépésenkint halad,
A jóban nemsokára
Megedzve marad.**

55. A kő.

Egy gazdag ember a szegény napszámosra, kivel pörbe keveredett, követ hajított. A szegény a követ fölemelve, zsebébe dugta és gondolá: „Majd eljön az ideje, midőn azt ellenségemre megint visszahajíthatom.”

A gazdag dölyfösség, mértékletlenség és tékozlás által koldussá lőn, és egykor, rongyokba öltözötten, a szegénynek kunyhója előtt ment el. Ekkor a napszámos elővette zsebéből a követ, hogy azt a szerencsétlen emberre hajítsa. Azonban hirtelen megváltoztatta szándékát, és mondá: „Most látom, hogy sohasem kell magunkat megbosszulnunk, mert ha ellenségünk gazdag és hatalmas, akkor esztelenség azt tennünk. Ha pedig szerencsétlen, akkor kegyetlenség volna. De akármin is legyen, a bosszúállás mindenkor gonosz és keresztényhez nem illő cselekedet.”

**Bosszúállás helyett
Gyakorolj türelmet,
Akkor megérdemled
A „keresztény” nevet.**

56. A földdel teli zsák.

Egy gazdag ember egyetlen szántóföldétől fosztott meg egy szegény özvegyet, hogy ez által kertét nagyobbítsa. Midőn másnap a szántóföldön sétálgatott, a szegény özvegy egy üres zsákkal jött oda, és könnyben úszó szemekkel így szólt hozzá: „Kérlek, hagyj atyai örökségemből csak annyi földet elvennem, mint amennyi e zsákba fér.” A gazdag mondá: „Ezen kába kérelmedet megengedhetem.”

Az özvegy a zsákot földdel megtöltötte, azután így szólt: „De most még egy kérelmem van: Légy oly jó és emeld e zsákot vállamra.”

A gazdag ember, ki a dologhoz nem szokott, soká nem akart hajolni kérelmére. Azonban az özvegy nem hagyott föl rimánkodásával, míg végre is beleegyezett. De midőn a zsákot föl akarta emelni, sóhajtva mondá: „Lehetetlen, a zsák igen nehéz nekem!”

Most az özvegy nyomatékos hangon így szólt hozzá: „Hogyha már a földdel teli zsák is oly nehéz neked, mint fog majd az egész szántóföld, - mely ezer ilyen zsákba sem fér bele - az örök életben rád nehezedni?”

Az ember megijedt e beszédre, és a szántóföldet megint visszaadta a szegény asszonynak. „Most ugyan már belátom,” mondá:

**„Igaztalan jószág egy oly teher,
Mely vállainkon mázsakint hever.”**

57. A paraszt-telek.

Az öreg Gergely nagyon szeretett civódni és folytonosan perlekedett. Egyszer meglátta, amint a szomszédház falát áttörték, hogy abba új ablakot helyezzenek. Ezt Gergely nem akarta szenvedni, és a szomszédot bevádolással fenyegette.

A többi szomszédok elmenvén Gergelyhez, mondták neki: „Ugyan ne kezdj már vén napjaidban új pörhöz: lehetetlen, hogy ezen ostoba dolognál nyerj valamit.” Azonban Gergely fölfortyant, és öklével az asztalra ütve, iszonyúan fölkiáltott: „Szavamat adom rá, hogy az ügyet megnyerem és annyira viszem, hogy a szomszéd nem tekint be többé telkembe.”

Gergely megkezdte a pert, elvesztette azt, és a költségeket mind meg kellett fizetnie. De mivel örökös perlekedései által adósságokba verte magát, és nem fizethetett, telkét eladták.

Mihály, egy gazdag paraszt fia, vette meg a telket. Ekkor néhány szomszédja kigúnyolta Gergelyt, és így szóltak hozzá: „Te a pört megnyerted és elérted kívánságodat. A szomszéd nem tekint be többé a te telkedbe, hanem a Mihályéba.”

**Béke terem Isten áldást
Per soh'sem hoz gyarapodást.**

58. A különös fal.

Egy magános paraszttelek lakosai az utolsó háború alatt nagy aggodalomban voltak. Kiváltképp egy éjszaka nagyon rémületes volt rájuk nézve. Az ellenség vidékükhez közeledett. Az éjjeli égboltozatot majd itt, majd ott vörösre festették az égő helységek. Folytonos lödözés hallatszott. Ehhez járult még, hogy tél volt, és az idő igen hideg és zivataros. A jó emberek egy szempillanatig sem voltak biztosak, hogy nem fogják-e őket most, a legzordonabb időszakban, házokból kiűzni és elpusztítani.

A nagyatya és anya, a szülők és gyermekek az egész éjen át a szobában együtt virrasztottak és szüntelenül imádkoztak. A nagyanya egy vén imakönyvből olvasott fel. Egyik imában, melyet a háború idejére szereztek, e szavak fordultak elő: „Hogy az Isten szilárd falat emeljen, mely az ellenséget ezen lakástól visszatartóztassa.” Az ifjú paraszt, ki ájtatosan figyelt, mindazonáltal úgy vélekedett, hogy egy falnak felépítését kívánni Istentől még is sok volna.

Azonban az éj elmúlt, anélkül, hogy egy ellenséges katona jött volna a házba. Mindnyájan csodálkoztak. De midőn reggel merészkedtek az ajtó felé menni - íme, azon az oldalon, melyen az ellenség állott, a hó falmagasságig volt a széltől feltorlasztva úgy, hogy keresztül jutni sem lehetett. Mindnyájan dicsérték és magasztalták az Istent. A nagyanya pedig mondá:

**Ha minden támasz elhagyott,
Istenbe ved reményed,
Hol emberkéz már nem segít.
Ő még megmenthet téged.**

59. A kenyér.

A drágaság idején egy gazdag ember a városnak legszegényebb gyermekeit házához hivatta s mondá nekik: „Itt van egy teli kosár kenyér. Mindenik vegyen magának egyet belőle - és így mindennap szabad lesz eljőnnötök, míg az Isten jobb időket küld.”

A gyermekek a kosárnak nekirohantak, civódtak és veszekedtek a kenyérért, mert mindenik a legszebbet és a legnagyobbat szerette volna és végre eltávoztak, anélkül, hogy megköszönték volna.

Csak Mariska, egy szegényesen, de tisztán öltözött leányka maradt állva a távolban, és miután kivette a kosárból a legkisebb kenyeret, az ember kezét hálásan megcsókolta, és azután csöndesen és illedelmesen távozott.

Másnap a gyermekek megint oly pajzánok voltak, és a szegény Mariska alig kapott félig oly nagy kenyeret, mint a többi volt. De midőn Mariska haza érkezett, és beteg anyja a kenyeret felszege - akkor számos új ezüstdarab hullott ki abból.

Az anya megijedt s mondá: „Add vissza a pénzt azonnal; mert bizonyára tévedésből került a kenyérbe.” Mariska visszavitte azt.

Azonban a jótékony ember, így szólt hozzá: „Nem, nem volt tévedés. Én azt a pénzt szánt-szándékkal sütöttem a legkisebb kenyérbe, hogy téged, jó gyermek, megjutalmazzak! Maradj mindig ily békeszerető és megelégedett. Aki inkább megelégszik a kisebb kenyérrel, semhogy a nagyobbért porlekedjék, az mindig áldást visz haza magával, még ha nem is volna pénz a kenyérben elrejtve.”

**Aki csendes, jó szerény:
A kapzsinál többre mén.**

60. A hús.

Két paraszt legény, Péter és Pál, földesuraságuk kastélyába két kocsi fát vittek, és azt a kastély konyhájába berakták. Alig ment ki a szakács az ajtón, hogy egy korsó sört hozzon nekik, a ravasz Péter hamar egy darab húst lopott ki az üstből, és azt Pál zsebébe dugván, mondá neki: „Ha a szakács megint bejő és a hús után kérdezősködik, én esküszöm rá, hogy én azt el nem dugtam, te meg arra esküdhetsz, hogy azt el nem loptad, így könnyen átsurranunk.”

Rövid idő múlva jött a szakács, az üstbe bepillantott, és élesen tekintve a két legényre, mondá: „Hová került a hús?” Mindketten megegyezések szerint válaszoltak.

Azonban a szakács mondá: „Te, Péter, a húst loptad el az üstből, ezt kormos ingujjadról látom. És te, Pál, azt a zsebedbe dugtad, mert a zsír kabátod alól kicsöppen. Piruljatok és óvjátok magatokat a büntől. Mert a ravaszságtokat nem is veszem észre, az Isten mégis tudná azt, mert ő mindenkinek szívébe lát, és semmi rosszat sem hagy büntetlenül”

**Csald meg bár az embereket,
A jó Istent nem csalod meg.**

61. A fűszer.

Egy herceg sétaközben záporosótól lepetvén meg, a közeli parasztkunyhóba menekült. A gyermekek éppen az asztalnál ültek, melyen egy teli tál zöldség állt. Mindnyájan jó ízűn ettek, és oly friss és piros színben voltak, mint a rózsza.

„Ugyan, hogy is lehetséges,” mondá a herceg az anyához, „hogya ily durva ételt oly szembe-
szökő étvággyal egyenek és mellette oly egészségesek és virulók maradjanak?”

Az anya válaszolá: „Annak háromféle fűszer az oka, melyet rá hintek. Először is munkával kell a gyerekeknek az ebédet megérdemelniök, másodsor, az evés idején kívül mit sem adok nekik, hogy éhen jöjjenek az asztalhoz; végül pedig hozzászoktattam őket, hogy azzal, amijök van, megelégedjenek, minthogy jó falatokkal és nyalánkságokkal sohasem ismertetem meg őket.”

**Éhes gyomor, munka,
Megelégedés kell,
Akkor aztán mindig
Kitűnő az étel.**

62. A ritka étel.

Egy kereskedő városi barátait a tenger partján fekvő falusi jószágára hívta meg, hogy ritka tengeri halakkal, melyeket orsóhalaknak neveznek, vendégelje meg őket. Többféle étket tálaltak már fel, végül egy nagy betakart tál érkezett, melyről azt hitték, hogy az orsóhalak vannak benne. Azonban, midőn a fődöt levették, a várt orsóhalak helyett néhány darab aranyat találtak benne.

A kereskedő erre így szólt: „Barátim! A halak, melyekkel önöket megvendégelni akartam, ez évben háromszorta drágábbak, mintsem gondoltam. Egy-egy darab aranyba kerülnek. Ekkor eszembe jutott, hogy a faluban egy napszámos fekszik betegen, és gyermekeivel éhséget kell szenvednie. Annyi pénzből, amennyibe ez egy étel kerülne, a szegény emberek félévig tudnának megélni. Ha önök kívánják a tengeri halakat, azonnal meghozatom és elkészíttetem azokat. Ha pedig ez aranyakat a szegény embernek akarják átengedni, jóízű, ámbár édesvízi halakkal fogom megvendégelni önöket.”

A vendégek mind tetszéseket nyilvánították, mindenik egy aranyat tett még hozzá, és a szegény emberen egy egész évre segítve lőn.

**Finnvás nyalánkságot
Ne végy drága kincsen,
Míg embertársadnak
Zabkenyere sincsen.**

63. Az eltörött patkó.

Egy parasztember Tamás nevű kis fiával kiment a határra. „Nézd csak,” szólt útközben az atya, „itt az országúton egy patkó fekszik! Vedd föl és dugd a zsebedbe.” - „Ejnye,” mondá Tamás, „hisz az nem is méltó arra, hogy az ember meghajoljon érte!” Az atya a vasat szó nélkül fölemelte és zsebébe dugta. A legközelebbi faluban három filléren eladta azt a kovácsnak, és a pénzen cseresznyét vett.

Mindketten tovább mentek. A nap igen melegen sütött; köröskörül sem házat, sem fát, sem forrást nem lehetett látni. Tamás majdnem eltikkadt szomján, és atyját alig követhette.

Ekkor az atya - mintha véletlenségből tenné - egy szem cseresznyét ejtett el. Tamás mohón kapta föl azt, mintha arany volna, és azonnal szájába dugta. Néhány lépés után az atya megint egy cseresznyét ejtett el. Tamás épp oly mohón hajolt utána, így hagyta az atya Tamás által minden szem cseresznyéjét fölszedni. Midőn a cseresznye elfogyott és Tamás az utolsót megette, az atya nevetve fordult hátra és mondá: „Lásd, ha a patkó után nem resteltél volna egyszer meghajolni, nem kellett volna a cseresznyéért százszor lehajolnod.”

**Kik kis dologra nem figyelnek,
Kis baj helyett nagyobbra lelnek.**

64. A patkószög.

Egy földművelő a városba akart belovagolni. E végből paripáját felnyergelte. Észrevette ugyan, mielőtt felült, hogy egy patkószög hiányzik. Azonban gondolá: „Egy szög még nem baj!” és ellovagolt.

Kis idő múlva a ló elvesztette patkóját, „Ha a közelben egy kovács volna, gondolá most magában, megpatkoltatnám lovamat; azonban három patkóvason is elérek oda.”

Azonban a ló megsértette körmét a köves úton, és sántítani kezdett. Két rabló ugrott ki most az erdőből, hogy kifossa a lovast. A szegény földműves sántító lován el nem illanhatott, és ők a lovat kantárostól, nyergestől és batyustól elvették tőle. Midőn most gyalog haza érkezett, mondá: „Nem hittem volna, hogy egy patkószög miatt lovamat elvesztem.” Mégis igaz, mit a példabeszéd mond, és ráillik az úgy a földi, mint az örökéletre:

**Ki a csekélységre
Ügyet nem vet,
Kicsi hanyagságért
Nagy kárt szenved.**

65. Az arany horog.

Egy hercegnek kedve jött horgászni. Csinos horogvesszőt készíttettek számára, melyről selyem zsinóron egy arany horog csüngött le.

A herceg a tengerre ment, és horgát kivetvén, azonnal egy halacska húzott ki a vízből. A horgot megint kivetette, és íme egy nagy csuka harapott belé, de a zsinórt elszakasztván, a horoggal együtt tovább úszott. Ekkor így szólt a herceg: „Tehát arany horgomért nincs egyebem, ezen nyomorult halacskanál! Hozzatok nekem vashorgot, mert nincs annál rosszabb

számítás, mint ott tenni kockára sokat, hol keveset lehet nyerni.” Ezen idő óta közmondássá vált minden szerencsejátékról:

**A játékos horga is ily arany horog,
Az aranya helyett nyomort, szükségét fog.**

66. A pásztor-furulya.

Egy királynak volt egy kincstárnoka, kit pásztorból emelt ily fontos hivatalra. A kincstárnokot a király előtt bevádolták, hogy a királyi kincseket hűtelenül kezeli, és az elrablott pénzeket és drágaságokat egy boltozott teremben vasajtó alatt őrizteti. A király meglátogatta a kincstárnokot, megnézte kastélyát, a vasajtóhoz jutott és megparancsolta, hogy azt azonnal nyissák fel.

Midőn most a király belépett, nagyon elcsodálkozott. Nem látott egyebet négy pusztá falnál, egy falusi asztalnál és egy üres szalmaszéknél. Az asztalon a pásztorbot és tarsoly mellett egy pásztor-furulya feküdt. Az ablakból zöld rétekre és erdős hegyekre nyílt kilátás.

A kincstárnok pedig így szólt: „Ifjú koromban a juhokat őrzöttem. Te, királyom udvarodba hivattál. Itt, ezen teremben naponként egy órát töltöttem, örömmel emlékeztem vissza előbbi állapotomra, és ismétlem azon dalokat, melyeket azelőtt Teremtőm dicséretére juhaim közt elzengtem. - Oh, hagyj megint visszatérnem atyai földemre, hol szerencsésebb voltam, mint udvarodban!” A király nagyon megbosszankodott a rágalmazókra, a nemes lelkű embert megölelte és kérte őt, hogy tovább is maradjon szolgálatában.

**Derült jókedv, nyugodt lélek,
Legfőbb kincse életünknek.**

67. A kereszt-zsák.

Gáspár jól megtömött kereszt-zsákjával a vállán átment a falu határán és Mihály hozzá csatlakozott. Gáspár útközben mindig csak mások hibáiról beszélt, de saját hibáiról hallgatott, mint a sír. Ekkor végre így szólt hozzá Kázmér: „Úgy látszik, hogy te mások hibáit mindig zsákod előrésszébe hánytad, hogy azokat szemeid előtt tartva, mindig gáncsolhasd. Saját hibáidat pedig hátad mögé vetetted, hogy szemeidet kikerüljék. Fordítsd meg egyszer a zsákot, az sokkal hasznosabb lesz rád nézve.”

**Sokan más szemében
A szálkát is látják:
Saját szemeikben a
Dorongot sem bányák.**

68. A hét vessző.

Egy parasztnak hét fia volt, kik sokszor összevesztek. A veszekedés és pörlekedés mellett dolgukat elmulasztották. Sőt néhány gonosz ember az ő egyenlenségüket hasznára fordította, és azon voltak, hogy a fiukat atyjok halála után örökségüktől megfosszák.

Ekkor az atya egy napon mind a hét fiát összehívatta, hét vesszőt tett elibök, melyek erősen összekötve valának, és mondá: „Annak, ki e csomó vesszőt kettétöri, azonnal száz tallért fizetek.” Egyik a másik után mindenképp erőködött, és mindenik azt mondá végre: „Már bizony ez lehetetlen!”

„És mégis,” mondá az atya, „nincs ennél könnyebb!” Felbontotta a csomót és egyik vesszőt a másik után könnyű móddal kettétörte. „Ejnye,” mondá a hét fiú. „Így ugyan könnyű, ezt a kis gyermek is megteheti!”

Az atya pedig azt mondta nekik: „Ami e vesszőkkel történt, az lesz veletek is, fiaim! Míg szilárdan összetartotok, nincs mitől félnetek, és senki sem fog rajtatok diadalmaskodni. Ha azonban az egységnek köteléke, mely kell, hogy összetartsen benneteket, felbomlik, úgy jártok, mint a vesszők, melyek itt a földön ketté törve hevernek.”

**„Béke, egyetértés az erő forrása,
Egyenlenségnek nincs boldogulása.”**

69. A tükör.

Két testvér, Antal és Margit, belenéztek anyjuk tükrébe, mely ott állott az ablakon. Antal igen szép volt és tetszéssel mosolygott képére. Margit a himlőtől egy kissé el volt csúfítva, és sírt, midőn arcát a tükörben megpillantotta.

Az anya, ki oda jött, mondá: „Te Antal, el ne bízd magadat múlandó szépségedben, és vigyázz, hogy azt gonosz szenvedélyek által idő előtt el ne pusztítsad. Te Margit, azzal vigasztald magadat, hogy van valami jobb a testi szépségnél, és pótolod ki annak hiányát lelked szépségével.”

**A test szépsége eltűnik,
A léleké meg nem szűnik.**

70. Az arckép.

Sok század előtt egy nagy városban egy kereskedő halt meg, ki nagy vagyont hagyott maga után. Tudták ugyan, hogy az ő egyetlen fia utazáson van; de fiát a városban arcáról senki sem ismerte.

Egyszer csak három ifjú jött a városba, és mindenik azt állítá, hogy ő a törvényes fiú és örökös. A bíró az atyának arcképét hozatá elő és mondá: „Aki hármatok közül ezen jelt, melyet én itt e kép mellé rajzolok, nyíllal keresztüllövi, azé legyen az örökség.”

Az első lőtt, és igen közel talált; a másik még közelebb; a harmadik pedig célzás közben reszketni kezdett, elhalványodott és könnyekre fakadván, az íjat eldobta magától, és mondá: „Nem, én nem löhetek; inkább elveszítem az egész örökséget!”

A bíró pedig így szólt hozzá: „Nemes ifjú, te vagy az igazi fiú és örökös; a másik kettő, kik oly jól lőttek, nem azok. Mert az igazi fiú atyjának szívét még festett képben sem képes nyilával keresztülverni.”

**Szeresse lángolón szülőit a gyerek
És bármi nagy kincsért se szomorítsa meg.**

71. A legszebb ruha.

Egy kalmár, ki selyemportékákkal kereskedett, egy kastélyba jött. Izabellának megengedte anyja, hogy ruhához való tafotát válasszon ki magának, de Izabella nem tudta magát elhatározni és végre is így szólt: „Határozza el édes anyám, hogy melyik szín illik nekem jobban - a zöld, a sárga, vagy a kék-e?” Az anya mosolyogva válaszolta: „Úgy gondolom - a fehér, az ártatlanságnak, a piros pedig a szemérmességnek színe.”

**A hajadon, legszebb éke
Ártatlansága s szemérme.**

72. Az arany szelence.

Egy ezredes tiszteinek, kik nála ebédeltek, az asztalnál egy arany szelencét mutatott. Kevéssel utóbb szippantani akart belőle, és miután minden zsebét kikutatta, bosszankodva mondá: „Hol van a szelencém? Uraim, nézzenek csak egyszer utána, ha vajon valaki feledékenységből nem dugta-e zsebébe?”

Mindnyájan azonnal fölkeltek és zsebeiket kiforgatták, anélkül, hogy a szelence előkerült volna. Csak a hadnagy maradt állva és feltűnő zavarban mondá: „Én zsebemet ki nem fordítom, de becsület szavamat adom, hogy nálam a szelence nincs, és kérem, elégedjenek meg ezzel.” A tisztek fejet csóválva széledtek el és mindenki őt tartotta a tolvajnak.

Másnap az ezredes magához hívatta őt és mondá: „A szelence megint előkerült. Zsebemben egy varrás feslett föl és így a bélés közt lecsúszott. Most mondja meg nekem, hogy miért nem akarta zsebeit kifordítani? Hiszen a többi mind megtette!”

A hadnagy mondá: „Önnek egyedül, ezredes uram, megmondom. Szülőim igen szegények. Én tehát fél díjamat nekik adom, és ebédre semmi meletget nem eszem. Midőn vendégül meghívtak, már zsebemben volt ebédem, és szégyenlenem kellett volna, ha zsebem kifordításakor egy darab fekete kenyér és egy hurka került volna elő.”

Az ezredes meghatottan mondá: „Ön igen derék fiú! Hogy szülőit annál könnyebben segíthesse, mindennap nálam legyen ebédje.” Erre az ebédlő terembe vezetvén őt az ezredes, tiszteletének jeléül, az egész tisztikar előtt arany szelencéjét nyújtotta át neki.

**Szeresd és becsüljed
Gondos jó szülédet,
Hogy Isten áldása
El ne hagyjon téged.**

73. Az ezüst óra.

Ernö, egy szegény deák, az éjszakát egy malomban töltötte. Az alsó szobának egy padja szolgált neki nyughelyül. Éjfél tájban fölébredvén, ketyegni hallott valamit maga mellett. Oda nézett, és a holdvilágnál egy ezüst órát pillantott meg.

Nagy kedve jött az órát elvenni, és azzal az ablakon elillantani. A lelkiismeret mondta ugyan neki: „Ne orozz!” Azonban a vágy a szép óra után mindig növekedett lelkében. Ekkor, hogy a kísértést elkerülje, felkelt és az ablakon kimászott.

Midőn már néhány száz lépésnyit szaladt, megbánta, hogy az órát nem vitte magával és megint vissza akart fordulni. Azonban lelkiismerete még egyszer intette őt, és ő hallgatván szavára, folytatá útját.

Most a hold eltűnt, és nagy sötétség támadt. Ernő eltévedt egy posványban, végre mégis egy dombra jutott. Ott fáradtan lefeküdt és mély álomba merült. - Virradatkor iszonyú láрма ébresztette őt álmából, és midőn szemeit felnyitá, mit kellett látnia! Akasztófa alatt feküdt, és feje fölött egy tolvajt látott függni, kit károgó hollók serege vett körül. Ekkor úgy érzé, mintha bensejében egy hang mondaná: „Nézd, te is ide jutottál volna, ha nem hallgatsz lelkiismereted szavára.” Ezért letérdelt és imádkozott:

**Hol a kísértés ördöge
Ólalkodik reád,
Elküldi a jó Isten is
Bensőd intó szavát.**

74. A pénzes erszény.

1.

Ferkó, egy szegény szénégető fiú, az erdőnek egy fája alatt ülven, panaszkodott, sírt és imádkozott. Egy előkelő úr, zöld ruhában és rendjellel a mellén éppen vadászott, és oda menvén, így szólt hozzá: „Miért sírsz, gyermekem?”

„Oh,” mondá Ferkó, „édes anyám sokáig beteg volt, és ekkor apám engemet a városba küldött, hogy a gyógyszerészt kifizessem, és én útközben a pénzt az erszénnyel együtt elvesztettem.”

Az úr titkon néhány szót váltott a vadásszal, ki őt kísérte, azután egy vörös selyem erszényt vett elő, melyben néhány darab arany csengett, és mondá: „Ez-e az?” „Oh nem,” mondá Ferkó, „az enyim egészen ócska volt, és nem is volt oly szép pénz benne.”

„Tehát ez leszen?” mondá a vadász, és egy jelentéktelen erszényt húzott ki a zsebéből. „Igen, igen,” kiáltá Ferkó örömmel, „ez az!” A vadász oda adta neki és az előkelő úr így szólt hozzá: „Mert oly jámbor és becsületes vagy, még ezen arannyal telt erszényt is neked adom.”

**Aki imádkozik s becsületben marad,
földi életén biztos sikert arat.**

2.

István, egy másik fiú, a szomszéd faluban meghallotta e történetet. Mihelyt az előkelő úr megint az erdőben vadászott, István az erdőben egy fenyő alá ült és sírt és sikoltozott: „Oh az én erszényem! Oh az én erszényem! Az erszényemet elvesztettem!”

Az úr előjött a lármára, és egy teli erszényt mutatván neki, kérdezé tőle: „Ez-e elvesztett erszényed?” „Igen!” kiáltá István és mind a két kezével utána nyúlt.

Azonban a vadász, ki az úr mellett állt, mogorva hangon mondá: „Szentelen fiú! a hercegnek merészelsz hazudni? Majd más pénzzel fogok neked fizetni.” És egy vesszővel, melyet a szomszéd mogyorófáról szakított le, oly jól elpáholta, őt, amint a gonosz csaló azt megérdemelte.

**A derék emberre
Mindig jutalom vár,
Míg a ravasz kópé
Nem egyszer pórul jár.**

75. A nagy tallér.

Gábornak, egy ájtatos paraszt embernek, volt egy szolgája, ki igen hirtelen haragú volt, és ha valaki ingerelte, mindjárt a legdurvább szavakban szokott kitörni. Gábor többször intette őt, hogy az Isten kedvéért győzze le haragját. Azonban a szolga mondá: „Már én arra nem vagyok képes; az emberek és állatok igen sokat bosszantanak.”

Egyszer kora reggel így szólt hozzá Gábor: „Mátyás, nézd csak ezt a szép új tallért! Ezt neked ajándékozom, ha a nap folytában béketűrő maradsz, és egy haragos szót sem ejtesz.” A szolga örömmel egyezett meg az alkuban.

A többi szolga pedig titokban összebeszélt, hogy elütik őt a tallértől. Minden, amit egész nap mondtak vagy tettek, csak arra célzott, hogy megharagítsák őt. Azonban a szolga oly derekasan tartotta magát, hogy egyetlen haragos szócska sem siklott ki ajkain.

Este oda adta neki Gábor a tallért, és mondá: „Szégyelld magadat, hogy egy nyomorú darab pénzért haragodat oly jól le tudtad győzni, azonban Isten kedvéért nem akarod azt tenni.” A szolga megjobbította magát és igen szelíd ember lett belőle.

**Ha Istened szerelme hatja át szíved,
A legbajosbat is könnyen véghez viszed.**

76. A keresztcske.

Teréz csinos kis keresztet kapott ajándékba. Ébenfából volt készítve és négy vége aranyba foglalva. A kis keresztet ékességül kék szalagon keblén hordozta. Egyszer a keresztnek rövidebb része letört, és Teréz megkérte atyját, hogy a keresztcskét illessze megint össze.

„Ezt örömet megteszem,” mondá az atya, „sőt még arra is megakarlak tanítani, hogy a világnak semmi szenvedését se tartsad keresztnek.” „Nézz csak egyszer ide; ezen rövidebb fa nélkül a hosszabb fa nem kereszt. Csak akkor, ha a rövidebb fát fölébe teszed, lesz kereszt belőle.” „Úgy van az minden szenvedéssel is, melyet mi keresztnek nevezünk. Az Isten akarata nem egyéb, mint a hosszabb fa; a mi akaratunk pedig, mely az Isten akaratát mindig keresztelni szeretné, a rövidebb fa.” „Vedd ki minden keresztnél, melyet Isten rád bocsát, a rövidebb fát, és az rögtön megszűnik kereszt lenni.”

**Ki bármi súlyos szenvedésben
Megnyugszik Isten végzetén,
Az elviselhetlen keresztet
Nem ismer földi életén.**

77. A csoda-szekrény.

Egy háziasszonyt háztartásában mindenféle baleset érte, és vagyona minden évben fogyott. Ekkor az erdőbe ment egy öreg remetéhez, elbeszélte neki szomorú körülményeit és mondá: „Már hiába, házamban nem történhetik minden természetes úton. Nem tudnál-e egy eszközt, mely segítene rajtam?”

A remete, egy vidám aggastyán, kissé megváratta, azután, egy kis lepecsételt szekrényt hozott ki és mondá: „Ezt a szekrényt egy év leforgásáig éjjel a konyhában, pincében, ólakban és házad minden szögletében körül kell hordoznod, úgy majd jobban folynak dolgaid. De egy év múlva megint visszahozd szekrényemet.”

A jó háziasszony nagy bizalommal volt a szekrény iránt, és azt szorgalmasan körülhordozta. Midőn másnap a pincébe ment, a szolga éppen egy korsó sört akart titkon felhozni. Mikor meg későn éjjel a konyhába jött, a szolgálók tojáslepényt készítettek magoknak. Midőn az ólakat járta meg, a tehenek bokáig állottak a sárban és a lovak előtt zab helyett csak széna feküdt és kefélve sem voltak, így mindennap új hibán kellett segítenie.

Midőn az év leforgott, a szekrénnel visszament a remetéhez, és vidáman mondá: „Mindenben jobban foly a dolgom. De hagyd még egy évig nálam a szekrényt; igen derék gyógyszer rejlik benne.”

Ekkor elnevette magát a remete és mondá: „A szekrényt nem hagyhatom nálad, a gyógyszert azonban, mely benne rejlik, elviheted.” Felnyitá a szekrényt, és íme, egy kis fehér papírnál nem volt egyéb benne, a papíron pedig ez volt írva:

**„Hogy mondhasd: »a házamban minden jól megyen,«
Kell, hogy szemed figyelme mindenütt legyen.”**

78. Az imádkozó herceg.

Egy herceg háború idején az ellenség elől futván, senkit sem vitt magával egyetlen vén szolgáján kívül. Hogy rájuk ne ismerjenek, mindketten éppen nem pompás, sőt nagyon is ócska öltözetben jártak.

Egyszer estefelé egy félreeső paraszttelekhez érkeztek a hegységben, és az éjszakát ott töltötték. De a herceg nem aludhatott, nagyon aggodott az ellenség miatt, és ezenkívül a pénze is elfogyott, mellyel a sietségben el sem láthatta magát eléggé. Fölkelt az éj közepén, letérdelt a magános kamarában, és sokáig némán imádkozott. De minthogy szíve oly nagyon szorogott, egyszer mély fohással, fönhangon mondá: „Oh Istenem! könyörülj a szegény hercegen!”

Ezen szavakat meghallotta a paraszt, és így szólt reggel az inashoz: „Tudom, hogy a te urad herceg; mondd meg csak nekem, hogy miért oly szomorú?” Az inas megvallotta az igazságot, és kérte őt, hogy a herceget el ne árulja.

Midőn a herceg el akart utazni, a paraszt tiszteletteljesen és könnyű szemekkel lépett be a kamarába, és mondá: „Kedves hercegem! Éjjeli imádsága fölfödözte előttem gondját. Legyen oly kegyes irántam, és fogadja el ezen húsz darab aranyat, míg megint jobb körülmények közé jut. Egyszersmind az utat is megmutatom, melyen hamar biztos helyre menekülhet.”

A bámuló herceg hálát adott a nemeslelkű parasztnak, de még inkább az Istennek, és később a derék parasztnak a pénzt tízszeresen fizette vissza.

**Balsorsodban tele szívből mondj imát,
S a jó isten nem vonja meg oltalmát.**

79. A jámbor pásztorfiú.

Egy főséges májusi estén, midőn minden zöldellt és virágzott, Vendel juhait őrzötte. Szomorún állott egy virágzó tövisbokor mellett, és csillogó könnyek pörögtek le pirosuló arcán. A vadász kis fia, Alajos, ki éppen az erdőből jött, részvevőn kérdezte tőle: „Miért sírsz?” „Oh,” mondá Vendel, „éppen egy utálatos varasbékát láttam, mely a tövisbokor közé rejtőzött”. „Ejnye,” mondta erre Alajos, „ugyan hogy tudsz ilyesmi miatt sírni?”

Vendel pedig mondá: „Midőn a varasbékát láttam, gondoltam magamban, ezen állatnak oly utálatos külseje van, nehézkesen mászik a földön, minden ember üldözi őt, mit sem tud teremtőjéről, és legtöbb idejét posványban és sötét lyukakban tölti, míg végtére elrothad.”

„És te,” mondám magamban, „az egyenes emberi termetet, és a szép emberi arculatot viseled! Te szabadon járhatsz ide s tova, az eget és földet megtekintheted, a fűnek és virágoknak örvendhetsz, te Teremtődöt megismered, és halhatatlan lelked van. És te még sem adtál még neki hálát teljes szívedből. Ezen hálátlanságom annyira fáj nekem, hogy sírnom kellett.”

Alajos e szavakra nagyon megindult, és egész életében sem feledte el őket. Még aggyastán korában is elbeszélte unokáinak és még hozzá tévé: „Ha az utálatos állatok egyébként egészen hasztalanok volnának is, egyben mégis nagy hasznunkra vannak! Megtanítanak bennünket arra, hogy az ember előnyeit, melyekkel az Isten őt e föld legnemesebb teremtményévé alkotta, jobban megbecsüljük.”

**Adj hálát a jó Istennek
Hogy ő embernek teremtett.**

80. A kis kosárkötő.

Edének gazdag szülői voltak. Ő elbízta magát szülői gazdagságában és mit sem akart tanulni. A szegény szomszédnak kis fia pedig, kít Jakabnak hívtak, nagy szorgalommal tanulta a kosárkötést.

Egy napon Ede a tenger partján állott és időtöltésül halászott. Jakab egy nagy nyaláb fűzfa vesszőt vágott le, és éppen haza akarta azt vinni. Ekkor hirtelen tengeri kalózok rohantak ki a harasztból; mind a két gyermeket hajójukra hurcolták, hogy eladják őket rabszolgául.

A tengeren nagy vihar érte őket, mely a hajót egy távol sziget szikláin összezúzta. Csak a két fiú menekült ki a szárazra, melyet kegyetlen szerencsének laktak.

Jakab gondolá, hogy művészete talán megmenti őt a vademberék közt. Kihúzta kését zsebéből, fűz ágakat metszett le, és elkezdett egy csinos kosárkát kötni. Több fekete férfi, asszony és gyermek, jött oda, és kíváncsian kísérték munkáját.

Midőn a kosárka kész volt, Jakab azt a legelőkelőbbnek ajándékozta közülök. Ekkor mindnyájan, apraja-nagyja is, szeretett volna ily kosárkát.

Ezért Jakabnak egy kunyhót ajándékoztak, melyre gyümölcsfák hintettek árnyékot, hogy ott zavartalanul dolgozhassék. Azt is megígérték neki, hogy élelmi szerekkel gazdagon ellátják.

Ezután azt kívánták, hogy Ede is készítsen nekik ilyen kosarat. De midőn észrevették, hogy mit sem tanult, megverték őt; sőt, talán agyon is ütötték volna, ha Jakab nem könyörög érte. Edének azonban bársony-kabátját Jakabnak kellett adnia, ő meg szépen felölthette Jakab

sávoly köntösét. Hogy mégis valami hasznát vegyék, Jakab szolgájává fogadta őt, és neki kellett a füzágakat hozni a kosárkötéshez.

**Ha értesz jó mesterséghez
A jég hátán is megélhatsz.**

81. A kis hajósok.

1.

A könnyelmű Jóska, Elek öccsét magával vitte a folyóhoz, és vele egy ladikba szállván, azt a parttól eltaszította. A ragadó folyam a ladikot sziklákhöz verte és darabokra tördelte. Jóska nagy bajjal a meredek szikla körül úszkált, de sehol sem tudott azon felkapaszkodni, Eleket a víz magával ragadta.

Egy halász, ki a két gyermek kiáltását hallotta, oda futott, a vízbe ugrott, saját életének veszélyeztetésével a kis Elek után úszott, elérte őt szerencsésen a partra vitte, és nagyon örvendett megszabadításán.

**Kinek Isten bátorsággal
Áldotta meg szívét,
Az másokért kész örömmel
Áldozza életét.**

2.

Míg a derék halász Eleket a vízből kihozta, Jóska belefúlt. Az emberek, kik összefutottak, így szóltak a halászhoz: „Minthogy mind a kettőt meg nem menthetted, miért veszélyeztetted ezért életedet? Hiszen a másikat minden baj és veszély nélkül megmenthetted volna!”

A halász mondá: „A könnyelmű Jóska, ki a vízbe fúlt, sokszor halat és rákokat lopott tőlem, és hálóimon sok kárt tett; a jó Elek midőn beteg lábam miatt mit sem kereshettem, sokszor elhozta nekem vacsoráját, és néhány krajcárt is ajándékozott. Hogy is cselekedhettem volna másképp, mint hogy a jó fiút előbb mentsem meg.”

**Tégy jót mindenkivel, kivel dolgoz akadsz,
A jó tett jutalma soha el nem marad.**

82. A vak.

Endre, a vak fiú, botja segélyével igen lassan és óvatosan hazament a templomból. Lukács, egy pajkos parasztfiú, gúnyolódott rajta és mondá: „Nem akarsz velem fogadni? Tíz tallért kapsz, ha gyorsabban futsz nálam?”

A vak Endre mondá erre: „Áll a fogadás, hogyha azon utat választhatom, melyet ismerek és azon időt, mely nekem tetszeni fog.” Lukács nevetve beleegyezett, és a körülállókat mint tanúkat hívta föl. A vak pedig így szólt: „Tehát ma éjjeli tizenkét órakor versenyt fogunk futni a városba.”

A tizenkettedik harangütésre megindultak. Az éjszaka nagyon sötét és viharos volt, és az út egy sötét erdőn vezetett keresztül. Endre, kire nézve nappal és éjjel mindegy volt, még hajnal előtt a városba érkezett. A gúnyolódó Lukács pedig az erdőben eltévedt, fejét majd egy faágba verte, majd egy gyökerén orra bukott, majd a tövisen fölakadt, és csak akkor érkezett a városba, mikor a nap már magasan sütött az égen.

A tíz tallért meg kellett fizetnie és mindenki mondá: „Úgy kellett neki; még nagyobb büntetést is érdemelt volna.”

**Ki a nyomorultat
Gonosszal illeti,
Azt az Isten keze
Bizton megbünteti.**

83. A két vándor.

Két vándor, János és Pál, békében folytatták egymás mellett útjokat. Egyszer csak János egy pénzzel teli erszényt látott az úton feküdni. Azonnal oda ugrott, és hirtelen fölvette. „Pajtás”, mondá Pál, „a pénzt majd becsületesen megosztjuk egymás közt!” Azonban János válaszolá: „Nem, én azt nem teszem. Én találtam az erszényt, és azért az enyim.” Nevetve dugta azt zsebébe és Pál szomorún ment tovább.

Alig haladtak néhány lépésnyire, íme egy rabló kivont karddal tört rájuk. János halálsápadt lőn és mondá: „Pajtás! nemde híven fogjuk egymást segíteni! Egy ember oly könnyen nem fog kettőt legyőzni. Siess, és vond ki te is kardodat.” Azonban Pál így szólt hozzá: „Azt én nem teszem! Tőlem a rabló mit sem vehet el. Te a pénzt egyedül magadnak tartottad meg, tehát véd is egyedül magadat.”

A rabló legyőzte Jánost, ki most a pénz helyet sebeket vihetett magával az útján.

**Csakis oly barátira számíts a veszélyben.
Kivel osztzkodtál minden szerencsédben.**

84. A szénégető és a vászonfehérítő.

A szénégető így szólt a vászonfehérítőhöz, ki lakást akart bérelni: „Pajtás! jöjj az én házamba; elég nagy az, hogy mind a kettőnk portékáinak helyet adjon.”

Azonban a fehérítő válaszolá: „Az nem megy, pajtás! Mert a vászon, melyet én nagy bajjal megfehéríték, a te szenedről befeketednék.”

Ekkor elnevette magát a becsületes szénégető és mondá: „Igazad van! Fehér és fekete nem illik össze. A mi a fehér vászonnal a szenes bódében, az történik a tiszta lelkűekkel is fekete lelkű és piszkos erkölcsű emberek közt.”

**Hogy megőrizd szíved tisztaságát,
Kerüld a gonosznak társaságát.**

85. A molnár és a szamara.

Egy molnár fiával együtt szamarát a városba hajtotta, hogy azt a vásáron eladja.

Útközben találkoznak egy lovaggal. Ez így szólt hozzájuk: „Ti nem vagytok okosak, hogy a szamarat a kantáron vezetitek és egyik sem ül rá közületek.” A fiú azonnal a szamára ült.

Majd egy szekeres mellett mentek el. Ez meg így kiáltott rájuk: „Te nevetlen fiú, nem szégyelled-e magadat lovagolni, míg öreg atyádat gyalogolni hagyod,” A fiú nyomban leugrott és atyját engedte fölülni.

Nem sokára meg egy parasztasszony, ki egy kosár gyümölcsöt hordott a fején, így szólt oda hozzájuk: „Ez ám az irgalmatlan atya, ki kényelmesen ül a szamár hátán, szegény fiát meg a sárban gázolni hagyja,” Most a fiú atya mellé ült a szamára.

„Ó, a szegény állat!” kiáltotta most egy pásztor, ki az út mellett juhait legelteté. „Hiszen a szegény párának el kell veszni, ti igazi állatkínzók vagytok.”

Most megint mind a ketten leszálltak, és a fiú bosszankodva mondá atyjának: „Ugyan mit kezdjünk a szamárral, hogy az emberek kedvét eltaláljuk? Vajon párnán vigyük-e a vásárra, vagy ott a folyamba fojtsuk?”

Azonban az atya így szólt hozzá: „Most látom be igazán, hogy sohasem találhatjuk el minden ember kedvét, és hogy okos ez a tanács:

**Mit beszél a világ,
Azt te soh'se bánjad:
Amint jónak látod
Úgy végezd munkádat.”**

86. A vadász és a kutyája.

Egyszer a vadász kutyáját egy nyúlra uszította. „Fogd meg, fogd meg!” kiáltott rá a vadász és a kutya minden erejéből szaladt, a nyulat a mezőn köröskörül hajtotta, végre elérte, erősen fogai közt tartotta. A vadász ezután megfogta a nyulat. „Hadd, hadd!” - mondta a kutyájának - és a kutya azonnal eleresztette a nyulat, melyet a vadász táskájába dugott.

A faluból többen nézték ezt, és egy öreg parasztember azt mondá köztük: „Lám, a fösvény ember is olyan mint ez a vadászkutya. A fösvényesség azt mondja a fukarnak: »Fogd meg, fogd meg!« és az elvakított ember engedelmeskedik, és minden erejéből a földi javak után rohan. Végre eljő a halál és mond: »Hadd, hadd!« és a szegény embernek annyi bajjal összehajhászott gazdagságát élvezetlenül kell hátrahagynia.”

**Mit gyűjtöd halomra
A földi kincseket!
Egyszer meg kell halnod.
S itt hagynod mindened!**

87. A kevély kisasszony.

Janka kisasszony pompás kastélyban lakott, és előkelő rangja miatt nagyon sokat tartott magára.

Egyszer eljött hozzá Mária, egy szegény kőművesnek leánya, és mondá: „Atyám halálos beteg, és kéri a kisasszonyt, hogy jöjjön el hozzá, igen fontos mondanivalója van.”

A kisasszony gúnyosan válaszolá: „Ugyan lehet is az fontos, mit egy ily szegény ember beszélhet velem! Eredj haza; nyomorult kunyhódban nincs mit keresnem.”

Azonban csakhamar megint eljött Mari, és majd lélekszakadva mondá: „Oh kedves kisasszony, ugyan jöjjön csak hamar. Boldogult édesanyja a háború alatt nagy mennyiségű aranyat és ezüstöt falaztatott be, és atyámnak megparancsolta, hogy a helyet senkinek se árulja el, csak a kisasszonynak, majd ha húsz éves leszen. De most ő közel áll a halálhoz, és így nem várhat addig.”

Janka kisasszony most hamarosan odasietett, de midőn a szobába lépett, a jó ember már meghalt. Ijedtségtől és bosszúságból majdnem magán kívül volt. A falakat majd itt, majd amott törette föl a kastélyban - de az elrejtett kincsből semmit sem talált.

Egész élte folytán bánkódott azon, hogy kevélysége által egy becsületes embert még utolsó pillanataiban megszomorított, és magát is nagy kincstől fosztotta meg.

**Ki dőlyfösen lenézi
Szegény embertársát,
Gógének nem egyszer
Maga vallja kárát.**

88. A koldusnő.

Drágaság idején egy ismeretlen koldusasszony ki igen szegényesen, azonban tisztán volt öltözve, bejárta a falut és alamizsnát kéregetett.

Néhány háznál durva szavakkal utasítottatott el; másoknál igen csekély adományt nyert; csak egy szegény paraszt hitta be őt meleg szobájába mert nagyon hideg volt, és a parasztasszony, ki éppen lepényt sütött, egy jó nagy darabot adott neki belőle.

Másnap mindazon emberek, kiknél az ismeretlen koldult, a kastélyba vacsorára hívtak meg. Midőn az ebédlőbe léptek, egy kis asztalkát pillantottak meg tele a legízletesebb ételekkel, és egy nagy asztalt sok tányérral, amelyeken itt-ott egy darabka penészes kenyér, egy pár burgonya, vagy egy maroknyi korpa - de többnyire semmi sem volt látható.

A kastély úrnője pedig mondá: „Én voltam az a koldusasszony, aki nálatok járt tegnap és ezen kemény időben, melyben a szegények sorsa oly keserves, jótékonyságtokat próbára akartam tenni. Ez a két szegény ember tehetségök szerint vendégtelt meg engem, ők tehát nálam vacsorálnak, és én évi díjt fogok számukra kivetni. Ti többiek pedig elégedjetek meg azon adománnyal, melyet nekem nyújtottatok és itt ezen tányérokon szemlélték. És azt is gondoljátok meg, hogy egyszer a másik világon is így fognak titeket megvendégtelni.”

**Földi életedben amit elvetettél
Abból a menyekben üdv vagy kárhozat kél.**

89. A sertéstolvaj.

Történt egyszer, hogy két medvetáncoltató egy táncos medvével jött be este a faluba, és az éjszakát a fogadóban töltötték. A fogadós éppen egy hizlalt sertést adott el, és a medvét az üres sertésólba záratta.

Éjfél tájban jó egy tolvaj, és a disznót el akarja lopni. A történekről mit sem tudott, az ól ajtaját lassan kinyitotta, és sötétben a sertés helyett a medvét ragadta meg. A medve iszonyúan morogva felriadt, hatalmas talpával megragadta a tolvajt, és többé el sem eresztette.

A szerencsétlen ember szörnyen kiabált fájdalmában és rémületében. Az emberek a fogadóban mind fölébredtek és odafutottak. Nagy bajjal szabadították ki medvéjük körmei közül a hajtók a véres és megsérült tolvajt, és átadták őt a bíróságnak.

**Aki gonoszságon
Járatja az agyát,
Nem egyszer ott hagyja
Érette a fogát.**

90. A három rabló.

Három rabló meggyilkolt és kifosztott egy kereskedőt, ki nagy mennyiségű pénzzel és drágaságokkal egy erdőn keresztül utazott. Rablott kincsüket barlangjukba vitték, és a legfiatalabbat a városba küldték, hogy élelmiszereket vásároljon.

Midőn eltávozott, így szóltak ketten egymáshoz: „Ugyan miért osztanánk meg kincsünket ama legénnyel? Ha visszajő, gyilkoljuk meg, úgy az ő része is nekünk jut.”

A fiatal rabló pedig útközben így gondolkozott: „Mily szerencsés volnék én, ha mind az a kincs az enyim volna! Biz én a két cimborámat megmérgezem, úgy a gazdagság az enyim marad.” A városban élelmiszereket vásárolt, a borba mérget tett, és azzal visszatért.

Midőn a barlangba lépett, a másik kettő rárohant, töreiket szívébe mártották, úgy hogy halva rogyott a földre. Ezután leültek, ettek és a megmérgezett bort kiitták, és a legszörnyebb fájdalmak közt meghaltak. Felhalmozott kincsektől körülvéve találták meg holttestüket.

**Tolvajnép közt gyakran
Akad arra példa,
Hogy az egyik a másiknak
Lészen a hóhéra.**

91. Az emberevő.

Két városi fiú egy rengeteg erdőben eltévedt, és az éjszakát egy hitvány, magános csapszékből töltötték. Éjfél tájban a szomszédos kamarában beszélgetni hallottak. Mindketten füleiket a deszkafalhoz szorították és hallgatództak. Ekkor tisztán e szavakat hallották; „Asszony, forrald föl holnap reggel az üstöt, mert két városi fickónkat le fogom ölni.”

A szegény fiúk halálos félelmet állottak ki: „Oh Istenem! Ez a csapláros emberevő!” mondák halkan egymásnak, és mind a ketten kiugrottak az ablakon, hogy elszökhessenek. Azonban az ugrástól annyira megfájdult a lábuk, hogy alig tudtak lépni, és ezenkívül a nagy udvarajtó be is volt zárva. Erre a disznók közé bújtak az ólba, és az éjszakát nagy rettegésben töltötték.

Reggel kijön a csapláros, az ól ajtaját kinyitotta, és kését megköszörülve bekialt az ólba: „No, ki veletek, ütött utolsó órátok!”

Mind a két fiú jajveszékeln kezdett, és térdeiken kérték, hogy le ne ölje őket. A csapláros elbámult, hogy az ólban találta őket és kérdé tőlük, hogy miért tartották őt emberevőnek?

A gyermekek zokogva válaszolták: „Hiszen ma éjjel magad mondtad, hogy reggel le akarsz ölni minket!” „Oh ti kába gyermekek!” mondta erre a csapláros. „Hisz nem titeket értettelek. Városban vett két malacomat neveztem tréfából fickónak. De így jár, aki hallgatózik. Jegyezzétek meg magatoknak e közmondást:

**A kíváncsiságnak
Bosszúság jár nyomán.
Azért sohse fülelj
Szomszédod ajtaján.”**

92. A gyógyszeráros.

Egy jól öltözött utas vasárnap este egy falusi korcsmába érkezett, és egy pár sült csibét és a legjobb borból egy palackot adatott magának. De mihelyt az első falatot szájába dugta, irgalmatlanul kezdett nyöszörögni, egy fehér kendőt tartott pofájához és mondá, hogy már tizen-négy nap óta iszonyú fogfájásban szenved. A szobában levő parasztok mind nagyon meg-sajnálták őt.

Kis idő múlva egy gyógyszeráros jött be, a szögletbe vont a magát és egy pohár pálinkát rendelt. Midőn az idegen baját meghallotta, így szólt hozzá: „Én az úron azonnal tudok segíteni!” Szekrénykéjéből egy csinosan összehajtott aranypapírkát vett elő, azt kinyitotta és mondá: „Uram! nedvesítse meg egy kissé ujjá hegyét, mártsa azt ezen fehér porba, és érintse meg vele fogát.”

Az idegen úgy cselekedett, és hangosan felkiáltott: „Mi történt velem? Mintha minden fájdalmamat elfújták volna!” A gyógyszerarost egy nagy tallérral jutalmazta meg és kényszeríté őt, hogy vele egyék és igyék.

A falu minden vendége és lakosa szeretett volna ilyen porokat, és a gyógyszeráros száznál több papír csomót adott el, mindegyiket 12 krajcárjával. Ha most a faluban valaki fogfájást kapott, azonnal a csodaport vették elő és mindnyájoknak csodálkozására - egyetlen egynek sem használt. A csalárdság végre napfényre jött. A két utas előre megbeszélte a dolgot. A fehér por nem volt egyéb lekárcolt krétánál. Mindkét csaló pedig ezen és más hasonló csalárdságokért a fenyítő-házba került.

**Ismeretlenektől orvosságot venni,
Annyi mint előre megcsalva lenni.**

93. A kincs-ásó.

Egyszer esti szürkületkor egy idegen, saját szerűen öltözött ember, könyvvel a hóna alatt és fehér pálcával a kezében, belépett János parasztagzához és mondá neki:

„Én egy titkot bízok rád! Szántóföldeid egyikében nagy kincs van elásva, tiszta arany és ezüst. Ha annak tizedrészét nekem adod, a kincset elhozom. Hisz így egyszerre dúsgazdaggá válhatsz.”

A paraszt örömmel beleegyezett. Éjjeli tizenkét órakor mind a ketten ásókkal és egy taligával kimentek a szántóföldre, egyetlen szóváltás nélkül nagy gödröt ástak a földbe, egy nehéz ládát találtak, melyet taligájukon a paraszt házába szerencsésen elhoztak. A kincs-ásó a ládát most minden oldalról megtekinté, azt majd itt, majd ott pálcájával megérinté, könyvéből mindenféle értelmetlen szavakat olvasott és fejét csóválta.

Végre így szólt: „Ha nem akarjuk, hogy a kincs hamuvá váljék, mielőtt a ládát kinyitnók, különös és titkos szereket kell használnunk. De azokat egy vén gyógyszerészen kívül, ki tíz órányira lakik innen, és azokat húsz aranyon alul ide nem adja, senki sem bírja.”

A paraszt, ki néhány nap előtt lováért éppen annyi aranyat kapott, szíve örömében azonnal leszámlálta a húsz aranyat. A kincs-ásó még azon éjszaka elindult - és soha többé nem jött vissza.

A paraszt hosszú várakozás után feltörte a szekrényt, és abban sem aranyat, sem ezüstöt, sem hamut nem talált, hanem csupa kavicsot azon patakból, mely szántóföldje mellett csörgedez. Mellettük egy levélke feküdt, melyre e szavak valának írva:

**Bizony a kincs-ásó
- Tudj' Isten mi szerrel! -
Hamar meggazdagszik
- Tudniillik kövekkel.**

94. A kísértet.

Márton éjfél tájban a kastély kertjébe lopódzott, két zsákot gyümölccsel megtöltött, és először csak az egyik zsákot akarta haza vinni.

Midőn zsákjával a kökerítés hosszában odább ment, a templom tornyában éppen tizenkettőt ütött - a levegő borzasztón sivított a fák lombjai közt - és Márton hirtelen egy fekete embert pillantott meg maga mellett, ki szolgálatkészén vitte utána a másik zsákot.

Márton felsikoltott, a zsákot elejtette, és rohant, amint csak tudott. A fekete ember is elejtette a zsákot, épp oly sebesen rohant Márton mellett - a kerítés végéig, hol azután eltűnt.

Márton másnap reggel mindenütt a szörnyű kísértetről beszélt; de lopását elhallgatta. Azonban a tisztartó még aznap hívatta Mártont, és mondá neki:

„Te ma éjjel a kastélykertben gyümölcsöt loptál. A zsákok, melyeken atyád neve áll, elárultak téged. Ezért a toronyba csukatlak. A fekete kísértet pedig nem volt más saját árnyéknál, melyet te a tizenkét órakor feltűnő holdvilágnál az újonnan bemeszelt kőfalon megpillantottál.”

Így jár mindenki, aki rosszat cselekszik. Minden zörgő falevél megijeszti, és saját árnyékától elfut.

**Őrizzed meg a gonosztól szívedet,
S akkor nem kell semmitől sem rettegned.**

95. A zarándok.

Egy szép kastélyban, melyből már kő kövön nem maradt, élt egyszer egy igen gazdag nemes ember. A nemes ember igen sok pénzt fordított kastélyának pompás fölékítésére; a szegényekkel azonban kevés jót tett.

Egyszer egy szegény zarándok tért be a kastélyba és éji szállásért könyörgött. A nemes őt dacosan elutasította és mondá: „E kastély nem vendégfogadó.” A zarándok erre így szólt hozzá: „Csak három kérdést engedj tennem, azután örömet odább megyek.” „E föltétel mellett bátran kérdezhetsz” - viszonzá a nemes ember. „És örömet fogok válaszolni.”

A zarándok ezeket kérdezé: „Ugyan ki lakott előtted e kastélyban?” „Az atyám!” mondá a nemes. „Ki lakott itt atyád előtt?” „Az öregatyám!” válaszolta a nemes. „És ki fog utánad benne lakni?” kérdé tovább a zarándok. „Ha Isten is úgy akarja, a fiam,” - volt a válasz.

„Ha tehát, mindenitek csak egy ideig lakik e kastélyban, - mondá a zarándok - és egyik a másikat váltja föl - mi vagytok ti egyéb benne, mint vendégek? E kastély tehát mégis csak vendégfogadó. Ne fordíts ezért annyit e ház felékesítésére, mely neked csak rövid ideig szolgál lakásul. Tégy inkább jót a szegényekkel, úgy maradandó lakást építesz magadnak a mennyekben.” A nemes e szavakat szívére vette, a zarándokot éjszakára magánál tartotta, és ez időtől fogva több jót tett a szegényekkel.

**A földi fény mint az árnyék,
Testeddel oda vész;
De a mi jót cselekedtél
Soha el nem enyész.**

96. A remete.

Egy herceg, aki nem keveset tartott szépségére, gazdagságára és előkelőségére, a hegységnek egyik elhagyott vidékén vadászott. Egyszer csak egy vén remetét pillantott meg, ki cellája előtt ülven, egy halálfejezésében nagy komolyan elmerült.

A herceg odament hozzá, és gúnymosollyal kérdezte őt: „Miért nézegeted e halálfejet oly figyelemmel? Mit akarsz látni rajta?”

A remete komolyan nézett a hercegre és mondá: „Szeretném tudni, ha vajon e koponya egy hercegé volt-e vagy egy koldusé. De nem tudom el találni.”

**Hogy bírni milyen nagy hiúság
Aranyt, szépséget, hírnevet;
Vég egy halálfejet kezédbe,
Ez majd elmeséli neked.**

97. Az elhunyt kisasszony.

Egy nemes kisasszony élte virágkorában hunyt el. Holttestét fehér ruhába öltöztetve, a koporsóba tették: haja igazgyöngyök füzérével volt ékesítve, és jobb kezén aranyos gyémánt gyűrű csillogott. E drágaságokat megszorodott szüléi a sírba temették vele.

A legközelebbi éjszakán a sírásó kis lámpával a temetőbe lopódzott, a sírt megint fölhányta és a holtat drágaságaitól megakartá fosztani. Azonban a holt felült, meredten nézett rá, és tompa hangon mondá: „Mit akarsz?” A sírásó ijedtében hirtelen elfutott. A kisasszony, aki nem igazi, hanem csak tetszhalott vala, kijött a sírból, kezébe vette a lámpát, melyet a sírásó ott felejtett, és hazament. Midőn a szobába lépett, szüléi először nagyon féltek tőle - de azután annál jobban megörültek neki.

**Ne temess el senkit,
Míg meg nem győződél
Hogy, kit a sírnak szánsz,
Már csakugyan nem él.**

98. Az örökség.

Egy gazdag kereskedő egész vagyonát gyermekeinek engedte át, és gyermekei ezért megígérték neki, hogy állásához képest fognak róla gondoskodni.

Eleinte minden jól folyt: de lassankint a gyermekek igen kemények lőnek iránta. Minden falatot fölszámláltak előtte, és tisztességes ruházattal sem látták el. A szájalomra méltó atya gyakran mondá: „Hibáztam, hogy minden pénzemet és vagyonomat gyermekeimnek engedtem át. Jobb volna, ha nekik kellene tőlem kérniök, semhogy én kérjek tőlük.”

Történt azonban, hogy az atyának egy régi adósa váratlanul 20.000 tallért fizettetett ki, melyet ő már rég elveszettnek tartott.

Az atya már most egy erős, sok lakattal ellátott vasládát készíttetett, és pénzét abban őrzötte.

A gyermekek atyjokkal megint jól bántak és szorgalmasan ápolták, hogy hízélgéssel ezt a pénzt is kicsalják tőle. Azonban az atya egy krajcárt sem adott nekik, és ők az örökséggel vigasztalták magukat.

Halála után mohón nyitották föl a ládát, hogy a pénzt felosszák magok közt. Azonban az atya a pénzt titokban az árvaháznak ajándékozta, és helyette téglákat rakott a ládába. A kövek mellett egy levél feküdt, melyen írva volt:

**A hálátlan gyermekek kezében
Az arany is durva kővé lesz.**

99. A haldokló mosolygása.

Egy jámbor aggastyán közel volt a halálhoz, és gyermekei és unokái halálos ágyát körülállták. A haldokló aludni látszott, azonban, - bár szemei le voltak zárva - háromszor mosolygott. Midőn szemeit felnyitá, kérdezé tőle az egyik fia, hogy ugyan miért mosolygott háromszor?

A jámbor aggastyán mondá: „Először életemnek örömei vonultak el előttem - és mosolyognom kellett, hogy az emberek az efféle szappanbuborékokat fontos dolognak nézhetik.”

„Másodszor megemlékeztem életemnek minden szenvedéséről - és örültem, hogy most már tövisöket elvesztették, és hogy elérkezett az idő, melyben rózsákat fognak teremni.”

„Harmadszor a halálra gondoltam, és mosolyognom kellett, hogy az emberek az Istennek ezen angyalától, ki őket minden szenvedéstől megszabadítja és örökké tartó örömek hazájába vezeti, annyira rettegnék és iszonyodnak.”

**Hogyha teljes életedet
Becsülettel élted:
Még a halál angyala is
Mosolyogva jön érted.**

100. Halál utáni barátaink.

Egyszer az atya a következő tanulságos elbeszélést mondta el gyermekeinek: „A király magához hívatta egy sziget helytartóját, hogy számot adjon neki arról, hogy mint járt el a sziget kormányzásában.”

„A helytartó barátai közül azok, akikbe ő legtöbbet bízott, elhagyták távozni, és helyökről sem mozdultak érette. Mások, kikbe szintén nem kevés bizalmat helyezett, csak a hajóig kísérték őt. Néhányan pedig, akikről föl sem tette volna, elkísérték őt hosszú útján egész a királyi trónnak zsámolyáig, szószólói voltak, és a királynak kegyét és hajlandóságát megint megnyerték számára.”

„Lássátok, kedves gyermekeim,” folytatá az atya, „az embernek is háromféle barátja van e földön, kiket csak akkor kezd megismerni, midőn a földről elszóllítatik, hogy cselekvéseiért számot adjon Isten előtt.”

„Azon barátaink, kikben legtöbbet bízunk, a pénz és vagyon, egészen hátra maradnak. A többi, a rokonok, csak a sírig követik őt. Az utolsók, az ő jó cselekedetei, elkísérik őt az öröklétbe vezető útján, Isten trónja előtt szószólói, és irgalmat és kegyelmet eszközölnek számára. Mily esztelenül cselekszik tehát azon ember, ki éppen ily hív barátokkal a legkevesebbet, gondol!”

**Ha elhaltál, minden barát
Hűtlen, elhagy téged,
Csak egy kísér síron túl is
S ez az egy: erényed.**

MÁSODIK FÜZET.

1. Az imádkozó gyermek.

Teréz, egy szegény özvegy, egyszer kora reggel így szólt öt neveletlen gyermekéhez: „Édes gyermekeim, én nektek ma reggel mit sem adhatok enni! Nincs kenyerem, nincs liszt, nincs egyetlen egy tojásom sem a házban. Nekem mindig annyi bajom van veletek, hogy alig szerezhetek valamit. Kérjétek tehát a jó Istent, hogy segítsen rajtunk, mert ő gazdag és hatalmas, és ő maga mondja: »kiáltsatok hozzám a szükségben, és én titeket megszabadítalak.«”

A kis Keresztély, ki alig volt még hat éves, éhgyomorral és igen szomorkodva ballagott az iskola felé. A templom nyílt ajtaja előtt vezetett el útja, s ő abba betérve, az oltár előtt letérdelt. Minthogy a templomban senkit sem látott, tehát hangosan imádkozott: „Jó Atyánk a mennyekben! Nekünk gyermekeknek már semmi ennivalónk sincs. Anyánknak nincs kenyere, nincs lisztje, de még egyetlen tojása sincs. Adj csak valamit ennünk, hogy édes anyánkkal együtt éhenhalnunk ne kelljen. Jó Istenünk! segíts rajtunk! Hiszen te gazdag és hatalmas vagy, és rajtunk könnyen segíthetsz. Hiszen te ezt megígérted nekünk, tehát tartsd is meg szavadat”

Így imádkozék Keresztély az ő gyermeki együgyűségében, és azután az iskolába ballagott. Midőn haza jött, az asztalon egy nagy kenyeret, egy tál lisztet, és egy tele kosárka tojást látott. „No, hála Isten!” kiáltott fel örömmel, „Isten meghallgatta az én imádságomat. Anyám, ugye az angyal hozta mindezt nekünk az ablakon keresztül?”

„Nem,” mondá az anya, „de az Isten imádságodat meghallgatta. Midőn te az oltárnál imádkozál, a tisztartóné rácsozott imaszékében ült. Te nem láthattad őt, de ő látott téged és hallotta is imádságodat. Azért küldte nekünk; ő volt az angyal, aki által Isten mi rajtunk segített. Rajta, gyermekek, adjatok hálát az Istennek, legyetek vidámak - és sohase felejtsetek el éltetek folytában e szép mondatot:

**Ha szíved bizalmát
Istenbe helyezed,
Ő élted veszélyin
Csodásan átvezet.”**

2. A fiatal almafa.

Imre és Sarolta mindig arra törekedtek, hogy szüléiknek örömet szerezzenek. Egyszer a kerti munkánál segítettek nekik. Ekkor így szólt az atya: „Itt e szögletben még egy fának kellene állni. Majd iparkodom, hogy valahol szerezzek egyet.”

Midőn az atyának születésnapja közelgett, a jó gyermekek titkon egy szép almacsemetét vettek és azzal az öröndetes nap előestéjén a kertbe lopódtak, hogy beültessék.

„Mint fog édes atyánk örülni,” mondák „ha holnap a kertbe jő, és megpillantja a szép kis almafát!”

Sarolta fogta a csemetét, míg Imre az ásóval fölhányta a földet. Egyszerre csak recseg valami a földben, oda néznek, hát Istenem, mi ragyog, csillámlik ottan? Imre az ásóval egy cserépedényt tört össze, melyben több arany- és temérdek ezüstpénz volt elásva, és most a tiszta holdvilágban tündökölt.

„Kincs! kincs!” kiáltották a gyermekek örömmel, rögtön szüleikhez siettek, és szerencsés leletükről hamarosan értesítették őket. Az atya így szólt most övéihez: „Isten a ti szívetek gyermeki szeretetét megjutalmazza, kedves gyermekeim. Mert ő a gyermeki szeretetet mindig megjutalmazza, ha mindjárt nem is mindenkor ily feltűnő módon. Maradatok tovább is jó gyermekek, és Isten aranyánál és ezüstnél drágább kincset fog nektek adni.”

**Ifjú szívnek legszebb dísze
A gyermeki szeretet.
Csak ki szülőit szerette,
Élhet boldog életet.**

3. A nagy körtefa.

Az öreg Andris a nagy körtefának árnyékában ült háza előtt, unokái a fa körtéiből ettek és nem tudták eléggé dicsérni az édes gyümölcsöt.

Ekkor így szólt az öregatyjuk: „Mégis el kell mesélnem nektek, hogy miképp került ide e körtefa. Már több ötven événél, hogy én egyszer itt e helyen álltam, ahol most ez a fa áll, és gazdag szomszédomnak szegénységemet panaszlám. Óh mondtam, meg volnék én elégedve, ha vagyonomat csak száz tallérra tudnám emelni.”

A szomszéd, ki okos férfiú volt, így szólt hozzám: „Annyira könnyű szerrel viheted, ha dolgaidat jól intézed. Nézd, mindjárt azon a helyen, melyen állsz, száz tallérnál több rejlik a földben. Láss csak hozzá, hogy kiteremtsed onnan.”

Én akkor még oktondi suhanc voltam, és a következő éjszakán nagy lyukat ástam a földbe, de bosszúságomra egyetlen egy tallért sem találtam a földben.

Midőn a szomszéd másnap reggel a lyukat meglátta, nevetett, hogy a hasát is tartotta bele és mondá: „Oh te együgyű ember, nem úgy gondoltam én. Majd egy fiatal körtefát adok neked; ezt ültess a lyukba, melyet ástál, és néhány év múlva a tallérok majd napfényre jövedenek.”

Én a fiatal csemetét beültettem; az felnőtt és ezen nagy és fönséges fává lőn, melyet most láttok. A fölséges gyümölcs, melyet termett, már sokkal többet hozott nekem száz tallérnál, és mindig olyan tőke marad, mely kamatokat hoz. Én azért az eszélyes szomszédnak kedves mondását nem felejtettem el; ti is jegyezzétek meg azt magatoknak:

**Munkás kéz és józan értelem
Gazdájának busásan terem.**

4. Az eper.

1.

Egy mankón járó vén katona midőn egy faluba érkezett, ott hirtelen megbetegedett. Már nem tudott tovább utazni, és egy csűrben szalmán kellett feküdnie, hol igen rosszul ment a dolga. A kis Zsuzsika, egy szegény kosárkötőnek a leánykája, őszinte részvétet tanúsított a beteg ember iránt. Mindennap meglátogatta őt és egy hatost ajándékozott neki.

Egyszer estve aggódva szólott a becsületes katona hozzá: „Édes leányom ma hallottam, hogy a te szüleid szegények. Mondd meg nekem őszintén, honnan veszesz te annyi pénzt? Mert én inkább éhen halnék, mint sem hogy csak egy krajcárt is elfogadjak, melyet jó lelkiismerettel nem mondhatnék az enyémnek.”

„Oh,” mondá Zsuzsika, „ne aggódjál azért! A pénzt becsületes úton szereztem. Én innen a legközelebbi mezővárosba megyek az iskolába. Az oda vezető út egy erdőcskén visz keresztül, hol sok eper terem. Itt én mindennap egy tele kosárka epret szedek, azt azután a mezővárosban eladom, és hat krajcárt kapok érte. Szüléim jól tudják ezt; és éppen nem ellenzik. Azt szokták ők mondogatni, hogy vannak még szegényebb emberek is nálunk, és annyi jót kell velök tennünk, amennyit körülményeink megengednek.”

A vén katonának csillogó könnyei bajuszára pörögtek le. „Jó leány” mondá „Isten áldjon meg téged és szüléidet ezen emberszerető érzelmeitekért. Én pedig most tapasztalom azon igazságot:

**Ha bennünk nem hiányzik
A komoly akarat,
Segélyre a nyomorban
Erőnk mindig marad.”**

2.

Rövid idő múlva egy előkelő katonatiszt, kinek mellén több rendjel díszlett, utazott a falun keresztül. Pompás hintájával a vendéglő előtt állott meg, hogy lovait megabrakoltassa, s hallván a beteg katonáról, meglátogatta őt.

A vén katona mindjárt az ő jótevőjéről beszélt neki. „Ejnye, bizony!” mondá a tiszt, „hát egy szegény leányka tőn annyiért! No, akkor nekem, a te régi tábornokodnak, ki alatt te azelőtt oly vitézül harcoltál, csak szintén nem szabad kevesebbet tennem. Mindjárt rendelkezem, hogy a vendéglőben gondosan ápoljanak.”

Úgy is tőn. Ezután a kis Zsuzsikáék kunyhójába ment. „Jó gyermek,” mondá megindulva „a te jótéteményed szívemet meleggé és szemeimet nedvesekké tette. Te a vén katonának tizenkét hatost ajándékoztál; itt van érte ugyanannyi arany.” A csodálkozó szülők csak mondogatták: „Oh, ez a soknál is több!” De a tábornok azt válaszolá: „Nem, nem! Ez parányi díj, a valódi jutalom az égben vár e jó leányra.”

**Aki önzetlenül,
S bátran cselekedett,
Földön s menyországban
Jutalmat remélhet.**

5. A cseresznyék.

Ilona kisasszonynak saját, csinos szobája volt, de benne nagy rendetlenség uralkodott. Mert ő azt nem takarította, és anyjának minden intése, hogy a szobát jobb rendben tartsa, hasztalan maradt.

Egy vasárnap délután a kisasszony, miután öltözködését éppen elvégezte, sétára készült. Amint el akar menni, a szomszéd leánya egy tele kosár fekete cseresznyét hozott neki. Az asztal és az ablakpárkányzat ruhaneműkkel és egyéb kacattal volt telerakva, amiért Ilona a

cseresznyés kosárkát egy kék selyemmel bevont székre állította, és ezután anyjával a szomszéd faluba sétált.

Midőn Ilona kisasszony sötét este fáradtan szobájába jött, ijedségében hangosan felsikoltott, mert éppen a cseresznyés kosárka közepébe vetette magát.

Az anya a sikoltásra sietve jött gyertyával a szobába. De mit kellett látnia! A cseresznyék mind szét voltak nyomva, s a fekete lé mindenfelől csurgott a székről; Ilonának fehér tafota új ruhája pedig úgy el volt piszkítva, hogy azt többé föl sem ölthette.

Anyja keményen megfeddte őt, s a többi közt ezeket mondá neki: „Most látod hogy mily szükséges takarítani és minden dolognak saját helyét kijelölni. Engedetlenségedért és rendetlenségedért most keményen vagy megbüntetve. Jegyezd meg magadnak ezt a mondást, de jól:

**Aki a jó rendért
Restelli a munkát,
Restségének drágán
Adja meg az árát.”**

6. A szilvák.

Kelemenné asszonyság meglátogatta egyszer öregatyját az ő szép kertjében. Öregatyja négy ringlótát hozott egy szőlőlevelen, melyek sárgák voltak mint az arany és oly nagyok, mint a tojás. „Sajnálom, de nincs több érett” - mondá az öreg apó. - „Már most lássátok,” - tette hozzá tréfásan, „miképp fogtok négy szilvát öt között elosztani úgy, hogy éppen kifussa.”

„Oh azt én megteszem,” mond Sarolta: Kelemenné asszonyság legidősb leánya; „csak azt kérem, hogy számításomban bennünket és a szilvákat egy kalap alá vehessem.”

Sarolta átvéve a négy szilvát és mondta „Mi két leány testvérek és egy szilva együtt, hármat teszünk; az én két fítestvérem és egy szilva összesen megint hármat tesznek; e két szilva és egy anya együttevén megint csak három, így minden törtszám nélkül futja ki.”

Sarolta testvérei ezen felosztással nagyon meg voltak elégedve; a megörvendezettett anya azt kívánta, hogy mindenik gyermek kapjon egy szilvát; az öregatyja pedig Saroltának még egy szép virágfüzért is adott: „Mert,” mondá, „Saroltának elmés számolása eszének nagy, de gyermeki szívének még sokkal nagyobb becsületére válik.”

**Szellemesség becsülendő
Isten adománya,
De a jó és nemes lélek
Még többet ér nála.**

7. A szőlőfürtök.

Vilma az ősz elején egy verőfényes napon sétájáról hazatérvén, asztalkáján egy teli kosár szőlőt talált. A szép sötétkék és aranysárga fürtök ingerlően kandikáltak ki a kosárkából.

„Ugyan honnan kerültek ezek ide,” kiáltott fel örömtelten, „már ily kora ősszel ily fönséges szőlők, kinek hozták őket, édes anyám?” „Neked,” válaszolta az anya. „Sarolta, a te barátnőd, a bortermő országból küldötte azokat neked. Az elsőek azok közül, melyek ott megérnek.”

„Oh, mily jóságos az én barátnőm!” mondá Vilma. „Mennyire örvendek, hogy oly kedvesen megemlékezik rólam. Azonnal írok neki, és, megköszönöm figyelmes ajándékát. Ha csak tudnám, hogy miképp tudnék én is kedvében járni; igen örömet megtenném.”

Az anya mondá: „Örvendek rajta, hogy Sarolta iránt oly hálados vagy. De valami mégis szomorít engem. Lásd azon naptól fogva, melyen az első epret szedted, ezen óráig, melyben ezen szőlőt ajándékba kaptad, igen sok ízletes gyümölcsöt szedtünk le gyümölcsfáinkról, de én sohasem vettem észre, hogy a jó Istennek oly forró köszönetet mondtál volna. És vajon minden fának gyümölcse nem ajándék-e az ő jóságának? Nem látjuk-e ebben az ő nyájasságát? Nem kellene-e iparkodnunk, hogy neki, aki annyi örömet szerez nekünk, viszont örömet szerezzünk? Azért, édes leányom, a jövőben forróbb hálát adj Istennek az ő adományaiért.”

**Teremtődnek, aki
Annyi jóval áld,
Minden adományát
Szívből megháláld.**

8. A gesztenyék.

Lajos igen nyalánk fiú volt; ahol csak egy krajcárt talált, azt elnyalakodta. Egyszer a gyümölcspiacon igen szép gesztenyét látott. Ő még nem ismerte azokat, és kérdezé a gyümölcs-árúsnétól, vajon e barna jóságok enni valók-e?

„A gesztenyék?” mondá az asszony, „meghiszem azt! Vegyen csak belőlök az úrfi! Igen jó ízűek, kivált ha a meleg hamuban megsütik őket.”

Lajos pénzét már más gyümölcsre fecsérelte el. Azonban alattomban egy pár maroknyi gesztenyét elcsent és a zsebébe dugta.

Midőn haza érkezett, a konyhába lopódzott, és minthogy senki sem volt ott, a gesztenyét a meleg hamu alá rejtette.

Egyszerre csak az egyik gesztenye nagy lármával ketté pattant, s a hamu és parázs oly erősen csapódott arcához, hogy ő többé nem látott, vakon ide-oda tapogatózott, és hangosan sírt és jajgatott. A lárma és jajgatásra minden szolga a konyhába futott, és lopása napfényre jött. A kis tolvajnak sok fájdalmat kellett kiállnia, míg szemei megint meggyógyultak. Forró könnyek közt bánta meg rossz cselekedetét és többször mondá:

**A nyaláncság gyakran
Tolvajságra csábít,
Ami reánk szegyent
És büntetést hárít.**

9. Az alma.

1.

A kis Irénke ötödik születése napját érte el; ebédután keresztatyja meglátogatta őt és egy ritka aranypénzt ajándékozott neki.

Mialatt szülői borral és kaláccsal megvendégelték a keresztapát és mindenféle ügyekről beszélgettek vele, a gyermek az aranypénzzel a ház kapujához futott.

Éppen akkor egy asszony ment el a ház előtt teli kosár gyümölccsel és ujjongva elmondá, hogy: „Nézd,” mondá Irénke, „mily szép pénzem van!” „Nézd csak,” mondá az asszony, „az én almám mégis sokkal szebb! Én ezt oda adom neked, a pénzedért, mert te oly csinos és jó vagy.”

A gyermek az aranypénzt örömmel adta oda és két kézzel nyúlt az alma után. Ezután a szobába szaladt és ujjongva elmondá, hogy: „Nézzétek csak, sárga krajcáromért mily szép piros almát vettem!”

Az asszony sebesen elfutott és sehol sem volt található. A szülők a gyermeket szidták. A keresztatyja pedig mondá: „Oh, hány ember cselekszik épp oly esztelenül, mint ezen gyermek.”

**Mennyien a földi kincsért,
Ha kissé tündököl,
Az égben elnyerendő
Üdvöt cserélik föl.**

2.

A keresztatyja, aki jómódú kalmár volt, megint haza ment. Este felé egy asszony üres kosárral jött be a boltjába. Cukrot és kávé vásárolt, és egy aranypénzt adott neki, hogy váltsa föl azt.

A kalmár pedig mondá: „Ejnye! Hogyan jutottál te ezen aranypénzhez, melyet az egész vidéken nem találsz többet? Én jól ismerem e pénzt és azért téged is. Várj csak, majd megtanítlak, gyermekeknek aranypénzért almákat eladni!”

Nem ereszté ki az asszonyt boltjából és segédét a bíróhoz küldötte. Azonnal két rendőr jelent meg és a csaló asszonyt fogságba vitték. Másnap pellengérre állították és egy táblát akasztottak nyakára, melyen ez volt írva:

**A tolvajt büntetése
Eléri nyomdokán,
S örök szégyen bélyege
Van sütvé homlokán.**

10. Az arany diók.

Karácsony estéjén a gyermekek a karácsonyfa előtt álltak, melynek zöld ágai csillámló gyertyákkal és mindenféle hímes jószággal voltak fölpiperézve. A kis Péternek a megaranyozott diók ötlöttek leginkább szemébe, és azokat kívánta meg.

Az anya mondá: „A diók igen szépen ékesítik a fát, azért rajta hagyjuk őket. Nézd, itt vannak más diók.” De Péter kiabált: „Nekem barna diók nem kellenek, adják nekem az aranyosakat. Ezeknek édesebb a magvuk.”

Az anya úgy gondolá, hogy a fejes gyermekeket gyakran azáltal lehet legjobban megbüntetni, hogyha akaratukat teljesítjük, azért neki adta az aranyos diókat és a barnákat többi gyermekei közt osztotta el.

Péter igen örvendett ennek és mohón kezdte a szép diókat feltörni. De nagy bosszúságára mind üresek voltak, és testvérei kinevették őt.

Az atya pedig mondá: „Ezen diók csak díszítésül függtek itt, nem pedig azért, hogy megegyük őket. Én azért csak dióhéjakat ragasztottam össze, és azokat aranyfüsttel vontam be. Egyéb-
iránt e földön igen sok dolog hasonlít e dióhoz, melyek kívül aranyosak és belül üresek.
Jegyezzétek meg magatoknak e jó tanítást:

**Ne higgy a külszínnek
Bár vonzón rád nevet;
Meglásd, szép szerével
Megcsal majd tégedet.”**

11. A dióhéj.

Az öreg Csákváry gróf igen buzgón ragaszkodott a joghoz és igazsághoz. Néhány rossz ember ezért annyira megbosszankodott rá, hogy összeesküvének meggyilkolására. Valóban föl is béreltek egy orgyilkost, ki őt a legközelebbi éjszakán megölje.

A nemes gróf semmit sem sejtett arról, hogy mi várakozott rá. Estefelé még unokái látogatók meg őt, kik igen szeretetreméltó gyermekek valának. Ezek körében igen vidám és megelégedett volt, és almával, körtével, szőlővel és dióval vendégelte meg őket. Miután eltávoztak, ő is nyugodni ment, s Isten oltalmába ajánlván magát, gond nélkül elszenderedett.

Éjfél tájt a gyilkos, ki titkon a kastélyba lopódzott, halkán a szobába lépett. A jó gróf aludt; szobájában kis éji mécs pislogott egy zöld ernyő mögött; a gyilkos fölemelte az élesre köszörült gyilkot és az ágyhoz közelgett.

De egyszerre oly hangosan és hatalmasan pattogott valami a szobában, hogy a gróf fölébredt. Meglátva a gyilkost, levette az ágya melletti falról a pisztolyt, és a gyilkosra szegezte. A gonosztevő megrettent, a gyilkot kiejtő a kezéből, és kegyelemért esdett. Elfogták őt és cinkosait föl kellett fedeznie.

A gróf azután megvizsgálta, hogy honnan eredt a nagy pattogás. És íme a gyermekek egyike véletlenül egy dióhéjat ejtett a földre, és a gyilkos azt szétaposta. „Jóságos Isten!” kiáltott fel a gróf. „Tehát a te örökösöd által egy dióhéj mentette meg életemet, hiúsított meg egy összeesküvést, és a gonosztevőket az igazság pallosának szolgáltatta ki!”

**Van Isten, aki örökdik
A jámborok felett,
S egyszerre semmivé teszi
Az ármány-terveket.**

12. A rózsatő.

Mali egy virágcserepben szép rózsatőt nevelt föl, mely már a tavasz elején gyönyörű piros bimbókat hajtott. Minden derült napon ki is tévé azt az ablak párkányára és minden este vagy ha zord szelek jártak, megint gondosan a szobába vitte.

Csak egy este nem tartá ezt szükségesnek, mert a levegő künn enyhe és langyos volt. De reggelre a szép virágzó rózsatőt a dér ütötte, s a zöld leveleket, és piros virágokat mind elfonnyasztotta. Mali jajgatva tekintett rá, és sirva mondá: „Tehát egyetlen vigyázatlanságom minden előbbi gondoskodásomat megghiúsította!”

Az anya pedig így szólt hozzá: „E kis baleset, mely annyira megsomorított, nagy áldás lehet számodra! Tanuld meg ebből: Mi a rózsatőre nézve a dér, az az ártatlanságra nézve a csábítás. És hogy ártatlanságodat megőrizzed, állandó figyelem szükséges.”

**Olyan mint a rózsza
A szűz erény,
Ha zord vihar, éri
Elhull szegény.**

13. A rózsza.

A kis Terka vasárnap reggel ünnepi öltözetében a kapu elé állott. „Ejnye, be szép és bájos; milyen friss és piros!” mondá egy idegen ember, ki éppen a szomszédal beszélgetett. Terka illedelmesen meghajtotta magát, megköszönte a bókot. Mind a két férfiú egyszerre nevetni kezdett. A szomszéd pedig mondá: „Nem te rólad beszélt ő, te hiú, halavány jószág, hanem a szép rózsáról, melyet kebledre tűztél. E rózsza az első, melyet ez évben láttunk.”

**Hiú ábrándoknak
Csalódás a vége,
Sokszor még a világ
Gúnyja is jár érte.**

14. A liliom.

Lujza csinos kertjének közepén egy gömbölyű, fűvel szegélyezett virágágyban szép fehér liliom állott teljes virulásban. A bájos Lujza, ki maga sem volt sokkal nagyobb a liliom száránál, minden reggel megtekinté a szép virágot, amint a hajnal sugarában a harmattól ragyogott, és azután elragadtatva és hálával eltelve tekintett föl ahhoz, ki a napot, harmatot és virágokat teremte. A szülők örültek leánykájok tiszta jámbor örömének, és halkán mondák egymásnak: „Ő maga is ily ártatlan, szépen fejlődő liliom!”

Azonban, mielőtt egy év lefolyt volna, Lujza meghalt, és midőn a liliom megint virulni kezdett, az anya elhunyt leánykájára emlékezék és forró könnyeket hullatott. Ekkor az atya: „Midőn e liliom még fiatal növény volt, és a kertnek egyik szögletében virágzott, kiástam a földből. Lujzánk ezen elszomorodott, és mondá: »Mily kár ily szép növényért!« De midőn a liliom, egy jobb helyre átültetve a kertnek díszé lőn, Lujzánk örült és megköszönte nekem, hogy a virágot átültettem. Azért ne sírj, anya, hanem inkább örvendj. Lujzánk, ki ártatlanságában és szépségben e liliomhoz hasonlított, e földből kiültetve a paradicsomban virágzik most:

**Isten keze átplántálta
A mennyeknek országába.”**

15. A szegfű.

Egy kertész pompás szegfűvirágot nevelt kertjében, melynek gyöngéd színezetét és fölséges illatát mindenki csodálta. Egyszer egy előkelő úr jött a kertbe hitvesével és a szegfűt is megtekintették. Az úr megszagolta a virágot és így szólt: „Színezete éppen nem valami különös; illata azonban igen fűszeres és nagyon kellemes.”

Az asszony pedig megnézegette a szegfűt és mondá: „Éppen megfordítva van. A virág színezete gyönyörű szép! de fájdalom, éppen semmi illata sincs.”

A kertész nem értette ezen különös ítéleteket, míg végre észrevéve, hogy az úrnak szemei hibásak, az asszonyságnak pedig náthája volt. Erre így szólt magában: „Amint az én szép, jó illatú szegfűmmel bántak, úgy bánnak sokszor a legnemesebb és legszentebb dolgokkal is. Némely ember gáncsolja azokat, mert szeme hibás, vagy pedig orra nem elég finom, hogy tökéletességeiket észrevegye.”

**A dolgok legjavan
Ha nincsen örömed,
Legjobb, ha a hibát
Magadban keresed.**

16. A gyöngyvirág.

A kis Rózsika egy szegény napszámos leánya, beteg volt. Lujza, a tisztartó leánya, minden nap egy tálacska levest hozott neki, mert a beteg gyermek mást nem élvezhetett.

Midőn Rózsika ismét egészséges volt, így szólt édes atyjához: „A kedves kisasszony betegségem alatt sok jót tett velem. Maga vállalta a fáradtságot magára, hogy nekem a levest elhozza. Bárcsak én is valami örömet szerezhetnék neki!”

E közben meghallotta, hogy Lujza a gyöngyvirágot nagyon kedveli. Ezért május első napjától fogva majdnem minden nap az erdőbe ment, hogy Lujzának a kedves virágokból az első bokrétát vigye. - Hosszú keresés után végre észrevett az erdő mélyében, egy vén tölgyfa árnyékában több szál gyöngyvirágot.

Amint így a virágokat szedegette, a közel sűrűségben két zsványt hallott egymással beszélgetni. „Te,” mondá az egyik, „most megbosszulhatjuk magunkat a tisztartón, ki testvéremet a fenyítő házba vitette. Nézd, itt van a tisztartó háza ajtajának a kulcsa, melyet az ostoba szolgáló a kulcslyukban felejtett.” - „Jól van,” mond a másik, „ma éjszaka a tisztartót, feleségével és gyermekével együtt megöljük, és a hivatal tele pénztárát kiürítjük.”

Rózsika gyöngyvirágaival ijedve illant el onnan, elvitte őket Lujzának, és elmondá, amit a haramiától hallott. A tisztartó néhány fegyveres embert rendelt oda és velök virrasztott az ajtó küszöbén. Éjfélkor a rablók valósággal bejöttek az ajtón; elfogták őket és gonosz tettökért elnyerték méltó jutalmukat.

A tisztartó pedig így szólt leányához: „Kedves Lujzám! a te jótekonyságod nagy áldást hozott a mi házunkra. Te a szegény Rózsikát egy kevés levessel tápláltad, ő pedig mindnyájunknak életét mentette meg.”

**Az éhezővel oszd meg
Mindenkor kenyered,
Ő tán nagyobb bajokban
Segélyül lesz neked.**

17. Az ibolyák.

Emma azt gondolta, hogy csak kék ibolyák vannak; egyszer a kastély kertjében a kék ibolyák mellett talált néhányat, melyek fehérek voltak mint a hó, és másokat, melyek főképp a hajnal sugaraiban piroslottak, mint a tűz. Ő egy kék, egy fehér és egy piros ibolyát szakított le, és mind a hármat örvendezve elvitte édes anyjának.

Az anya mondá: „A háromféle ibolya nem oly ritka virág ugyan, mint te gondolod; mégis mondhatod, hogy ma szerencséd volt, ha soha el nem felejtetted, hogy mit jelent mindegyike e három virágnak. Az ibolya szerény sötétkék színével, mint már többször hallottad, jelképe az *alázatosságnak*; a hófehér ibolya jelképe az *ártatlanságnak*; a piros ibolya pedig azt jelenti, hogy szívedben mindig szelíden lángoló tűz lobogjon minden *jó* iránt.”

**Tudod-e melyik a
Három legszebb virág?
Ártatlanság, jóság
És alázatosság.**

18. A nefelejts.

„Anyám,” mondá Zsófi, „miért hívják ezen szép égszínkék virágokat a tiszta csermely partján nefelejtszeknek?” „Kedves gyermekem!” mondá az anya, „egyszer atyádat, midőn messzire kellett utaznia, e csermelyig kísértem. Akkor azt mondá nekem, hogy valahányszor ily virágocskát pillantok meg, ő rá emlékezzem, és így soha meg ne feledkezzem róla. Ezóta neveztük ezen virágokat - nefelejtszeknek.” Zsófi pedig válaszolá: „Nekem még sohasem kellett a szüléktől, testvérektől vagy rokonoktól elválnom. Én hát nem tudom, hogy kire emlékeztethetne az ilyen virág!” Az anya pedig ezt felelte lánykájának: „Én megmondanám neked, hogy kire emlékeztessen e virág: arra, aki azt teremtette. A kertnek és mezőnek minden virága egy nefelejts, mely minket a Teremtőre emlékeztet.”

**A kert mindenik virága
Azt mondja meg neked,
Hogy teremtő Istenedet
Soha el ne feledd.**

19. A rezeda.

„Ugyan édes anyám; miért állítja ezt a kis zöltséget az ablakpárkányára?” kérdezé a kis Blanka édes anyját. „Hisz a mi kertünkben annyi virág díszlik; csak nem szebb ez a többinél, hogy őt tesszük ki az ablakunkba?”

„Igaz,” - mondá az anya, „ez a szerény rezeda, nem pompázik sem a rózsza bíborában, sem a lilium fehér selymében, sem a tulipán színpompájában; de jelentéktelen piperétlen virágának oly kedves, szende illata van, hogy az még a rózsza illatát is felülmúlja; és még késő ősszel, de még télen is, mikor a többi virágok már rég elhervadtak, megörvendeztet minket enyhítő illatával. Ezért a rezeda a csendes erénynek jelképe, mely csillogás nélkül, benső jóság által minden érzékeny szívet meghódít, és még akkor is illatozik, mikor egynémely szépség már régen elhervadt.”

**A külső szépség bája
Múlólag elragad;
Ámde a szív erénye
Soha el nem hervad.**

20. A virágkosárka.

Szegváriné korán reggel szobájában ült és varrt. Hat virágzó gyermeke összegyűlt körülte. Két fiú olvasott, két leányka kötött, és a két legkisebb gyermek játszott egymással. Ekkor a kertész egy teli virágkosárával jött be a szobába, az asztalra tette azt és mondá: „Nektek hoztam ajándékba, gyermekeim.”

A gyermekek azonnal mind tapsolva fogták körül a kosárkát és nézegették a szép virágokat. Az anya mellettök állt, és inkább örvendett gyermekeinek vidám arcain, semmint a kedves virágokon. De lám - a virágok egyszerre csak mintegy magoktól mozogni kezdtek, és egy mérges, kurta kígyó emelé föl sziszegve fejét. A gyermekek iszonyodva futottak el mindenfelé.

A kertész agyonverte a kurta kígyót, mely egyike a legveszélyesebb kígyóknak és elmondá, hogy ő a kosárkát már tegnap este töltötte meg virágokkal; de minthogy az uraságot ott nem találta honn, a kertbe tette azt, hogy a virágok a harmattól megöntözve frissek maradjanak. Ekkor kellett a kígyónak, anélkül hogy észrevette volna, a kosárba becsúsznia.

Az anya megint összehívta megijedt gyermekeit és mondá nekik: „Lássátok gyermekeim, ez az ijedelem üdvös lehet rátok egész éltetek folytán. Nézzétek, így rejtőzik a föld ingerei és örömei között a csábítás. Legyetek azért óvatosak és sohase felejtsetek el anyátok szavait:

**Mint a mérges kígyó
Bájos virág alatt
Rejlik az élvek közt
A bűn és gyalázat.”**

21. A koszorú.

Egy tiszteletreméltó, galambbősz de még piros arcú aggastyán nyolcvanadik születése napját ünneplé. Gyermekei összesereglettek körüle, szerencsét kívántak, és az örömtől és meghatottságtól könnyezve kezet csókoltak. Unokái egy rózsából és liliomból font koszorút nyújtottak át neki, mint jelképét hófehér hajának és virágzó arcszínének.

Az öreg atya így szólt erre: „Ezen rózsza- és liliomkoszorú szép és kedves ugyan, de a szülőknek, a nagyatyáknak és nagyanyáknak legszebb koszorújuk a gyermekek és unokák, kik oly szépen virágzanak, mint a rózsák, oly tiszták és ártatlanok, mint a liliomok. Ezt a koszorút le hagyom én festetni, és a koszorú közepébe arany betűkkel ezen szavakat iratom, melyeket kell, hogy mindegyiktek az ő szívébe írjon:

**Tiszta legyen minden vágyad,
Mint a fehér liliom:
Úgy virít majd piros rózsza
Ártatlan orcáidon.”**

22. A szép bíborgyümölcs.

A kis Lajos egy kertben az ismeretlen virágokat nézegeté, melyek csinos cserepekben díszlettek a polcokon. Egy alacsony, szép sötétzöld levelű csemetén egy hosszúkas gyümölcsöt pillantott meg, melynek pompás pirossága a bíbor pírját fölülmulta.

„Mily csodaszép gyümölcs!” mondá Lajos. „Nincs ennél szebb az egész kertben. Oh be jó íze is lehet ennek!” Gondosan körültekintgetett, nem látja-e valaki, azután a gyümölcsöt leszakítá és enni kezdé. De egyszerre úgy érezte, mintha csak tűz égne szájában. A gyümölcsöt sírva és jajgatva köpte ki megint; de az erős égetés és csípés nem akart megszűnni. Ekkor édesanyja érkezett oda és mondá: „Oh, te engedetlen gyermek! Hányszor meg mondtam már neked, hogy amit nem ismersz, azt ne vedd a szádba. Most engedetlenségedért meg vagy büntetve, csak az a jó még, hogy nem nyelted le a gyümölcsöt, különben az életedbe kerülhetett volna. Ezen gyümölcs, melyet spanyol borsnak nevezünk, valódi jelképe a bűnnek, mely csábító külsejével vonz minket, de melynek élvezete fájdalmat és halált okoz.”

**Ha részesülni vágysz a bűnben,
Mely csalfán tündököl,
Már e világi életedben
Rettentően bűnhődöl.**

23. Az arany bokor.

Edének abban telt kedve, ha másokat rászedhetett. Egyszer szobájában levelet írt, és íróasztalán hat új darab arany feküdt, melyeket a levélhez mellékelni akart.

Emmácska kis húga, a szobába jött, s a csillámló aranyokat ott látván feküdni, így szólt hozzá: „Mondd csak, édes bátyám, hol nő az arany?” Ede mondá: „Az aranyok az aranybokron nőnek. Ha a földbe dugjuk őket, mint a babot, nagy bokrok lesznek belőlök, melyeken csupa arany lóg.” Aztán sebesen tovább írt. Emmácska pedig anélkül, hogy Ede észrevette volna, az aranyokat elvette, kiszaladt azokkal a kertbe és a földbe dugta őket. Midőn Ede levelével elkészült, ismét a szobába lépett Emmácska, és mondá: „Ede, most te sok aranyat fogsz kapni; már én elhintettem őket.”

Ede megszeppenve ugrott fel helyéből, Emmát kezénél ragadta, kisietett vele a kertbe és mondá: „Azonnal mondd meg, hogy hová dugtad az aranyokat?” Azonban a gyermek vagy nem tudta az igaz helyet megtalálni, vagy egyike a kertben dolgozó napszámosoknak vette ki titkon a pénzt - elég az hozzá, az aranyak elvesztek.

Midőn az atya meghallá a történetet, így szólt Edéhez: „Ede, te hazugságod által a hat arany büntetést valóban megérdemletted. Emmácska együgyű volt, hogy aranyakat akart elvetni; te azonban gonosz vagy, hogy hazugságokat szoktál hinteni!”

**A hazugság gonosz egy mag
A gyümölcse mérges maszlag.**

24. A mákmagocska.

Egy kereskedő messze tengeri útvjáról hazaérkezvén, mindenféle drágaságot hozott magával. Rokonai nyájasan üdvözölték és ő megengedte nekik, hogy a magával hozott szép tárgyakból mindenik válasszon egyet magának.

A férfiak vagy egy gazdag aranyrögöt, vagy egy vörös ágazatú klárist, vagy finoman zománczott porcellánhoz hasonló tengeri csigát választottak, az asszonyok pedig tarka selyemszöveteket, vagy egy szép gyöngyfüzért, vagy egy csillogó gyémántot kerestek ki magoknak.

Egy igen értelmes ember pedig egy kis összegöngyölt papír után nyújtotta ki kezét, melyre e szó „mákmagocskák” volt fel írva. Midőn kinyitotta, csak egy magocska volt benn; a többi parányisága miatt az úton mind elszóródott és elveszett.

A körülállók kinevették őt; ő pedig mondá „Ejnye no, még ezen egyetlen magocska is elég nekem. A mák még e vidéken egészen ismeretlen. Mégis annyit tudok róla, hogy én ezt a kis magot mindezen kincseknél többre becsülöm.”

Ő a magocskát kertjében nagy gondosan elvetette a földbe, és még azon évben annyi magot nyert, hogy a jövő esztendőben egy egész lánc földet beültethetett vele. Midőn az emberek a pompásan viruló szántóföldet tele pirosuló virágaival legelőször meglátták, és azután a tiszta, szép olajat megkóstolták, mely a mák magvaiból készült, megértették, hogy azon egyetlen kis magocska nagy jótéteménye lesz az egész tartománynak, és mondák:

**Nézzed! A parányi,
Szerény magvacskába,
Mérhetetlen áldást
Zárt Isten jósága.**

25. A tök.

Andrásnak, egy paraszt fiának, szekrényén több aranysárga tök díszlett, melyeket nagyon megszeretett és sokért nem adott volna oda. Egy szép napon valamennyi eltűnt szekrényéről, és ő nagyon megbosszankodott ezen., Atyjának is elpanaszlá baját, aki anyjával éppen a városba akart békocsikázni.

„Ne csapj olyan lármát a tök miatt”, mond az atya, „és láss dologhoz. Forgasd meg ma délután a rozsot oda fönn a padláson, és én jót állok érte, hogy a tököt megint megkapod.”

Estefelé atyja ismét hazajött „Meg forgattad-e a rozsot?” kérdé az atya. „Igen.” mondá a fiú. „S megtaláltad-e a tököt?” kérdé az tőle. „Nem!” felelé a fiú. „Oh te szemtelen hazug!” kiáltott rá most az atya haragos hangon: „úgy-e, rajta kaptalak most! Lásd, én csak meg akartalak próbálni és azért a tököt a rozs közé dugtam. Ha te azt derekasan meglapátoltad volna, akkor a tököt is meg kellett volna találnod. De most napfényre jött hazugságod.”

A fiú szégyenében piros lett, mint a pipacs és rimánkodva kért atyjától bocsánatot. Az atya mondá; „Én megbocsátok neked, ha megígéred, hogy ezt a mondatot soha el, nem felejtetd:

**Hiába van, a csalárdszó
Hiába ravaszság:
Hazug embert hazugságán
Hamar rajta kapják.”**

26. A káposzta.

Egy szorgalmas anya mindenféle zöldséget termesztett kertjében. Egyszer így szólt kis leányához: „Örszike, nézd csak e levél alján ezen kis csinos, sárga jószágokat. Ezek azon tojások, melyekből a kártékony hernyók lesznek. Vizsgáld meg ma délután mind a leveleket, taposd össze a tojásokat, és úgy a mi káposztánk mindig szép, zöld és bántatlan marad.”

Örzsike mindig halogatta ezt a munkát, és végre egészen megfeledkezett róla. Anyja néhány nap óta beteges volt és nem jött a kertbe. Midőn megint meggyógyult, kezénél fogta aanyag leányt és a káposzta-ágyakhoz vezette őt - és íme, a káposzta egészen fel volt emésztve! Nem maradt egyéb belőle, mint a száraz és a levelek vázai. A megijedt és megszegyenült leány könnyekre fakadt hanyagsága miatt. Anyja pedig mondá: „Amit ma elvégezhetsz, azt soha holnapra ne halaszd.” „De még fontosabb,” folytatá az anya, „az a másik tanítás, mely ezen elrontott levelekre van írva:

**Irtsd ki a gatz
Csírájában;
Nem bírsz véle
Nagy korában.”**

27. A gallyak és a szalma.

Egy szegény özvegy két fi gyermekével a közel erdőből, hol rőzsét szedtek, estefelé visszatért falujába. Az anya egy nagy, a gyermekek pedig egy-egy kis nyaláb rőzsét vittek a fejükön.

Útközben egy gazdag kereskedővel találkoztak, és alamizsnát kértek tőle. A gazdag ember pedig mondá az özvegynek. „Neked nem kell koldulnod. Add nekem át a két fiadat és én megtanítom őket hogyan kell gallyakból és szalmából aranyat csinálni.” Az anya ezt tréfának tartotta, a kereskedő pedig erősködött, hogy ő komolyan beszélt. Végre az anya beleegyezett és a kereskedő az egyiket kosarat fonni, a másikat pedig szalmát kötni tanította meg.

Három év múlva visszatértek anyjok szegény kunyhójába, s a legszebb kosarakat és legfinomabb szalmakalapokat készítették, az árucikkeket pedig a kereskedőnek küldötték el. Egy napon a kereskedő betoppant szobájukba, a kézhez vett munkát csupa aranyakban fizette ki és így szól mosolyogva az anyához: „Nemde, megtartottam szavamat?”

**Ki nem kíméli a dologtól
Munkára termett két karját,
Az ócska szénát, szalmát
Arannyá változtatja át.**

28. A száлка.

Egy becsületes hivatalbeli levélhordót, ki nagy pénzösszeget hordott magával, egy zord téli estén megtámadtak, megöltek és kiraboltak. Holttetemét másnap a hóban találták meg vértócsa közepette. A tisztartó még azon éjszaka fáklyavilágnál vizsgálta meg a tett színhelyét. A tetem mellett egy bot szálkáját látta ott heverni, azt titkon elrejtette és magával vitte.

Midőn másnap reggel a hivatalszobába lépett, iszonyodva véve észre, hogy a hivatalszolga botján, mely az ajtó mellé volt támasztva, a találthoz hasonló száлка hiányzott; és valóban a megtalált száлка szorosan beleillett helyébe. A tisztartó azonnal parancsot adott, hogy a hivatalszolgát, mint gyilkost, megragadják és vasra verjék.

A gonosztevő eleinte dacosan tagadta tettét, azonban az a kis néma fadarabocska igen világosan bizonyított ellene. Ő elhalaványult, és mindent megvallott. Megvallá, hogy tudta, hogy a levélhordó tetemes pénzösszeget fog a hivatalnak hozni, és a pénzvágy csábította őt

azon gonosz cselekedetre, hogy a levélhordót, ki mindig jó barátja volt, meggyilkolja, a pénz-nyalábot felbontatlanul tűzifája alá rejtette el, így a pénzt, melyért a gyilkosságot elkövette, még csak nem is látta! Elvégeztetésére a nép mindenünnen nagy számmal seregett össze. Mindenki azon csodálkozott, hogy miképp hozta oly csekély körülmény a gonosztettet napvilágra.

**Sok vétek már itt a földön
A felszínre kerül,
De a végítélet napján
Mind napfényre derül.**

29. A szép tölgyfa.

A juhász egy szép tölgyfa árnyékában üldögélt és kis fia mellette mulatott. Három férfiú jött feléjük, kik nemzetőrök valának; kék és vörös egyenruhájukban, medvekalpagjokban és fényes fegyverzetökben igen harcias külsejük volt.

A három nemzetőr megállott és a fönséges tölgyfát csodálni kezdte. „Szép fa!” mondá az egyik. „Ha fája szénnek jó volna, szép nyereségem volna belőle!” „Meghiszem azt, szénégető barátom!” mond a juhász.

A másik így szólt: „Ha azt a fát lehámozhatnám, egész évre volna cserlevem.” „Igazad van, tímár,” mondá a juhász. „de mégis kár volna a szép fáért!”

A harmadik pedig így szólott: „Ejnye, be tele van e tölgy makkal! Ha sertéseimet etethetném velök, ugyan jó hurkát vihetnék a piacra.” „A makkot vásárra viszik nemsokára, alkudj te is érte, hentes mester” - mondta a juhász. Midőn a három ember eltávozott, így szólt a juhászhoz kis fia: „Atyám, régen ismered-e már ezen embereket?” „Nem” mondá a juhász, „ma láttam őket először.” „De hát,” kérdezé a fiú, „honnan tudod, hogy az első szénégető, a második tímár, a harmadik meg hentes? Hiszen nem lehet észrevenni rajtok, mert mind a három katonának van öltözve.”

„Ruháikon, ugyan nem lehet észrevenni mondá az atya, de beszédeikből értettem meg. Minden ember örömet beszél üzletéről; legörömostebb pedig arról, ami szívét eltölti. Így beszélnek a jámbor emberek csak jó, a gonosz emberek pedig csak rossz dolgokat, és így könnyen megismerhetjük őket és óvhatjuk tőlük magunkat.”

**Mivel eltelt tested, lelked:
Könnyen kicsavarja nyelved.**

30. A rózsák és a méhek.

Kálmán egyszer egy rózsát akart leszakítani és ujjait tövisein jól megszurta, másszor egy méhkasból mézet akart nyalakodni, és a méhek kínos szúrásokat ejtettek rajta.

„Ugyan miért van az” kérdé atyjától „hogy a szép rózsának oly szúrós a tövise, a méheknek pedig oly mérges a fullánkjok.”

„Azért, hogy el ne feledjük” - mondá az atya; „hogy a természetben maga a szépség és édesség is a meggondolatlan embereknek kárára lehet. Azért jól jegyezd meg:

**A mi szép, jó, azt szeressük.
De fullánkját se feledjük.”**

31. A házi kakas.

Két rabló éjfélkor az ablakon keresztül egy malomba mászott, hogy a gazdag molnárnak pénzét elrabolja. Amint a sötét folyosón lábhegyen halkán lépdéltek, hogy megtalálják a molnár hálósobáját, nem messze tőlük a kakas kukorékolt. A fiatalabb rabló összeborzadt és így szólott halkán a társához: „A kakas nagyon megijesztett! Térjünk vissza; a rablás napfényre jöhet.” „Te félénk bohó,” szólott a korosabb: „aki elénkbe jő, azt késeinkkel leszúrjuk. És a kakas sem kukorékol utána.” A gonosztevők valóban meg is ölték a molnárt és pénzével elillantak.

Három év múlva egyszer valamely távolfekvő erdei falu vendéglőjében éjszakáztak. Ekkor a kakas oly közel kukorékolt hozzájuk, hogy mind a ketten fölébredtek. „Az átkozott kakas,” mondá a korosabb gyilkos; „szeretném a nyakát azonnal kitekerni. A malomban töltött éjszánk óta lelkemből utálok kukorékolását.” „Hát te is azt érzed, amit én?” mondá a fiatalabb. „Nem kellett volna a molnárt megölnünk. Mert azon idő óta, ahányszor egy kakas kukorékol, mindig egy tördőfést érzek szívemben.”

Megint elaludtak: de reggel felé fegyveres emberek nyomultak a kamarába, és elfogták őket. A vendégfogadós, minthogy hálókamrájuk és az övé közt csak egy vékony deszkafal állott, meghallotta beszédöket, és azonnal följelentette őket.

Midőn a két gyilkost gonosztettökért kivégezték, azt mondá a nép: „Mégis csak kukorékolt a kakas utána. Jobb lett volna, ha hagyták volna visszariasztani magokat attól, amelyik először kukorékolt.”

**Megmondjam-e hogy a kakas
Éjjel mit kiabál:
Jaj lesz annak ki ilyenkor
Gonosz utakon jár!**

32. A tyúk.

Kató, egy szegény fonó-asszony, egyszer magánosan ült kamrájában és font. Amint így üldögél a nyitott ajtón, lassú kimért léptekkel egy tyúk jött a szobájába, mely a szomszéd asszonyé volt. Kató az ajtót hamar becsapta, és az elfogott tyúkot szobájában a házfödél alá rejtette. „Itt titokban táplálom majd”, gondola magában „így lassankint néhány tucat tojást nyerek.”

S a tyúk valóban már másnap reggel egy tojást tojt. De Kató nagy ijedelmére megfélekezett valamiről. Mihelyt megtojt a tyúk, azonnal hatalmasan kotkodácsolni kezdett. Kató sebesen szökött föl a hágcsón, hogy kodácsolását elfojtsa. De a szomszéd asszony már meghallotta azt, egyszerre szitkozódva jött be a kamrába, és a tyúkot magával vitte. Kató a szomszéd-asszonytól többször kapott lisztet, vaját és tojást ajándékba: de ez óta mit sem kapott már tőle, sőt még a tolvajság hírébe is esett.

**Ne rejtsd el házádban
Más ember birtokát,
Mert bizony az gyakran,
Mindent kimond reád.**

33. A galambok.

Imre és Pali két virgonc gyermek, szomszédok voltak. A gazdagabb Imrének sok szép galambja volt, a szegény Palinak pedig csak kevés és ezek is a legközönségesebb fajból valók.

Egyszer Imre galambjai közül néhány Pali galambházába röptül át, és ott fészket kezdett rakni. A szegény Pali gondolá magában: „Mily szerencsés volnék én, ha ezen galambok az enyimek volnának. Oly vakító fehérek mint a hó, koponyájok és farkuk oly fekete mint a korom. Imre valamennyi galambja közül épp ezek tetszenek nekem a legjobban.” Megkísértette ugyan, hogy megtartsa és elzárja őket, - „de nem,” gondolá aztán mégis „becstelenség nem hoz áldást!” A galambházat bezárta, a galambokat megfogta és Imrének visszavitte őket.

Imre a szegény fiúnak becsületességén igen örvendett. Hogy viszont örömet szerezzen, az első tojásokat, melyeket szép galambjától nyert, magához véve, alattomban Pali galambházába lopódzott és azokat egy közönséges hamvas galamb tojásaival cserélte fel.

Midőn a kicsinyek a tojásból kimásztak és megtollasodtak, Pali elcsodálkozott, hogy épp oly fehérek és feketék lettek, mint Imre legszebb galambpárja. Nagy örömmel futott át Imréhez azon hírrel, hogy mily csodálatosan lőn az ő becsületessége megjutalmazva.

Imre mosolygott, elmesélte, hogy mint cserélte fel a tojásokat, de ezt is hozzátette: „Azonban elhiheted, hogy Istennek még jobban tetszik becsületességed, mint nekem, és hogy ő azt gazdagabban fogja jutalmazni mint e világon azt akárki tehetné.” Mert, tevé hozzá:

**Ki e földön gonoszat
Soha sem mível,
Azt megáldja az Isten
Mindkét kezével.**

34. A fecskék.

Midőn a fecskék tavasszal visszatértek, és egy földművelő házának eresze alatt régi fészküket vidám csiripeléssel megint elfoglalták, így szólt az anya gyermekeihez: „Gyermekek, ne bántsátok a jó madárkákat. Ki a fecskét házától elűzi, az a szerencsét is elűzte velük. A szomszéd kamrájában elrontotta a fecske fészket és a tojásokat összetiporta, azon időtől fogva gazdasága hanyatlani kezdett, és ő végre mindenéből kipusztult.”

A kis Keresztély kérdé atyjától, vajon igazán úgy van-e ez? Az atya válaszolá: „Ha jól megnéztük a dolgot, hát igazán úgy van. A szomszéd elődeinek jámbor, egyszerű szokásait elhagyta. Az ő elődei és szülői nyájas kímélettel viseltettek a fecskék iránt, és örömet túrték, hogy az éber és csevegő madárkák kora reggel a munkára felköltsék őket. Azonban a szomszéd, ki emberek és állatok iránt keményszívű volt, és a fél éjelt a korcsmába szokta tölteni, megbosszankodott, hogy a fecskék őt jó korán álmában háborgatták, és azért fészköket elpusztította. Tehát ugyanazon nyers és szívtelen érzület, mellyel a rest tékozló ember a fecskéket elűzte, távolította el házától a szerencsét és áldást is. És beteljesedett rajt a mondás:

**Ahol a bűn és gonoszság
Mint házi úr honol,
Onnét áldás és szerencse
Jobb helyre vándorol.”**

35. A verebek.

János lakatosmester egyszer reggel nagy haragjában elpusztította az eresze alatt lévő veréb-fészkeket. A szomszéd kis fia, Dezső így szólt János leánykájához: „Hallod-e, Janka, ugyan miért haragszik oly nagyon édesatyád a verebekre?” „Majd megsúgom neked” - mondá a gyermek; „mióta édes atyám az arany kelyhet és azt a pár ezüst gyertyatartót haza hozta, mindennap, mikor felébred, ezt kiáltják a verebek: »Tolvaj! Tolvaj!«”

A kis Dezső elmesélte ezt szülőinek. Ők erre nagyon megijedtek; mert valóban egy év előtt ilyen rablás történt a falu templomában, és a gonosztevőt még eddig nem tudták fölfödözni. A fiú atya tehát titokban beszélt a tiszttartóval. Az eszélyes tisztviselő hallgatásra intette őt, alattomban kutatni kezdé a dolgot, és azt találta, hogy a lakatosmester többet költött, semmint szerez, és azért elfogatta őt. Ekkor aztán kiviláglott, hogy a lakatos mester kulcsával a sekrestye ajtaját felnyitotta és ő követte el a templomrablást.

A lakatos erre még inkább megharagudott a verebekre, mint azelőtt. Azonban a tiszttartó mondá: „Nem a verebek árultak el, hanem saját lelkiismereted. A rossz lelkiismeret álhatatos vádló, mely sohasem hallgat és már számos gonosztettet napvilágra hozott.”

**Lelked bár titokban
Ha bűnnel terheled,
Elárul nem sokára
A lelkiismeret.**

36. A sármányok.

Két falusi gyermek kemény tél idején a malomba ment, és mindenikök egy zsák rozsot vitt a fején. Midőn a molnár kertje előtt elmentek, a kis Marinak megesett a szíve a kis, sárga madárcákon, melyek a deres sövényen éhesen ültek. Kinyitotta a zsákot, és néhány maroknyi rozsot hintett elébök.

Bátyja, Pista kiszidta őt és mondá: „Te lágyszívű bohó! várj csak, te bizonyára kevesebb lisztet kapsz, és szüléink majd megbüntetnek érte.” Mari megijedt és mondá: „Meglehet, hogy ezt nem kellett volna tennem. Azonban jó szüléink nem fogják jószívűségemet rossz néven venni, és Isten minket másképpen is megáldhat érte.”

Midőn a két gyermek megint a malomba jött, hogy a lisztet elhozzák, íme, a könyörületes Marinak zsákjában még egyszer annyi liszt volt mint Pistáéban. Pista elbámult, és Mari hajlandó volt ezt csodának tekinteni.

Azonban a derék molnár, ki hallá a gyermekek beszédét a sövény mögött, így szólt Marihoz: „Könyörületességed a kis madárcák iránt annyira megtetszett nekem, hogy neked kétszeresen mértem. S ha mindjárt csak én tettem is a lisztet zsákodba, azt mégis oly áldásnak tekintsed, melyet Isten azért adott neked, hogy jószívűségedet megjutalmazza.”

**Ki a szerencsétlent szánja,
Azt az Isten is szánja.**

37. A cinege.

„Nézd csak azt a szép cinegét az almafán!” mondá Lőrinc Tinike nővérének. „Ezt meg kell fognom!” Erre a fára mászott, cinege-fogót állított föl, és aztán nővérel a kerti lugasba rejtőzött, hogy a madárra leskelődjék.

A cinege valóban törbe esett, és Lőrinc megint azonnal a fán termett; de midőn a madarat ki akarta venni, a cinege-fogóval együtt földre esett. A madár elillant, és Lőrinc egy letörött ágon karját úgy megsértette, hogy az vérzett.

Tinike nagyon megsajnálta őt és így szólt hozzá: „Szegény bátyám! Most csak fel fogsz hagyni a fára mászással, hogy cinegét fogj. Hiszen még karodat is kitörheted.”

Lőrinc azonban nevetve válaszolá: „Bizony én azért nem maradok itt lenn. Azonban most fáradságom hasztalan volna. Mert a cinege ezután kerül a tört, minthogy már egyszer fogva volt.”

„Ha ez így van,” mondá Tinike, „akkor a cinege okosabb nálad. Nem megy többé oda, hol veszélyt érez. Te pedig éppen most megsebesítéd magadat, és alig kerültél ki a nagyobb szerencsétlenséget, mégis mosolyogva mennél megint veszélybe.”

**Ki nem tanult kicsi kárán,
Majd okul az nagy baj árán.**

38. A kakukk.

1.

Egy kellemes májusi reggelen György és Mihály az erdőbe mentek; az éber kakukk legelőször hallatá szavát. „Ez szerencse-madár,” mondá a babonás György; „kiáltása szerencsét hirdet nekem; legalább tele lesz pénzzel a zsebem.” „Miért éppen neked?” mondá Mihály, ki éppen oly babonás volt. „Ugyan már mért volnál te nagyobb kegyben a kakukknál, mint én. Én még többet érek nálad s azért azt mondom, hogy ő nekem hirdet szerencsét.”

A helyett, hogy a szép reggelnek örvidenének, pörölni kezdtek, a pörölésből veszekedés lett, és végre mind a ketten jól összedöngöttek, nagy haragban váltak el egymástól.

**Önző vágyak, babonák,
Jó kedvünket elrontják.**

2.

A két verekedő találkozott megint a sebésznél. Míg ez sebeiket kötözte be, elbeszélték neki, hogy mint végződött a pörlekedés, és kérdék őt, hogy kettőjük közül kinek lesz a kakukk szerencse-madara? A sebész pedig nevetett és mondá: „Oh ti bolondok! Egyiknek sem közületek - hanem énnekem. Mert a kakukk mindkettőtöket véres fejjel küldött haza - nekem pedig általatok pénzt szerez a zsebembe.”

**Ki minden csekélységért
Perpatvart keres,
Bajából nyereséget
Egy harmadik szerez.**

39. A fogolyfészek.

A rozsföldön, közel az erdőhöz, két fiú egy fogolyfészekre talált. Sikerült nekik a nőtényt, mely éppen a tojásokon ült, megfogni.

„Te vedd a tojásokat” mondá a nagyobbik, „én a nőtényt fogom megtartani. A tojások annyit érnek mint a nőtény.” „Ha annyit érnek” mondá a kisebbik, add nekem a nőtényt, és tartsd meg magadnak a tojásokat!”

Most perlekedni kezdtek, és hajba kaptak. Veszekedés közben kiszabadult a nőtény a nagyobbik kezéből, a kisebbik pedig véletlenül összetaposta a tojásokat. Most semmijök sem volt, és mondák egymásnak: „Atyánknak mégis igaza van:

**Inkább kevesebbel
Érd be békességgel,
Semminthogy a többért
Perlekedést kezdj el.”**

40. A papagáj.

Egy öreg hajóslegény valamely távol világrészben papagájt vásárolt, mely pompás világoszöld tollakkal ékeskedett. A jó ember azon kereskedő leányának akarta azt ajándékolni elhozni, akinek hajóján szolgált. Útközben hazafelé a hajóslegény oly heves köhögést kapott, hogy minden munkától fölmentették. Szabad óráiban a madarat néhány szóra tanította, hogy a kis Fanninak annál nagyobb öröme legyen.

Midőn a matróz az ajándékot átnyújtotta, a madár mind a szülőknek, mind a lánynak nagy öröme valóban föl is kiáltott: „Éljen Fanni!” De alig mondotta ki a madár ezen szavakat, egyszerre a matróz bosszankodására oly csúnyán kezdett köhögni és hákogni, hogy mindnyájan hahotára fakadtak.

Fanni mondá: „Ostobaság, hogy a papagáj tanító mesterének nemcsak szavait, hanem köhögését is utánozza.” Az anya megparancsolta, hogy az együgyű madarat mindjárt elvigyék a házból. Az atya pedig mondá: „Amilyen ostoba ez a madár, még is arra tanít minket: hogy mi csak azt utánozzuk, a mi másokon jó és illedelmes, és soha sem azt a mi rossz és illetlen.”

**Amit másoktól látsz
Vakul ne kövessed.
Válogasd ki javát
S az alját kerüljed.**

41. A szép ló.

Egy mezővárosban a háború alatt egy huszárezred szállásozott. Kurt, a lókupec, aki egyszersmind lótolvaj is volt, éjszaka az ezred egyik legszebb lovát ellopta, és az erdőben elrejtette. Midőn a huszárok eltávoztak, a lopott paripával egy távol vidékre lovagolt, hogy azt ott eladja.

Egy városhoz érkezett; azonban nem akart rajt keresztül lovagolni, hanem meg akarta azt kerülni. De midőn a város falának egyik szögletét megkerülte, a mezőn egy dragonyos csapatot pillantott meg, kik éppen hadgyakorlatot akartak rendezni. Mihelyt a trombita megharsant, a

paripa megijedt, és Kurtunkkal együtt a város árkán keresztül ugrott, a harci lovak sorához csatlakozott, s a vezényszóra minden mozdulatot és fordulatot a legpontosabban megtett. A katonák a szegény, remegő Kurtot egyre nevelték. Ő pedig félelmében keservesen izzadt.

Midőn a gyakorlatnak vége lőn, körülfogták őt a katonák és tisztek, és az ezredes nagy komolyan mondá: „Ez egy fiatal, szép, jól begyakorolt harci mén, hol szerezted ezt?” Kurt mondá, hogy úgy vette azt, de hogy kitől vásárolta azt, bizonyosan meg nem mondhatja. Vizsgálat alá került, a lopás rábizonyodott, és mint lótolvajt keményen megbüntették őt.

**Aki lop és hazudik
Bármily okos légyen,
Végre is elérik őt
Büntetés és szegény.**

42. A csikó.

Takács úr este egészen váratlanul érkezett falusi jószágára. Midőn az ablakhoz ment, legszebb szántóföldén egy egyéves csikót pillantott meg, mely azon bátran ide- s tova szökdelt, többször kirúgott és nagy kárt okozott. „Hallja-e, kend, ez nem járja ám” szólt ő házmesteréhez; „miért nem vigyáznak jobban a csikóra?” A házmester meghajtva magát, így szólt: „A csikó nem is a miénk, hanem a molnáré. Mindjárt magam elmegyek, hogy a szántóföldről elhajtsam, és a molnárt megdorgáljam.”

Este felé Takács úr a malom előtt elmenvén, így szólt az ajtó előtt álló molnárhoz; „Te, ha csikódat szántóföldemen még egyszer megpillantom, minden ceremónia nélkül lelövöm!” A molnár mosolyogva mondá: „Nagyságod ezt bátran megteheti, nekem nincs ellenvetésem.”

Másnap reggel Takács úr a csikót megint a szántóföldön látta. „A gonosz molnár csak gúnyolni akar engem!” mondá bosszankodva, lőszerét levette a szegről, és a csikót nyomban leduzzasztá.

Ekkor a szolgák és szolgálók az ablak előtt összefutottak, és mondák: „Mit tett, nagyságos úr! Ugyan miért lövi le szép, fiatal lovát! Hiszen magának tevő a legnagyobb kárt!” Az úr átlátta ugyan, hogy nagyon heveskedett. Azonban így szólt: „A hazug házmester oka minden kárnak, és hazugsága büntetéséül a csikót az utolsó fillérig meg kell fizetnie.”

**Hazugsággal vétke
Még inkább tetézed
S jóvá sohse teszed.**

43. A tehén.

Verona, özvegy, két leányával szegényes sorsban élt. Amit napról-napra szereztek, azt el is költötték. Ezenkívül egyetlen tehenőket is elvesztették, amiért igen elszomorodtak. „Jaj nekünk” mondották „ó bár a jó Isten megint egy tehenet ajándékozna: mert nekünk lehetetlen annyi pénzt összeteremtenünk.” „Tegyétek meg híven a magatokét,” mondá a szomszéd asszony, „úgy Isten is megteendi a magáét.”

„De mit tegyünk hát?” kérdezé Verona. A szomszéd asszony erre így szólott: „Először szorgalom által szorítanotok kell bevételeket. Ti hárman vagytok, és jól tudtok fenni, kötni és

varrni. Dolgozzatok naponként egy órával többet; mert bizony rosszul folyna dolgotok, ha mindenik egy pár krajcárral többet nem szerezne. Másodszor gazdálkodás által kiadásaitokat csökkentsetek. Ti reggelire olyasféle levet isztok, melyet kávének neveztek. Ha mindjárt kevés kávé és cukrot vesztek is hozzá, ez a jószág mégis sokba kerül nektek. Egyetek helyette levest; mely bizonyára jobban táplál, így mindenkinek legalább egy pár krajcárt fog meggazdálkodni. Kövessétek e két tanácsot, tegyétek azt félre, amit így szereztek és meggazdálkodtok, és nemsokára annyi pénzetek lesz együtt, amennyibe egy szép tehén kerül.”

Verona és leányai követték a jó tanácsot, és midőn az év lefolyt, még egyszer annyi pénzük volt, mint amennyit a tehénért kellett fizetniök. Sőt, ami még többet ért annál, megtanulták miképp lehet szegényes körülményeiket szorgalom és takarékoság által megjavítani, és meglehetősen jól bírták magukat. A szomszédasszony pedig mondá: „Lássátok, megadja Isten a tehenet, ha nem is a szarvánál fogva.”

**Aki a dolgához
Buzgóan hozzálát,
Annak a jó Isten
Megadja áldását.**

44. A tehén-kolomp.

1.

Vendel, egy parasztfiú, teheneket őrzött a bükkösben. Minden tehénnek volt kolompja; a legszebb tehénen pedig a legszebb kolomp lógott. Egyszer az erdőből egy idegen férfi jött ki és mondá: „Ez pompás egy kolomp, ugyan mennyibe került?” „Egy tallérba!” mondá Vendel. „Nem többé!” kiáltott föl az idegen férfi; „én azonnal kettőt adok érte” Vendel a férfinak átadta a kolompot, s a két tallért örömmel zsebébe dugta. De minthogy a tehénnek nem volt kolompja, Vendel nem hallotta, hogy hol van. A tehén a többitől egy kevésse eltávozott, és az idegen férfi, aki gazember volt, és a bokrok mögött elrejtőzött, megragadá a tehenet a szarvánál és alattomban elvezette.

**Ki nagyon is busás
Haszonnal kecsegtet,
Óvakodjál attól,
Mert még megcsal téged.**

2.

Vendel kisírt szemekkel jött haza, és elmesélte a történetet. „Oh” mondá „azt csak nem hittem volna, hogy a tolvaj csak azért fizette meg oly jól a kolompot, hogy a tehenet megkaphassa!” Az atya pedig így szólt hozzá: „Amint az a gazember tégedet megcsalt, úgy akar mindnyájunkat a bűn ingere megcsalni. Kezdetben kis hasznót, de a végén nagy kárt okoz. Ha csak kis ujjunkat mutatjuk is neki, nem sokára egész kezünket hatalmába keríti. Jegyezd meg tehát magadnak e mondatot:

**Lelkeden a vétket
Soha meg ne tűrjed.
Elrabolja tőled
Egész üdvösséged.”**

Az anya pedig mondá: „De édes fiam, nem gondoltál e arra, hogy miért divatozik az a régi szokás, hogy a tehén nyakára kolompot kötnek?” „Oh,” mondá Vendel, „a pénz egészen elvakított. Én csak arra gondoltam, hogy a legszebb móddal egy tallért nyerhetek. A kolomp csak hasztalan cifraság; a tehén azért nem ad több tejet. Csak midőn a tehén elveszett, jutott eszembe, hogy miért volt kolompja.” „Így jár a könnyelmű és szenvedélyes ember,” mondá az anya. „A régi szokást, mint hasztalant és szükségtelen elveti; és csak utóbb okosodik meg kárán és későn látja be, hogy ilyen szokásoknak helyes alapjuk van.”

**Hogy a régi szokás
Mennyire üdvös volt.
Az tudja ki tőle
Hűtlenül elpártolt.**

45. A bakkecske.

Jásziné asszonyság egy szép házban lakott a város előtt. Egy vasárnap reggelén így szóla szolgálójához: „Örse most a templomba megyek! Zárd be jól az ajtót. Már ezt többször mondtam neked; fogadj szót egyszer, mert könnyen a házba lopódzhatnak valaki és kárt okozhat.” Az asszonyság elment; Örse nemsokára vizet, hordott a kútról, és az ajtókat ismét tárva-nyitva hagyta. „Az egész úton egy embert sem látni!” mondá és nevetett asszonya gondoskodásán. Azonban míg Örse egy szolgálóval a kútnál csevegett, egy bakkecske szaladt be a ház kapuján, a lépcsőkön felszökött és az asszonyság szobájába jutott.

Ott egy szép nagy tükör függött, aranykeretben, mely majdnem a szoba padlózatáig ért le. A kecske meglátva magát a tükörben azt hitte, hogy még egy kecske van itt, és szarvaival fenyegetni kezdte. A tükörbeli kecske is hasonlóan cselekedett. Ezért aztán a képzelt kecske felé ugrott a valódi és oly hatalmasan tört rá, hogy a tükör ezer darabra törött szét.

Örse fején a vizes sajtárral éppen akkor lépett be a ház küszöbén és hallotta az üvegdarabok csengését. A szobába futott, kezeit összezsapta feje fölött és a kecskét ütlegek közt kiűzte a házból. De ez által a tükör nem lett egész.

Midőn az asszonyság hazajött, a könnyelmű szolgálót engedetlensége és az okozott kár miatt bér nélkül bocsátotta el. Újabb szolgálatában már nem kellett neki megparancsolni, hogy az ajtókat zárva tartsa. Beteljesedett rajta a mondás:

**Ki nem okul más tanácsán,
Majd tanul a maga kárán.**

46. A szarvas.

Géza még kiskorú volt, midőn jó atyját - a benei vadászt - az erdő mélyében egy ismeretlen orvvadász agyonlőtte. Az anya gyermekét oly jól nevelte, amint csak lehetett, és Géza húsz év múlva követte atyját hivatalában.

Egyszer Géza több vadással és környékbeli urakkal vadászott az erdőben. Egy nagy szarvasra lőtt, elhibázta azt és a bokorban egy panaszló hang kiáltott fel: „Jézusom, meglőtték!” Géza oda sietett - és íme, egy öreg ember nyögve és hörögve vérében fetrengett. Az egész vadász-

társaság a haldokló körül csoportosult össze. Géza pedig melléje térdelt, átkarolta őt, hangos jajveszékeléssel bocsánatot kért és esküdött, hogy nem látta őt. Azonban a haldokló mondá: „Nincs miért bocsánatot kérned tőlem. Amit eddig senki sem tudott, azt most megvallom előtted. Én vagyok atyádnak gyilkosa. Itt, ezen vén tölgy alatt fűröszte vére a földet, és most neked, a meggyilkolt fiának, tudtod és akaratod nélkül ugyanazon helyen kellett a gyilkosságot rajtam megbosszúlnod! Isten igazságos!” sóhajta, mielőtt kimúlt - és borzalom futotta át a jelenlévőket.

**Sújtó karod, Istenem
Eléri a gonoszat.
Gaztette e világon
Bosszúlatlan nem marad.**

47. A pontyok.

Egy halásznak kunyhója mellett szép tavacskája volt, melyben pontyait tartotta. Jancsi, a halászinás időről-időre a vásárra vitt belőlök egy csopolyával.

Egyszer Jancsi az urasági tóból egy szép pontyot lopott, és azt alattomba a többi halak közé csopolyájába tette. De midőn a tisztartó felesége odajött, mihelyt a pontyot meglátta, felkiáltott: „Hohó ez a ponty az urasági tóból való; én ezt jól ismerem.” Jancsi mit sem kapott a halért, és ezenkívül tolvajlásáért huszonnégy órára be is zárták.

Nemsokára Jancsi megint egy pontyot lopott az uraságtól. Hanem ezzel már a vadászhoz ment. De alig hogy a vadász megtekinté a pontyot a csopolyában, rákiáltott: „Te ezt az uraságtól loptad!” és Jancsit víz és kenyér mellé három napra a toronyba csukták.

A fiatal tolvaj még egyszer meg akarta próbálni szerencsáját. Az uraság tavából egy nagy tükörpontyot lopott, és halvásárra a városba vitte, hol Jancsiról és a lopásáról mit sem tudtak. Azonban egy városi szolga, ki a vásáron körül járt, egyszerre felkiáltott: „Ez lopott hal!” Jancsinak a városi ítélőszék elé kellett mennie, hol sok ütleget kapott.

„Én semmin sem csodálkozom,” mondá Jancsi, „csak azon, hogy ezen halakon mindjárt észreveszik, hogy lopottak!” A mesterség pedig abban állt, hogy a tisztartó a fiatal pontyoknak, mielőtt a tóba tették őket, farkuszályokból egy darabot lemetszett, és erről csak néhány biztos embert tudósított. Aki erről mit sem tudott, az alig vehette azt észre. Miután Jancsi sokáig töprenkedett, így szólt: „Akármint legyen is, annyit mégis tudok, hogy:

**Nehéz tartani
Az elcsent dolgokat.
Legjobb lesz a lopástól
Megóvni magadat.”**

48. A gyík.

Egy szegény anya két gyermekével a falujától nem messze fekvő várhegyre ment, hogy a gyógyszertárak számára füveket gyűjtsön. „Nézzétek,” mondá a hegyre feljutva gyermekeinek, „itt, a hegy tetején minden eper piroslík; szedjete és egyeteket kedvetek szerint. Én addig azon vén falak közt füveket fogok keresni.”

Az anya elment. Azonban, alig szakított ki néhány fűszálat, a kis Örzse hangosan kiabálni kezdett. Az anya ijedve futott oda, és a leánya könnyes szemekkel állt ott és mondá: „Oh anyám! e gonosz kígyó meg akart marni!” Azonban a fiú nevetve mondá: „Csak egy gyík volt!”

„Ejnye,” mondá az anya, „hiszen az egy szép aranyoszöld állatocska, mely senkit sem bánt.” Azonban mialatt az anya még beszélt, hirtelen borzasztó moraj támadt, mintha mennydörögne, és a hegy annyira megrendült, mintha földrengés készülne. Mindnyájan ijedve néztek körül és íme - a vastag fal, melynél az anya füveket gyűjtött, összeomlott.

„Oh gyermekeim!” kiáltott fel az anya, „imádjuk Istennek szent gondviselését. Ki hinné - egy gyík által mentette meg életemet. Ha a gyík Örszikémet a kellő pillanatban meg nem ijesztette volna, úgy most azon kövek közt eltemetve feküdném.”

**Kinek esze józan
S szemét be nem zárta,
Az isteni gondviselést
Lépten nyomon látja.**

49. A nap.

A szorgalmas Sára két gyermekével mezei munkájáról jött haza. Midőn a szobába léptek, egy égő lámpa állott az asztalon: György nagyon elbámult és kérdezé: „Ugyan ki gyújtotta meg e mécsvilágot, hiszen senki sem volt itthon.” - „Ej,” kiálta Margit, „ki más, mint édes atyánk! Ő bizonyára hazajött azóta a városból!” A gyermekek keresni mentek őt és nagy örömxükre mindjárt a szomszéd szobában rátaláltak.

Másnap a szülők és gyermekek nagy rétyökön szénát gereblyéztek össze. A nap szokatlanul szépen és világosan sütött, és a gyermekek ezen igen örvendettek. „Nos gyermekek,” szólta az atya, „ti tegnap azonnal kitaláltátok, hogy a világot szobánkban én gyújtottam meg. Hát mikor a kedves napot, ezt a szép főséges világosságot oda fenn az égen megtekintitek, vajon nem kell-e eszetekbe jutni, hogy ugyan ki gyújtotta meg azt?”

„Oh, igen,” mondá Margit, „ezt a jó Isten cselekedte. A legkisebb lámpafény sem gyúl meg magától, tehát kell valakinek lenni, aki a napot is meggyújtotta. Erre józan eszünk is megtanít bennünket, ha nem is hallottuk volna ezen versikét:

**A nap fényes ragyogása
Alkotóját hirdeti,
Aki fényre lobbantotta
S örök tüzet élteni.”**

50. A hold.

János atya reggel Bandi fiával a városba indult; az anya és a kis Lidike este eléjük mentek. Jó késő volt már, midőn végre találkoztak egymással. Az anya elmondá, hogy ő már aggódni kezdett. Azonban Bandi így szólta erre: „Bizony nem volt mit félned! A hold ott az erdős hegyeken túl szépen világított nekünk, és a város kapujától mindedig híven követett bennünket.” „Minket is házunk küszöbétől fogva mindedig híven elkísért!” mondá erre

Lidike: „Ezt már nem hiszem!” - mondá Bandi - „Hogyan mehetne a hold egy időben a várostól a faluba és viszont a falutól a városba? Mehet-e egyszerre előre is és hátra is? Én ezt nem tehetném. Szóval, az lehetetlen!” Az atya pedig így szólt: „Kedves fiam! Ami előtted megfoghatlan, azt én nagyon is könnyen megfogom. Én meg is fejthetném azt neked, azonban parányi eszeddel megfejtésemet még nem fognád föl. A dolognak egyelőre még titokban kell előtted maradni. Azonban a szép, kellemes hold, melynek égi menetét te még nem érted, ezen jó tanítást adja neked: minthogy már a hold alatt is sok dolog van, melyeket meg nem foghatunk, nem kell csodálkoznunk, hogy a holdon túl is vannak dolgok, melyek megfoghatlanok. Sok van a mi szent hitünkben is megfoghatlan; azonban csak a mi korlátolt elménk oka annak.”

**Az hogy nem éred fel ésszel,
Nem ok arra, hogy ne hidd el.
Szent vallásod sokra oktat,
Mi örökre titok marad.**

51. A legszebb csillag.

1.

„Nézd csak, húgom, mily tisztán és szépen ragyog az esti csillag!” mondá Miksa. „Az mégis a legszebb csillag az égen.” - „Igen szép,” mondá Irma, „de a nyájas hajnalcsillag mégis sokkal szebb és fényesebb.” Vetekedni kezdtek és vitájakat az atya elé vitték. Az atya pedig mondá: „Oh ti tudatlan gyermekek, mit beszéltek itt kétféle csillagról? Ugyanezen szép csillagot hajnalcsillagnak nevezzük, ha reggel, és estinek, ha este van az égen.”

**Egy dolognak gyakran
Két neve is van,
S belé zavarodik
Könnyen a tudatlan.**

2.

Az anya pedig hozzátevén: „Irmának bizonyos értelemben mégis igaza lehet. A szép csillag reggel és este egyenlő fényben ragyog. Azonban korán reggel mi derültebbek és vidámabbak vagyunk mint későn este; és így természetes, hogy a hajnalcsillag jobban tetszik nekünk az estelinél. A szép csillag tehát gyermekeim, e mondatra tanítson benneteket:

**Jobb felkelni korán reggel,
Mint feküdni késő éjjel.”**

52. A mennydörgés.

Feri, ki városi fiú volt, egyszer az erdőben málnát szedett; megeredt az eső, villámlott és dörgött a menyboltozat. Feri nagyon félt, és nem messze az úttól egy odvas tölgyfába bújt. Nem tudta, hogy a villám az odvas fákat szokta kiválogatni.

Egyszerre csak egy hangot hallott, mely így szólt hozzá: „Feri! Feri! Gyere már elő!” Feri előjött, és majdnem ugyanazon pillanatban csapott le a villám azon fába, és az ég irtóztatón dörgött. A föld rengett a megijedt gyermek lábai alatt és úgy rémlett neki, mintha tűz között

állna. Azonban semmi baja sem történt, és ő fölemelt kezekkel mondá: „Ezen hang az égből jött! Te, édes Istenem! mentettél meg engem.”

A hang azonban még egyszer kiáltá: „Feri! Feri! Nem hallasz-e engem?” Egy parasztasszony volt, aki kiabált hozzá. Feri hozzája futott, és mondá: „Itt vagyok! Mit kívánsz tőlem?” „Nem téged értettelek, hanem az én kis Ferimet” mondá a parasztasszony. „Ott a pataknál a ludakat őrzötte és a vihar előtt itt e környékben kellett elrejtőznie. Eljöttem, hogy haza vezessem őt. Íme, itt jő ki végre a harasztból.”

Feri elbeszélte most, hogy hangját égi hangnak tartotta. A paraszt asszony ájtatosan kulcsolta össze kezeit és mondá: „Oh gyermekem, egyaránt adj hálát Istennek, ha mindjárt e hang egy parasztasszony ajkairól jött is. Mert Isten intézte úgy, hogy téged nevednél kellett szólítanom, anélkül, hogy valamit tudtam volna felőled.” „Igen, igen,” mondá Feri könnyes szemekkel: „Isten a te hangodat használta megmentésemre, de a segély mégis felülről jött.”

**Ha szükségben segítség jó
Ne hidd hogy véletlen,
Aki téged megsegített
Maga a jó Isten.**

53. A szivárvány-tálacska.

A kis Lenke nyájas tavaszi eső után nyitott ablakánál állott, és elragadtatva szemlélgette a szivárvány kellemes színeit. „Édes anyám,” - mondá egy kis idő után - „vajon igaz-e, hogy ahányszor szivárvány jelenik meg az égen, egy arany tálacska hull le az égből, és ezt csak egy vásárnapi gyermek találhatja meg. Van-e ilyen mennyei kincs, és kik azon vásárnapi gyermekek, akiknek az szánva van?”

Az anya mondá: „Mindenesetre van egy mennyei kincs, melyhez képest a föld minden aranya semmi. A vásárnapi gyermekeknek pedig, akiknek az szánva van, nem kell éppen vásárnapon születniök; a fő dolog az, hogy ők ne legyenek mindennapi emberek, hanem mindenütt és mindenkor oly jámborok és erkölcsösek legyenek, mint vásárnapon a templomban. Légy te ilyen vásárnapi gyermek, és azon arany kincset bizonyosan elnyered.”

Lenke egész szívéből jámbor és erkölcsös iparkodott lenni, és ahányszor szivárványt látott, kiszaladt a mezőre és az arany tálacsát keresgélte. De bizony a kincset nem találta sehol sem. Azonban minthogy mindig jámborabb és erkölcsösebb lőn, megelégedettebb és vidámabb is lett. És mikor már nagyobb és értelmes leány lett belőle és az égen megint egy szivárvány tündökölt, így szólt hozzá az anya: „Nos Lenke, nem mégy ki keresni az arany tálat?” „Édesanyám,” válaszolá Lenke, „én azelőtt kába gyermek voltam; most azonban szavaidnak értelme világos előttem. Te egy nemesebb és gyönyörűsebb adományt értettél, mint az arany, még ha az égből hullott is volna e földre.” „Úgy van, kedves Lenkém!” mondá az anya. „Azon égi ajándék, melyet én értettem és mely minden földi kincset fölülmúl, az igazi boldogság. Magunkon kívül hiába keressük azt a földön; csak magunkban, a jámbor, jó és tiszta szívben találjuk fel.”

**Ha a tiszta szent erényt
Szívedben gondozod:
Égi s földi üdvösség
Lesz érte birtokod.**

54. A négy elem.

„Én kertész akarok lenni,” mondá Fülöp, midőn tizennégy éves volt és mesterségre kellett volna mennie. „Oly szép mindig zöld füvek és jó illatú virágok közt élni!” Azonban nemsokára megint hazajött és panaszkodott, hogy itt mindig hajolni és a földön bujkálni kell: hogy háta és térdjei fájnak tőle.

Fülöp ezután vadász akart lenni. „A zöld erdőben,” mondá „ott fönséges élet van.” Azonban megint hamar hazajött és panaszkodott, hogy kora reggel a szabad levegőt ki nem állhatja, mely az majd nedvesen és ködösen, majd meg pogány hidegen arcába csap.

Azért hát halász akart lenni. „A derült, tiszta folyamon könnyű ladikban ide s tova úszkálni, és minden fáradság nélkül a halakkal teli hálót a vízből kivonni, igen mulatságos lehet!” gondolta. Azonban ez is hamar terhére volt. „Ez nedves mesterség,” mondá, „undorodom a víztől.”

Végre szakács akart lenni: „A szakácsnak,” mondá, „a kertészek, vadászok és halászok mindent beszolgáltatnak, amit szorgalmuk által szereznek, és ő soha sincs jó falatok szűkében.” Azonban megint panaszkodva tért haza. „Minden jó volna,” mondá, „csak azt a tüzet lehetne elkerülni. Mikor a lángoló tűzhelynél állok, azt hiszem, hogy a hőségtől el kell olvadnom.”

Most már az atyja komolyan előszedte őt: „Te sehol sem vagy megelégedett. Ami kezdetben tetszik neked, nemsokára megint terhedre esik. Hogyha te mind a négy elemből - a földből, légtől, vízből, és tűzből, egyet sem akarsz eltűnni, úgy a világból kellene kivándorolnod, hogy elégedett lehess. Most már mesterségednél maradsz.”

Amid van, azt élvezd.
Mid nincs, ne bánd nagyon!
Minden sorsban jó is,
És visszas is vagy.

55. A gyöngyfüzér.

Egy nemes hölgy két leányával mennyegzőre utazott, mely egy hercegi vadászkastélyban az erdő mélyében volt tartandó. Mindnyájan pompás öltözetben, arannyal és gyöngyökkel ékesítve voltak.

Az erdő szélén a kocsi egy sövény közelébe jutott. Az egyik kisasszony haja egy tövisbokorba akadt, mely egy gyöngyfüzért szakasztott szét, úgy, hogy a gyöngyszemek messze elszoródtak.

A nemes hölgy megállíttatá a kocsit, és az anya és a leányok, és a cselédség egy jó órát töltöttek, hogy a drága gyöngyöket a fű és bokrok közül kikeressék. A két kisasszony hangos panaszra fakadt, hogy későn érkeznek a mennyegzőre.

De most lélekszakadva jött ki egy favágó az erdőből és mondá: „Hagyják a jajgatást, és adjanak inkább hálát az Istennek. Mert az erdőben több zsvány ólálkodik; én ezt mindjárt tudtukra akartam adni. Azonban csak nagyot kerülve érkezhettem ide, mert a rablócsapat az erdőt megszállta. Ha a nagyságos asszony és nemes kisasszonyok nem lettek volna föltartóztatva, elkésem és talán mindnyájan éltöket vesztették volna.” A hölgy megajándékozta az embert, parancsot adott a kocsisnak, hogy térjen vissza és így szólt leányaihoz: „Kedves gyermekeim! Mily jól tud az Isten mindent intézni. Azon selyemszálon, melyre a gyöngyök fűzve voltak, függött mindnyájunk élete. Ha ezen szálacska el nem szakad, mindnyájan a halál martalékai lettünk volna. A késedelem, melyet az elszakadt gyöngyfüzér okozott nekünk, bármily

terhünkre esett is, a mi szerencsénk volt. Így válnak kis és nagy kellemetlenségeink, mindenkor javunkra.”

**Ha tudnók, mért küld ránk az Isten
Bajt, szenvedést, keserveket,
Azokban rejtve találónók,
Hogy ő minket mily hön szeret.**

56. A tafota.

Tercsi, egy cipész leánya, özvegy atyjának háztartását vezette. Ő szorgalmas és ügyes volt; csak hogy igen nagy kedve telt a szép ruhákban. Egyszer tíz rőf karmazsinvörös tafotát vett ruhára, rőfét egy forint és tizenhét krajcáron. Azonban atyjának, ki ilyen dolgokhoz mit sem értett, azt mondta, hogy rőfe csak harminc krajcárba került és nem szűnt meg könyörögni, míg atyja neki öt forintot a tafotára és ezen kívül még egyet elkészítésére nem adott.

Tercsi a hat forintot nagy örömmel zsebre tette, titokban hozzátett még hat forintot, melyet nagy bajjal megtakarított magának, és elsietett, hogy a tafotát kifizesse.

Mialatt távol volt, jött egy zsidó, ki bőrrel kereskedett, látta a tafotát ott feküdni és kérde, hogy rőfe mennyibe kerül. „A tafota drága,” mondá a cipész, „rőfe harminc krajcárba kerül.” A zsidó mondá: „A tafota éppen nem rossz. Én rőféért azonnal adok harminchat krajcárt.” A cipész oda adta neki a tafotát és a zsidó leszámlálta érte a pénzt és a tafotát nagy örömmel batyujába dugva eltávozott.

Midőn Tercsi hazajött, atyja így szólt hozzá: „Örülni fogsz Tercsi, én ezalatt jó alku kötöttem számodra; gondold csak, tafotádat egy zsidónak adtam el - rőfét harminchat krajcárjával. Minden rőfön hat krajcárt nyertél és most még szebbet vehetsz magadnak.”

Tercsi megijedt és oly halvány lőn, mint a fal. „Be kár!” kiáltott fel megijedve és kezeit összecsapta. Az atya most észrevéve, hogy lánya az elébb hazudott. Tercsi könnyek közt megvallotta, hogy ő a tafotáért tizenkét forintot fizetett és most hat forintot vesz rajta. Az atya pedig így szólt hozzá: „Ez hazugságodnak érdemlett büntetése! Saját hazugságod által játszottad el keserűn meggazdálkodott pénzedet. Én hat forintomat, melyet a zsidó megint kifizetett, magamhoz veszem és neked, mert oly csalfa voltál, egy fillért sem adok többé ily drága ruhára.”

**Hazug nyelvvel
Mit sem érsz el!**

57. A tükör.

Matild nagyon hirtelen haragú volt. Anyja többször intette őt szelídségre. Azonban Matild sohasem javult. Egyszer varróasztalánál ült és egy csinos edény telve virágokkal állott az asztalon. Kis öccse véletlenül letaszítá az edényt úgy, hogy darabokra tört. Matild haragjában magán kívül volt, szemei szikráztak. Homlok-erei megdagadtak és egész arca eltorzult.

Ekkor anyja hamar egy tükröt tartott elébe. Matild saját alakjától visszaborzadt. Haragja elmúlt, és sírni kezdett. „Látod most”, mondá anyja. „mily utálatos a harag, és mily csúffá teszi az emberi arcot! Ha te még többször ilyen haragos leszel, lassankint megmaradnak arcodon ezen csúf vonások, és minden kedvesség és kellem el fog tűnni arcodról.”

Matild ezt szívére vette, és mindenképp azon volt, hogy haragját legyőzze. Igen szelíddé vált, és a szelídség még kedvesebbé tette arcát. Anyja pedig többször monda neki: „Mint a haraggal és szelídséggel, úgy történik az a többi bűnökkel és erényekkel is.”

**Az arc a lélek tükre:
A vétek eltorzítja azt,
Erényed rajta bájt fakaszt.**

58. A bűvös gyűrű.

Vilham kereskedő áthajózott a tengeren egy messze világrészbe, hol szorgalom és ügyesség által vagyona tett szert, és évek múltán ismét visszatért hazájába. Midőn a hajó horgonyt vetett, hallá, hogy rokonai éppen egy vidám estebédnél vannak egy közel falusi házban. Azonnal odasietett, és nagy örömeiben időt sem vett magának arra, hogy barna kabátja helyett, mely a tengeri úton már jól elkopott, jobb ruhát öltson.

Azonban, midőn a fényes kivilágított terembe lépett, sógor urai és asszonyai nem éppen nagy örömet mutattak viszontlátásán, mert kopott ruházata miatt azt hívék, hogy szegényen tért haza.

Egy fiatal szerecsen, kit magával hozott, igen megbosszankodott a rokonokra, és monda: „Ezek rossz emberek, mert rokonukat ennyi idő után még nyájasan sem üdvözlük.”

„Várj csak”, monda a kereskedő halkán „nemsokára más képet fognak öltetni.” Egy gyűrűt, melyet magánál hordott, ujjára vont - és íme az arcok hamar földerültek, és mindenik a kedves Vilham bátya felé tolakodott. Egyik kezét szorította meg, a másik átölelte, mindnyájan vetekedtek, hogy ki vegye házába, ki vendégelje meg őt.

„E gyűrűnek bűvös ereje lehet, hogy az embereket megbűvöli?” monda a bámuló szerecsen. „Csalódol” monda Vilham, „a csillogó gyémánt gyűrűn, mely ezer tallért megér, csak azt látják, hogy gazdag vagyok, és a gazdagságot mindennél többre becsülik.”

„Oh ti elvakult emberek”, kiáltá most a szerecsen, „hát titeket nem a gyűrű, hanem a fősვნყსég bűvölt meg. Lehet-e egy sárga ércet és átlátszó kovát többre becsülni, ilyen nemes férfiúnál, mint az én uram!” Valóban:

**Az arany erénynél többet
Csak bolond szemében érhet.**

59. Az új ruha.

Kovácsné asszonyság leányának karácsony ünnepére égszínkék atlaszból új ruhát készíttetett. A szabó a ruhát még késő karácsony estéjén el is hozta. Aranka kisasszony azonnal fölöltötte azt, hogy lássa, vajon jól van-e szabva? Nagy örömeire úgy sikerült, mintha öntve volna.

Anyja mialatt a ruhát kifizette, így szólt Arankához! „Ma este hideg van! Hozz az ügyes szabómesternek egy pohár jó bort. Azonban gyűjts gyertyát, mert már nagyon sötét van künn a kamrában.”

Aranka elment, s behozott egy palackot, a mesternek egy teli poharat nyújtott, és nyájasan megállt előtte, hogy poharát még egyszer megtöltse. A szabó száját jól tele vette, de az egészet megint ijedve kieresztette a száján.

Aranka rest volt gyertyát gyújtani, és a borospalack helyett a tintáspalack után nyúlt. Szép égszínkéék ruhája tele lett nagy és kis tintafoltokkal úgy, hogy annak többé nem lehetett hasznát venni. A szegény leány keserű könnyeket sírt: anyja pedig mondá; „Lásd, így jár, aki engedetlen; holnap ócska ruhádban mehetsz a templomba: és mielőtt egy év lejár, újat nem csináltatok neked.”

Atyja, ki éppen az ajtón belépett, még ezen különös észrevételt tette: „A kába ki a sötétséget a világosságnak, és az ostobaságot az értelemnek elibe teszi, ismerje el ezen mondat helyességét:

**Házadban s fejedben
Világosság legyen.
Különben sok minden.
Nagy visszásan megyen.”**

60. A köpeny.

Néhány katona háború idején egy faluba érkezett, és vezetőt kívántak. Egy szegény napszámosnak kellett velük menni. Igen hideg volt, és erősen havazott és fűjt a szél. A napszámos esdve könyörgött a parasztnak, hogy egy köpenyt kölcsönözzenek neki. De ők nem hallgattak rá. Csak egy idegen öreg ember, ki a háború folyamán hazájából elűzetett, és mint kovácslegény tartotta fenn magát szegényesen, könyörült a napszámoson és oda adta neki ócska köpenyét.

A katonák tovább vonultak - és íme, késő estve egy fiatal szép tiszt, pompás egyenruhában, mellén rendjellel belovagolt a faluba, és azon öreg emberhez vezettette magát, ki az útvezetőnek köpenyét kölcsönözte. A jó szívű öreg, midőn a tisztet megpillantotta, hangosan felkiáltott; „Istenem! hisz ez az én Kálmán fiam!” feléje sietett, és mindkét kezével átölelte őt.

Kálmánt több év előtt katonának vitték, és kitűnő lelki tehetsége, becsületessége és hősiessége által tisztté lőn. Ő mit sem tudott már atyjáról, ki azelőtt egy jelentékeny mezővárosban kovácsmester volt; azonban az ócska köpenyt megismerte és a vezető elbeszéléséből megértette, hogy atyja immár ezen faluban tartózkodik.

Atya és fiú sírtak örömben, és mindnyájan, kik körülötte voltak, együtt sírtak velük. Kálmán egész éjjel atyjánál maradt, kora reggelig értekezett vele, és mielőtt ellovagolt, sok pénzt adott neki azon ígérettel, hogy ezentúl gondoskodni fog róla.

Az emberek pedig mondták: „Mert az öreg ember oly irgalmas volt, az Isten is könyörült rajta, és megengedte, hogy fiát megint föl találja, ki őt minden bajából kiszabadítja.”

**A jótét magva, mit jó szívvel
Az ínség földén elvetünk,
Már itt, az élet szűk határin,
Busás gyümölcsöt hoz nekünk.**

61. A cipők.

A szegény Menyhért kecskéket őrzött. Azonban bére oly csekély volt, hogy cipőket sem vásárolhatott magának. Lábai igen nagyon fáztak; mert már késő őszt volt és igen nedves és hideg idők jártak.

Egyszer, midőn kecskéit őrizte, a bozótból egy ember lépett eléje, ki lopás miatt már néhányszor a fenyőtőházban volt elzárva. Az ember így szólt hozzá: „Az én mesterségem jól jövedelmez. Jőj szolgálatomba, úgy új cipőket csináltatok neked. Akkor nem kell bajlódnod és a sárban mezítláb járnod.”

De a fiú ezt válaszolta: „Nem! inkább járok én mezítláb és becsületes maradok, semmint igaztalan úton a leggazdagabb jövedelmet szerezzem magamnak. Mert jobb a lábat sárral bepiszkolni, mint kezeinket rossz tettek által bemocskolni.”

**Becsületes szegénység
El ne adjad bérér,
Tisztesség a nagy vagyonnal
Ezerszerte fölér!**

62. A cipőszög.

Bálint, a szorgalmas szögműves, egész nap műhelyében ült és forgatta kalapácsát, hogy a vas csak úgy szikrázott belé. Gazdag szomszédjának fia mindennap átjött hozzá, és órák hosszáig nézte őt. „Tanuljon csak, ifjú úr, időtöltésből egy szöget készíteni”, mondá egyszer a szögműves; „mert ki tudja, nem fogja-e valamikor hasznát venni.” A henyé ifjú úrnak ez nem volt ellenére. Nevetve ment az ülővashoz, és lassankint megtanult egy jó cipőszöget készíteni.

Az ifjú úr néhány év múlva jószágait a háború által elveszté, és mint szegény kivándorló, egy messze faluba vetődött. A faluban sok csizmadia volt, kik cipőszögekért sok pénzt hordtak a városba, és sokszor drága pénzekért sem tudtak eleget vásárolni. Mert az egész környéken sok ezer cipőt készítettek a sereg számára.

Az ifjú úr, ki nagy ínségben szenvedett, megemlékezék most, hogy ő a cipőszög-készítés mesterségét igen jól érti. Ajánlkozott a csizmadiáknak, hogy ő elegendő mennyiségben szögeket készít számukra, ha műhelyt állítanak neki.

Ezt ők örömmel megtevék, és ő most gazdagon fenntartotta magát. „Mégis jó”, mondá gyakran, „ha csak egy cipőszöget is tudunk készíteni. Ez most több szolgálatot tesz nekem, mint falusi jószágom, melyet százezer forintért sem adtam volna el.”

**Ha értesz jó mesterséghez,
A jég hátán is megélhatsz.**

63. A kötő-kosárka.

Egy faluban a lányok még kötni sem tudtak, és mindannyian mezítláb jártak. A falu ura szigorú parancsot adott ki, hogy az iskolásleányok mind kötni tanuljanak az iskola-mesternétől. Azonban sikertelenül. Néhányan nagyon ügyetlennek látszottak. Mások mindenféle ürügy alatt elmulasztották a kötőiskolát. Húsz leányka közül egy tanult meg szépen és ügyesen kötni.

Az iskolamester, aki igen értelmes és derék férfi volt, gondolta: „Majd csak találok rá módot, hogy mindnyájan örömet kössenek.” Kemény és szépen festett papírból csinos kötőkosárkát készített, és azt az ügyes kis kötőnének ajándékozta. Most a lányok megirigyelték a kosárkát, és mindegyik szeretett volna ilyen. Azonban az iskolamester azt mondá nekik: „Mihelyt kötni tudtok, ti is kaptok ilyen kosárkát, mert hiszen most mi hasznát sem vehetitek.”

A leányok eztán nagyobb kedvvel láttak hozzá a tanuláshoz, és nemsokára egész leánycsoportokat lehetett látni, amint kötő-kosárkáikkal karjaikon a falun keresztül vonultak, vagy amint a zöldben együtt ültek és kötöttek. Nemcsak saját házukat, hanem a szomszédságot is ellátták szép munkájukkal, és azon órákban, melyeket különben henyn elfecsegték volna, könnyű szerrel sok pénzt szereztek magoknak.

**Mit sokszor büntetéssel
Kivinni nem lehet,
Csekély ajándék arra
Sikerrel elvezet.**

64. A kötőmunkák.

Egy kötőiskola növendékei elhatározták, hogy elkészült munkáiknak egyik részét a szegények javára adják el. Egy kereskedőné a városban, kinek nagy boltja volt, ajánlkozott, hogy az árusítást ingyen eszközli nekik.

Adél, egy igen hiú növendék, ki a gyöngykötésben mesternek tartotta magát, gondolá: „Most biztosan megtudhatom, hogy mennyit ér művészetem. Társnőim csak irigykednek ellenem, sőt még a tanítónő sem igen szenvedhet. Azonban a kereskedőné nem tudja, hogy kitől valók a munkák, és nekem bizonyára megmondja az igazságot.”

Bement a boltba, és egy igen csinos óraszalagra mutatott, melyet társnője kötött, és kérdé az árát: „Azt”, mondá az asszony, „harminchat krajcárnál alább nem adhatom.”

„És mennyibe kerül ez?” kérdé Adél, és egy másik társnőjének még szebb munkájára mutatott: „Ennek negyvennyolc krajcár az ára!” mondá az asszony.

„Hát ennek mi az ára?” kérdé megint Adél, az ő munkáinak egyikére mutatva, melyet ő leg-szebbnek tartott. „Ah ez!” mondá az asszony, „hogy ha a másik kettőt megveszi, ezt ráadásul elviheti.”

Adél szégyenét nem tudta eltitkolni: arca piros lőn, mint a tűz. Az asszony pedig mondá: „Most veszem észre, hogy e szalagocskát ön készítette. Nagyon sajnálom, hogy jobban nem sikerült. Azonban ön mégis azért jött ide, hogy az igazat meghallja, és én azt őszintén megmondottam.”

**Hiú lélek a hízelgést szereti,
Míg a szerény csak a valót keresi.**

65. A fonál.

Éva parasztleánynak a kert egy napsütötte helyecskéjén finom fonala volt fehérítés végett kiterítve, melyet ő maga font. Borbála, a szomszéd leánya, többször átjött a kertbe, nagyon örült a szép fonalon, és segített Évának az öntözésnél.

Egyszer észrevéve, hogy a fonálból néhány darab hiányzik. Azonnal játszótársnőjét vette gyanúba, átfutott hozzá, és rákiáltott: „Borbála, te elloptad az én fonalamat! Senki más idegen nem jött kertembe, csak te! Azonnal add vissza!” Borbála hasztalan vitatta ártatlanságát; az egész faluban tolvajnak híresztelték.

A rákövetkező évben a templom tornyának gólya-fészkét kijavították, és íme, ott találták az elveszett fonalat a fészekben. A gólya lopta el tehát és Borbála ártatlansága napfényre jött. Éva, siránkozó szemekkel kért bocsánatot tőle. „Oh!” mondá, „én nagyon csalatkoztam. Mégis csak igaz ez a mondás:

**A gyanú nagy kópé
Sokszor rászed téged.
Ne táplálj szívedben
Ilyen ellenséget.”**

66. A lánc.

Simon nem éppen becsületes legény volt, nem sokkal jobb a tolvajnál. Nem lopott ugyan határozottan, hanem ahol valamit talált, azt magának tartotta, ha mindjárt gyaníthatta is, hogy kié. Egyszer reggel a kovácműhely mellett ment el. Nem messze az ajtótól a kövezett földön egy szép vaslánc feküdt. Simon előbb szorgalmasan körütekintett, nem látja-e valaki, és azután mohón a lánc után kapott. Azonban alig ért hozzá, irtózatossan felsikoltott, és megint elejtette. A lánc majdnem izzó volt, és ő mind az öt ujját iszonyúan összeégette.

A kovács, ki a forró láncot hűtés végett tette oda, a sikoltásra kijött az ajtón és monda: „Úgy kellett, hogy tolvajujjaidat megégetted. Hogy nagyobb baj ne érjen, jól jegyezd meg ezt a mondást:

**Más jószágát meg ne nyúljad
Kerüld mint a tüzes vasat.”**

67. A kötél.

Két koldus gyermek, Gyuri és Pista, az országúton egy ócska kötelet találtak, pörlekedtek és veszekedtek érte, hogy a hegyek és völgyek visszhangoztak lármájuktól. Gyuri a kötelet az egyik végén fogta, Pista a másikon rángatta, és mind a ketten teljes erővel ki akarták egymás kezéből rántani. Az egyszerre elszakadt és mind a ketten a sárba hullottak.

Egy ember, ki éppen odajött, hogy kibékítse őket, mondá: „Így szoktak járni a pörlekedők! Egy kis hasztalan dologért pört kezdenek, és végre mit nyert mind a két fél? Szégyennel és gyalázattal tetézték magukat, amint ti most sárral vagytok borítva.”

**Óva őrizd mindig
A jó békességet,
Perpatvar, galiba
Sohsem ér jó véget.**

68. Kétféle ivópohár.

Egy városi kádármester egy falusi fogadós hordóit javította ki. Munka végével a szobába jött a kádár és a fogadós nő egy kanta bort hozott neki.

„No, fogadós nő, jár-e sok vendég a »Nap« fogadójaiba?” kérde a kádár. „Nem éppen sok”, mondá a fogadós nő. „A városi emberek majdnem mind szomszédunkhoz, a csillagfogadóhoz térnek be; a mi borunkat, amely pedig jobb, megvetik. Biz én nem tudom miért teszik?”

A kádár monda: „Én ugyan a fogadós nőnek megmondhatnám, ha rossznéven nem venné.” „Éppenséggel nem”, válaszolta a fogadós nő, „sőt barátságos szolgálatnak tekinteném.” - „Nos”, mondá a kádár, „tehát csak ki kell már mondanom.”

„A csillagfogadós nőnek nincsenek ugyan oly jó borai; hanem poharai oly tiszták és fényesek, mint a kristály. A napfogadós nőnek mindenestre jobb borai vannak; hanem a poharak oly tisztátalanok és a legyekről oly piszkosak; - és a legjobb bor sem ízlik piszkos pohárból. Azon iparkodjék fogadós nő, hogy poharai olyan tiszták legyenek, amilyen jó a bora, azután az ablak, asztal és a padlózat is a tiszta poharakhoz illjék, és a vendégek bizonyára nem fognak elmaradni.”

A fogadós nő e szavakat szívére vette. Mindenki hozzáfogott a sepréshez és sikáláshoz. Ez időtől fogva sokat adott a tisztaságra, és nemsokára annyi vendége volt némely napon, hogy helyüket sem találták. „A tisztaság mégis fölér mindennel”, mondá gyakran gyermekeinek; „a tisztátlanság veszélybe sodort volna minket.”

**Tisztaság és jó rend legyen,
Ahová a vendég megyen.**

69. A leves.

„A mai leves mégis igen sovány”, mondá a kis Katica, és félretette a kanalat; „nem eszem többet belőle.” „Most nincs időm mást főzni”, mondá az anya, „de majd estére jobb levest adok az asztalra.” Az anya ezután a Katicával a káposztás-kertbe ment, burgonyát kapált, és Katicának napleáldoztáig a kikapált burgonyát zsákokba gyűjtenie kellett.

Midőn hazaérkeztek, az anya behozta végre az esti levest. Katica megkóstolta és mondá: „Ez már egészen más leves, ez sokkal jobban ízlik!” Katica az egész tál levest megette. Anyja pedig mosolyogva mondá: „Ugyanazon leves az, melyet te ma délben ott hagytál. Most azonban jobban ízlik neked, mert délután szorgalmasan dolgoztál.”

**Aki szorgalommal dolgozik,
Annak minden étel jól esik.**

70. A tej.

Nándor egy gazdag városi fiú, egy tavaszi napon a szomszéd parasztdudvarba sétált ki, pénzért egy pohár tejet adatott magának, egy árnyas fa alá telepedett le a fűre, kenyerét a tejbe aprította és kedve szerint evett.

Jóska, egy szegény fiú, kinek az éhség és inség arcát halvánnyá tette és testét megsanyarította, nem messze állott tőle, szomorúan tekintett rá és szeretett volna valamit kapni tőle; azonban sokkal szerényebb volt, semhogy könyörgött volna érte.

A gazdag Nándornak ugyan eszébe jutott, hogy jó volna a szegény fiúnak valamit hagyni belőle; de ő szívének ezen jó sugallatára nem figyelt és mohón tovább evett. Midőn a tejet egészen elköltötte - íme egy kis verset pillantott meg, mely a tál fenekére írva volt. Pirulva olvasta el azt és azonnal még egyszer megtöltetvé a tálat és hozzá egy nagy darab kenyeret metszetett magának. Azután nyájasan magához hította a szegény Jóskát, a kenyeret maga aprította be neki és nyájasan biztatta, hogy kedve szerint egyék, sőt még pénzét is, melyet zsebében talált, neki ajándékozta.

„A mondatot”, mondá Nándor, „mely ezen a tál fenekére van írva, minden vagyonos ember tálába be kellene vésni.” A mondat pedig így hangzott:

**Ki, - míg maga jól lakik, -
Elfelejtí a szegényt:
Bizony nem érdemli meg
Mindennapi kenyerét!**

71. Víz és tej.

Drágaság idején Pál, egy szegény ifjú a hegyvidékről a közel faluba jött le és vagyonos emberek háza előtt kenyeret koldult. Péter, egy gazdag parasztfiú, házának ajtaja előtt ült és nagy darab kenyeret tartott kezében: „Adj nekem is egy falatot belőle”, mondá a szegény Pál, „mert nagyon éhezem!” Azonban Péter durcásan mondá: „Eredj odább, számodra nincs kenyerem.”

Egy év múlva Péter a hegyekre ment föl egy elszökött kecskét keresni. Soká bolyongott a sziklák között. A nap igen forrón sütött és ő szomjúságában majd eltikkadott; de forrást sehol sem talált. Végre egy fának árnyékában a szegény Pált látta ülni, ki juhokat őrzött és ki mellett egy vízkorsó állott: „Adj innom”, mondá a gazdag Péter, „mert nagyon szomjazom!” Azonban Pál nagyon komolyan mondá: „Eredj odább, nincs vizem számodra.”

Ekkor Péter elkezdett sírni, beismerte hibáját és bocsánatot kért a szegény fiútól. Pál oda nyújtá neki a korsót és mondá: „Én nem vagyok oly kemény szívű, hogy egy ital friss vizet megtagadjak tőled; és csak hibád beismerésére akartalak vezetni! Igyál és jegyezd meg magadnak e mondatot:

**Aki jó szívvel ad,
S jó szívvel megbocsát.
Igaz kereszténynek
Nevezheti magát.”**

72. A megbűvölt tojások.

A falu bírása este a vendéglőbe jött és egy korsó sört és néhány tojást rendelt. Midőn az egyik tojást feltörte, egy hosszú fekete sertét talált benne, úgy szintén a másikban is. A szobában levő parasztok visszaborzadtak és mondák: ebben boszorkányság van.

A bíró mosolygott és megkérdező a fogadósnét, hogy kitől vette a tojásokat. „A seprű-kötőnek Lukács fiától!” mondá a fogadósné. A bíró Lukácsot a hajdú által azonnal elhivatta.

Midőn a fiú a szobába lépett, így szólt hozzá a bíró: „Te tolvaj vagy! Már régóta ellopattak szomszéd asszonyomnak tyúkfészkeiből a tojások és sohasem tudta az álnok tolvajt felföldözni. Ekkor azt tanácsoltam neki, hogy minden tojást tűheggyel átlyukasszon, a lyukba hosszú lószórt dugjon és az így megjelölt tojásokat megint visszarakja a fészkekbe. Ő úgy is cselekedett, és így egy hajszál hozta napvilágra tolvajságodat. Hallod-e, hajdú, készíts neki éji szállást a toronyban.”

**A csalást, bármi takarja,
Még a tyúk is fölkaparja.**

73. A sült lúd.

„Ma nevenapja van,” mondá a kis Márton testvéreinek; „ma estére sült lúd lesz vacsorára.” Mihelyt a gyertyát meggyújtották, a gyermekek nagy örömmel az asztal köré ültek és a ritka pecsenyét alig tudták várni.

Végre bejött a szolgáló, a lúd után nézett, mely a szoba tűzhelyében sült és mondá: „Félóra előtt még nem lehet megenni.” A gyermekek türelmetlenségükben sírni kezdtek. A szolgáló csellel akart élni és mondá: „Oda künn egy csúnya ember járkal, kit »fogdmegnek« hínak és aki az engedetlen gyermekeket zsákjába dugja. Ha nem hallgattok, hát neki adom a ludat.”

A gyermekek keveset hajlottak e beszédre és még nagyobb békétlenséggel kívánták, hogy már tálaljon. Most a szolgáló az ablakot kinyitotta, serpenyőjét a lúddal kidugta és mondá: „Ne, »Fogdmeg«, itt van a lúd!” - „Köszönöm” kiáltott oda künn mély hangon egy tolvaj s a serpenyőt a lúddal együtt kezéből kiragadva, hamar elillant.

A gyermekek borzasztón sikoltoznak, és lármájukra az anya bejött a szobába. Midőn a történeteket megérté, mondá: „Ti gyermekek türelmetlenségtekért meg vagytok büntetve, és most a pecsenye helyett levessel elégedhettek meg.”

„Neked pedig,” szólt a szolgálóhoz, „hányszor nem tiltottam már el kába meséidet; és most rosszul sikerült cseledért a süttet és serpenyőt béredből fogom levonni.”

**A türelem rózsát terem.
De ki nem vár
Az pórul jár.**

74. A reggeli ima.

Sára, egy szegény özvegy, mielőtt rokkájához ült, mindennap ájtatosan elmondta reggeli imáját kamrájában, és imakönyvében elolvasta azon mondatot, mely éppen azon napra esett.

Történt egyszer, hogy a mondat őt az irgalmasság cselekedeteire buzdította: „Igen, édes Istenem,” mondá, „hogyan tehetnék én jót másoknak? Nekem semmim sincs a világon rokkámon kívül, és azzal alig keresem meg magamnak mindennapi kenyeremet. A tél a küszöbön van, és még tüzelő fám sincsen. Ujjaim a hideg kamrában már most is oly merevek,

hogy alig tudok már fenni. A házbér sincs egészen megfizetve. Még majd magamnak is jótévő emberekhez kell alamizsnáért folyamodnom.”

Mégis gondolkodott, hogy mi jót tehetne. Eszébe jutott, hogy fiatalkori barátnéja, ki a város másik végén lakik, és szegény és öreg volt, betegen fekszik. „Azt fogom ma meglátogatni,” mondá, „hisz ott is fonhatok, és talán mégis egy vagy más vigasztaló szót mondhatok neki.”

Egyetlen pár almáját, melyet nemrég ajándékba kapott, levette a szekrényről, hogy azt barátnéjának elvigye, és rokkájával elindult.

A beteg, régi barátnéját meglátva, igen megörült. „Tudod-e Sára,” mondá, „én rövid idő előtt néhány száz forintot örököltem. Akarsz-e most hozzám szállni és engemet ápolni? Te a tűzfát és házbért meggazdálkodnád, a te fonásod és az én örökségem pedig táplálásunkra elég volna.” Sára az ajánlatot nagy örömmel elfogadá, azonnal hozzá költözött, és hosszú idő után megint nyugodtan és gond nélkül aludhatott. Többször ismételte azon mondatot, mely őt e szerencsééhez vezérelte:

**Minden áldott napon
Egy jótettet végezz:
És nappalod kedves,
Éjszakád csendes lesz.**

75. Az esti ima.

Az ájtatos Békesy kisasszony falusi jószágán élt, egy mértföldnyire a várostól. Egyszer este, midőn már az ágyban feküdt, és szokása szerint imakönyvéből olvasgatott, egy kocsi állott meg a háza előtt. A kisasszonyt egy beteg barátnéjához a városba hívták és ő szobalányával s inasával rögtön el is ment.

Egy tolvaj fölhasználta az alkalmat; hágsón az ablakon át a kisasszony szobájába lépett, gyúszereivel, melyet mindig magával hordott, gyertyát gyújtott, és drágaságok után tekintgetett, melyeket zsákjába dughatna.

Ekkor az éji állványon az ágy mellett a felnyitott imakönyvet látta feküdni, mellette egy gyertyatartó állott. A tolvaj beletekintett a könyvbe, és e szavakat olvasá: „Édes Istenem! Vajha e napot vétek nélkül fejeztem volna be, mily édesen esnék akkor álmom. Vajha egész életemet bűn nélkül tölthetném el; akkor még a halál is, mely oly keservesen esik az embernek, nem volna egyéb rám nézve édes álomnál.”

Ezen szavak annyira hatottak a tolvaj szívére, hogy mindent bántatlanul hagyott, az ablakon kisietett, és ezen időtől fogva soha, még egy krajcár értékű dolgot sem lopott. Halálos ágyán elbeszélte ezen történetet gyermekeinek és imádságra intette őket.

**Utát talál az imádság
A bűnösnek lelkébe
S jámbor megtérés lopózik
Rossz indulat helyébe.**

76. Az anya könnye.

Egy fiatal kisasszony levelet kapott, mely igen hízelgő és csábító módon volt írva. Gyermeki bizalommal megmutatta az édesanyjának. A gondos anya elolvasta azt, elhalványult, és könnyei pörögtek le a veszélyes levélre.

Erre fölkiáltott a kisasszony: „Oh szeretett anyám! légy gond nélkül! A te könnyeid mindazon hízelgéseket és ígéretek, melyek a levélben foglaltak, az utolsó betűig letörölték.”

Az anya megölelte leányát és egy gyémántos gyűrűt ajándékozott neki, mely jobban ragyogott, mint harmatcseppek a napsugárban. „Valahányszor ily ajánlatokat tesznek veled,” mondá, „tekints e kövekre és gondolt, hogy anyád könnyei azok.”

**Ki szülőjét sírni látta,
S bús könnyére visszagondol,
Szívét szent érzés tölti el,
S visszatartja minden rossztól.**

77. A háziszerek.

Károly szülői igen gazdagok voltak; mindent teljesítettek, amit csak kívánt és mindenképpen elkényeztették őt. De a szülők igen korán meghaltak, és Károly falura került anyjának testvéréhez.

Itt kezdetben éppen semmi sem volt ínyére. Szülői házában többnyire henyén sétálgatott; itt szorgalmasan dolgoznia kellett. Ezelőtt mindenféle drága ételeket élvezett; most igen egyszerű étellel kellett megelégednie. A városban a víg társaságok sokszor egész éjjelig tartottak; itt falun a napi munka bevégezése után jókor aludni mentek.

Ámbár Károly nehezen szokott az új életmódhoz, annak jó következményeit mégis nemsokára belátta. Azelőtt majdnem állandóan beteg és halvány volt, és gyógyszerekkel kellett élnie. Most pedig egészséges és erős lőn, mint a fa, friss és piros, mint a rózsza. Azért mondá is gyakran: „Urambátyámnak igaza van:

**Dolgozzál, nyugodjál,
Mérséklettel élvezz:
És sohasem jön orvos
Házad küszöbéhez.”**

78. A születésnap ajándék.

Cicelle kisasszony tizenegyedik születésnapját ünnepelte. Anyja, atyja és testvérei szerencsét kívántak neki és gazdagon megajándékozták. Öreganyja pedig egy ibolya-koszorút adott neki, mely gyöngyfüzérrel volt átfonva és rózsaszínű szalaggal ékesítve.

„Kedves unokám!” mondá kegyesen és megindult szívvel, „vajha ezen gyöngyök erényednek, az ibolyák pedig alázatosságnak jelképeivé lennének.”

Cicelle megvetően pillantott a koszorúra és gondola magában: „Nagyanyámtól valami jobbat vártam, mint ibolyákat, melyeket ingyen kapni, és olyan gyöngyöket, melyek homályosabbak, mint legolcsóbb üveggyöngyök.”

Kezébe vette a koszorút, és azt kis húgának fejére illesztve, gonosz mosollyal mondá: „Julcsám! A kék koszorú szőke hajadhoz jól illik. Én nem tudnám, mi tevő legyek vele: ily gyermeknek, amilyen te vagy, pompás ajándék.”

A nagyanya pedig így szólt erre: „Cicellének igaza van! Az ajándék jobban illett egy igénytelen gyermekhez, mint egy felfuvalkodott, önző kisasszonyhoz. A gyöngyök, melyeket Cicelle nem ismert és azért elajándékozott, teljes száz forintomba kerültek. Cicelle, ki ezen ajándékot kevesellte, önzéséért és kevélységeért önmagát büntette meg. Te pedig, jó Julcsa, jegyezd meg magadnak azon mondatot, mely itt a vörös szalagra arany betűkkel van hímezve és gyöngynél és aranynál többet ér:

**Mint ibolya virága
Oly kedves légy, s oly szerény,
S mint a gyöngy, oly hófehér
Legyen benned az erény.”**

79. Az aláírás.

Laura igen erényes hajadon vala. Arca szép volt, és mindenféle házimunkához értett. Egy vagyonos, és becsületes városi kalmár, bár szülői szegények voltak, hitvesül kérte őt. Laura ezen nagyon megörült, és minden jóindulatú ember szerencsét kívánt neki ilyen derék férjhez. A vőlegény és menyasszony több rokona már összegyűltek, hogy a házasságkötést papírra vessék és már csak a menyasszony aláírása hiányzott. Ekkor azonban kisült, hogy Laura nem tud írni.

A vőlegény nagyon megijedt és mondá: „Azt nem hittem volna, hogy egy ilyen derék és jó viseletű hajadon írni ne tudjon. Azonban, minthogy én üzletemtől sokszor távol vagyok, hitvesemnek kell az eladott portékát jegyzőkönyvbe bejegyezni és számlát írni róla. Így, bármennyire fájlalom is, a házasságból mi sem lesz.” A jelenlevők mind szomorún széledtek el, de legszomorúbb volt Laura, ki kárörvendő emberek előtt még gúny tárgyául is szolgált. Több forró könnyet sírt bánatában, hogy nem tanult meg írni, és sokszor mondá:

**Aki szegény ember
S nincsen tudománya,
Annak bizony sok lesz
A szomorúsága.**

80. A gazdag.

Pálnak csak egy paraszttelke volt, de ő munka, imádság és gazdálkodás mellett megelégedett a magáéval, semmiben hiányt nem szenvedett, sőt még évenként gyermekei számára félre is tett valamicskét.

Egyszer kútját tisztogatta udvarában; ekkor mélyen a sár és a homok közt egy nagy rézládát talált tele ezüsttel és arannyal, és azt hívé, hogy csak most húzta még ki igazi boldogságát a kútból.

Most tehát a mezei gazdaságot szolgálóira bízta, urasan öltözködött, csak jó és drága ételeket főzetett, elkezdett inni és játszani, nem gondolt többé Istenre és az örökkévalóságra, és rövid idő alatt, a lelt kincs helyett, nagy bűnrovást halmozott magára.

A rosszul használt gazdagság koldussá tette őt. Paraszttelkét elárverezték, egészsége a pazarló életmód által megromlott, az istenifélelemnek minden szikrája kialudt szívében. Ekkor elméne ugyanazon kúthoz, melyből a gazdag kincset kihúzta, és kétségbeesésben beleölte magát.

**Te azt hiszed, szerencsét
Fogsz venni pénzeden;
Vigyázz! rosszul kezelve
Még vesztedre leszen.**

81. A jól használt pénz.

Egy szorgalmas asztalos, ki sok pénzt keresett, igen egyszerűen táplálkozott, magát és övéit szegényesen, de illedelmesen ruházta, és minden fölösleges kiadástól gondosan óvakodott.

„Ugyan hová teszi a pénzét asztalos mester uram?” mondá egyszer szomszédja a kovács. Az asztalos válaszolá: „Részint adósságot fizetek vele, részint kamatra adom.” „Ejnye,” kiáltá a kovács, „talán tréfál szomszéd uram. Jól tudom én, hogy nincsen adóssága, nem is adott ki pénzt kamatra.”

„Mégis úgy van,” mondá az asztalos. „Nézzé, mindazon pénzt, mit jó szüleim, azon órától fogva, melyben a napvilágot legelőször megpillantottam, rám fordítottak, adósságnak tekintem, melyet vissza kell fizetnem; azon pénzt pedig, melyet gyermekeimre fordítok, hogy őket valami jóra taníttassam, tőkének tekintem, melyet ők nekem egykor, ha majd megöregszem, kamatostul vissza fognak fizetni. Amint az én szüleim semmi költséget sem kíméltek, hogy engem jól fölneveljenek, úgy cselekszem én is gyermekeimmel; és amint, én gyermeki kötelességemnek tartom, hogy szüleim jótéteményeit visszafizessem, akként remélem, hogy az én gyermekeim is ezen adósságot oly bizonyosan fogják leróni, mintha pecsételt levelet adtak volna róla.”

**Özönben nyernek szüléiktől
Jótéteményt a gyermekek,
Illő, hogy meghálálják majdan
Amit kezeikből vettek.**

82. A vásár.

Egy vagyonos falusi asszonyság, kinek nem voltak gyermekei, városban lakó rokonai közül a legszorgalmasabb és legerényesb hajadont akarta gyermekéül fogadni. Végre egyszer vásár alkalmával megjelent a városban, és azonnal több szegény hajadon kereste fel őt, hogy gyermekévé fogadja őket. Mindnyájan hozzá való rokonságukat vitatták. Az asszonynak semmi ellenvetése sem volt, és mindeniknek közülök pénzt adott a kezébe és mondá: „Azt vásárolja magának mindenik a vásáron, mi neki legkedvesebb; azután pedig jöjjetek vissza, hadd lássam, hogy mit vásároltatok.”

A leányok elsiettek és nagy örömmel visszatértek, tarka szalagokat, csillogó gyöngyfüzéreket, hímzett főkötőket és hasonló piperetárgyakat hozván magokkal; csak egyik közülök, Lidike, nem vett ilyesmit, hanem egy tucat orsót.

Az asszonyosság nyájasan kezénél fogta Lidiket és mondá: „Te, kedves gyermekem! mindhármatok közt a legszorgalmasabb és legerényesebb vagy. A többiek esztelen vásárlásuk által világosan megmutatták, hogy többet adnak a hiúságra és piperére, semmint a szorgalomra és munkásságra. Te mától fogva az én leányom vagy, és holnap velem jössz, falusi jószágomra”.

**Erény és szorgalom
Mindig jutalmat lel,
Bár e jutalomra
Néha várni is kell.**

83. Az álarcosok.

Egy nemes ember néhány vendégének pompás vacsorát adott. Mialatt az asztalnál ültek, két álarcos jött a terembe, kik nem voltak nagyobbak öt-hat éves gyermekeknél és egy előkelő urat és egy előkelő hölgyet ábrázoltak. Az úrnak bíborruhája volt arany rojtokkal, nagy fodrozott parókája hófehérre volt beporozva, és kezében paszomántos kalapot tartott. A hölgy aransárga tafotába volt öltözve, melyen ezüst pitykék csillogtak, és egy csinos kalapocskára magas tollakkal büszkélkedett fején, kezében pedig legyezőt tartott. Mind a ketten igen csinosan táncoltak. Mindenki mondá, hogy a kedves gyermekek ügyességét nem lehet eléggé csodálni.

Ekkor egy öreg katonatiszt, ki maga is a vendégek közt volt, egy almát vett az asztalról, és azt a táncoló pár közé dobta. Azonnal az almára rohantak az úr és a hölgy, dühösen veszekedtek és ráncigálták egymást érte, egymás álarcát és parókáját letépték - és egy pár ügyes gyermek helyett egy pár utálatos majom tűnt elő. Az asztalnál levők nagy hahotára fakadtak; az öreg katonatiszt pedig nagy komolyan mondá: „Bármily pompásan piperézzék is föl magokat a majmok és bolondok, mégis nem sokára napvilágra jó mivoltuk.”

**Mit ér ott a pompa, kincs,
A hol ész és erény nincs.**

84. Az erdei kincs.

Ambrus a szomszéd faluban öreganyját látogatta meg, ki egy teli kosár almát ajándékozott neki. Amint a kosár almával a fején késő este az erdőn keresztül hazafelé ballagott, egy vén tölgyfa alatt valami ezüstöset látott csillogni. „Ez bizonyára kincs!” gondola magában, az almákat a földre rázta, kosarát a talált drágaságokkal megtöltötte, és nagy örömmel hazasietett. De midőn kincsét reggel a napvilágnál megtekintette, íme, szép almáiért, melyeket a múlt éjszaka fölfaltak a vaddisznók, nem volt egyebe rothadt fánál.

**Sok földi kincs, mire jól megnézed,
Hiúsággá, fénylő semmivé lett.**

85. A pásztor-fia.

A vidám, pásztorfiú, egy derűs tavaszi reggelen, erdős hegyek közt fekvő virágos völgyben juhait őrizé, és örömeiben dalolt és ugrándozott. A tartomány fejedelme, ki éppen azon a vidéken vadászott, meglátta és magához hívta őt, és így szólt hozzá: „Miért vagy oly vidám, kedves gyermek?” A gyermek nem ismerte a fejedelmet és mondá: „Mért ne lennék vidám? A fejedelmünk sem gazdagabb nálam.” „Úgy,” mondá a fejedelem, „halljuk csak egyszer, hogy mi az a sok, amivel bírsz!”

A fiú mondá: „A nap a szép kék égen a fejedelemnek éppen úgy süt mint nekem, és a hegy és völgy éppen úgy zöldell és virágzik számomra, mint neki. Két kezemet nem adom oda száz ezer forintért, és két szememet a kincstár minden drágaságaival sem cserélném ki. Ezenkívül mindenem van, amit kívánok. Én mindennap jól lakom, vannak ruháim és fáradságomért évenként annyi pénzt kapok, hogy beérhetem vele. Lehet-e ennél többje a fejedelemnek?”

A jóságos fejedelem elmosolyodott és megismertette magát, mondá: „Igazad van, jó fiú, és ezután elmondhatod, hogy maga a fejedelem helybenhagyta szavaidat. Tartsd meg továbbra is jó kedvedet.”

**Hogyha szegény is vagy
De megelégedett:
Maga a király is
Irigyel tégedet.**

86. Az ügyes szolgáló.

Lenke igen ügyes volt; de sokat is tartott ám ügyességére. Anyja egy parasztasszonyhoz adta őt szolgálatba, és így szólt hozzá, midőn elváltak egymástól: „Könyörögj mindennap istenedhez, hogy szolgálatodban szerencsét és áldást adjon.” Lenke pedig mondá: „Nem aggódom, én; majd ügyességem megsegít.”

Mindjárt az első reggelen Lenkének fűtenie kellett volna, és félóra hosszat hiába bajlódott a tűzrakásnál; a szomszédasszonyhoz futott gyertyáért. Azonban a jégen elcsúszott és a lámpást összetörte. Már ekkor az első szidást kapta; azonban azzal mentegette magát, hogy az olvadó időtől a gyutacs megnedvesedett, és hogy az út jéggé fagyott.

Ezután Lenkének a padlás alatti kamrából egy kosár tojást kellett hoznia. Midőn a kosarat akarta fölemelni, egy egér, mely mögötte rejtőzött, egyszerre feléje szökkent, és Lenkét annyira megijesztette, hogy a kosarat kiejtette kezéből és a tojásokat összetörte. A parasztasszony, ki még a lámpásért is neheztelt, keveset figyelt Lenke mentegetőzésére és még jobban kiszidta őt.

Nemsokára Lenke egy teli köcsög tejjel, melyet nagy óvatosan fején hordott, a ház ajtaján akart belépni. Azonban egy jégcsap esett a háztetőről a köcsögbe és kiütötte fenekét. Midőn Lenke tejjel elárasztva a szobába lépett, a parasztasszony annyira megbosszankodott, hogy Lenkét szóhoz sem engedte jutni, és mint ügyetlen és bárgyú leányt, elcsapta magától.

Lenke megszégyenülve és könnyes szemekkel jött haza, az anya pedig mondá: „Látod most, mennyire szükséges Isten áldásáért könyörögni! Ezer kis körülménnyel nem számolhatunk, és csak ő intézheti úgy azokat, hogy reánk ártalmatlanok, vagy éppen hasznosak legyenek.”

**Isten segítsége nélkül
Embermunka nem sikerül.**

87. A jótékony kertész.

Egy öreg, nyájas kertész, igen jótékony volt a szegények iránt. Nélkülözhető kevés pénzecskéjét, melyért szebb ruhát, csinosabb házi berendezést, vagy akármi más gyönyört szerezhette volna magának, a szűkölködőknek adta, kik hozzá segélyért folyamodtak. Ilyenkor azt szokta mondani: „Ejnye no, megint egy almát kell keresztül vetnem a sövényen.”

Egyszer megkérdezték tőle, hogy mit ért ezen különös szavak alatt. A kertész ekkor a következő történetet beszélte el. „Valamikor gyermekeket hívtam be a kertembe, s megengedtem nekik, hogy a fa alatt fekvő gyümölcsből annyit egyenek, amennyit csak akarnak, de megtiltottam nekik, hogy valamit zsebre dugjanak vagy elvigyenek. Egy fiú azonban oly álnok volt, hogy néhányat legszebb almáin közül a sövényen keresztül dobott, utóbb meg felszedte őket.”

„A fiú mindenesetre rosszul cselekedett és soha többé nem bocsátottam be kertembe. Azonban valamint a méhe mérges virágból is mézet szí, úgy én is ezen rossz cselekedetből valami jót tanultam.”

„Nézd, ez jutott eszembe: mi emberek e földön épp úgy cselekedhetünk, mint a gyerekek a kertben. Szabad ugyan e világ javait használnunk, de magunkkal vinnünk nem szabad őket. De amit abból a szegényeknek adunk, azt mintegy a kertsövényen keresztül dobjuk, és egyszer a kertsövényen túl - az örökkévalóságban - megint hasznunkra fordíthatjuk.”

**Amit e világon
A szegényért tettél,
Abból a mennyekben
Számodra áldás kél.**

88. A szőlőtolvaj.

Ferkó kitanult gyümölcstolvaj volt. Egy sötét, zivataros őszi éjszakán, midőn már a faluban mindenki szunnyadott, a kastély kertjében lopódzott. A kastély falán pompás szőlőtőke kapaszkodott fel, melynek magas csúcsán még igen sok kiváló szép fürt csüngött. Ferkó a karón, mint valami hágcson felkapaszkodott, késével a szőlőfürtöket lemetszette, és kosarába tette, melyet a hátán vitt magával. Igen örvendett, midőn a lopott jószág súlyát mind nehezebb és nehezebbnek érezte. Azonban, midőn a kosár már megtelt, a nagy súlytól a lécs, melyen Ferkó állt, letört. Ő lebukott, késébe esett, és halálos döfést ejtett magán.

**Ne mesterkedj a tilosban!
A bűnhődés nyomodban van.**

89. A tolvaj.

János napszámos volt, ki nem messze a postaépülettől egy sikátorban lakott, s minthogy igen jól értett a kocsiskodáshoz, a postamester magához fogadta őt postalegénynek. Azonban Jancsit nem sokára bevádolták uránál, hogy zabot lop tőle. Csak tegnap éjszaka is, - így súgták be - egy egész zsák zabbal lopódzott be házába.

A postamester azonnal Jancsi házába, ment és kérdőre vonta őt. „Uram!” mondá Jancsi, „kutasd föl egész házamat; hogyha csak egy zabszemet találsz is benne, csapj el szolgálatodból.” A postamester Jancsi kíséretében fölkutatta a padlást és minden kamrát és mit sem talált.

Midőn megint mind a ketten Jancsi szobájába visszatértek, így szólt Jancsi: „A. postamester úrtól nem vehetem rossz néven, hogy a dolgot megvizsgálta; de a gonosz embereknek, kik engem rágalmaztak, becsületemet megint vissza kell adniok.” Erre öklével az, asztalra ütött, hogy a szoba rengett bele. És íme, egyszerre zabszemek kezdtek az asztalra potyogni.

Jancsi a lopott zabot a padlás és szobafödél gerendái közé rejtette el. Egy egér keresztülrágta a szobafödélét, és az ökölcsapásra a hézagon át kipotyogtak a zabszemek. Jancsi halászápadt lőn, a lopást többé nem tagadhatta, és a zöld postás öltözetből mindenkorra ki kellett vetköznie. Ekkor támadt azon közmondás:

**Ravasz tolvajságot,
Vagy bármi gonoszat
Még a kis egérke
Is napfényre hozhat.**

90. A fiatal tolvaj.

Dénes igen könnyelmű fiú volt. Egyszer a falu melletti halastóhoz sompolygott, halat lopni. Kezét a vízbe dugta, és sokáig keresgélt benne. „Hej,” mondá „végre egy pompás halra bukkantam; ha nem csalódom, még angolna lesz.” Kivonta kezét a vízből, és íme, egy iszonyatos vízikígyó tekerődött karjára. Irtózatában felsikoltott, a kígyót egy szempillantás alatt megint a vízbe dobta, és el akart futni. Amint megfordult, újra megijedt, mert az öreg Jakab halász állott előtte. „Ez egyszer a kettős ijedtséggel elbocsátlak” mondá a halász. „Jegyezd meg azonban egész életedre egy öreg embernek ezen üdvös tanítását: Mindig oly irtózva fordulj el az idegen jószágtól, mint most a mérges kígyótól. A lopott hal a tolvaj kezében mindig kígyóvá változik.” Mert:

**Mit álnokul szerzesz,
Bármily csekély legyen,
Nem kél abból áldás
Földi életedben.**

91. A rabló.

Egy rabló töltött puskával állott a bozótban és egy gazdag gabonakereskedőre leselkedett. A gabonakereskedő közeledett és derekát nehéz pénzes öv keríté. A rabló a puska kakasát felhúзва térdére ereszkedett, hogy annál biztosabban célozhasson. Azonban egy kígyóra térdepelt, mely a száraz lomboszatban rejtőzött. A felbőszült kígyó felszökött, a rabló felé szisszent és a lövés célját téveszté. A lövésre és a rabló jajveszékelésére a gabonakereskedő odasietett. Ekkor irtózva látta, mint feküdt a szerencsétlen ember a földön, mint tekerődött a kígyó karjai és nyaka köré és marta őt halálra mérges fullánkjaival. „Ah,” sóhajtá a haldokló, midőn a gabonakereskedőt megpillantotta, „úgy kell nekem! Azon pillanatban, midőn a te életedet akartam elrabolni, a magamét veszttem el.”

**Néha a bűnhődés mindjárt
A gonosztett nyomában jár.**

92. A fülelő.

Ákosnak azon hibája volt, hogy örömet hallgatódzott. Bátyja többször intette őt, de mind hiába. Egyszer este egy városi polgár jött atyjához a kertbe és monda, hogy valami titkos közölni valója van. Az atya a lugasba ment vele és az ajtót betette maga után.

Ákos azonnal oda sompolygott és fülét egy kis lyukhoz tartotta, mely az ajtó léceiben volt kifúrva. Azonban egyszerre különös dolgokat érzett fülében. Úgy érezte, mintha valami csúsznék és mozogna benne. Nem sokára pedig oly iszonyú fájdalmakat érzett, hogy sikoltania kellett és majdnem megőrült.

Az atya ijedve jött ki a polgárral a kerti házból. Orvost hozattak. Ez egy kis fecskendővel Ákos fülébe fecskendett. Végre egy fülbemászó mászott ki füléből. A bogár, mely a fában rejtőzött, Ákos fülébe mászott.

„Meg vagy-e most büntetve fülelésedért?” monda az atya. „Tekintsd ezt óvásnak a jövőre! Sok fülelőnek a fülbemásznál már sokkal gonoszabb bogarak másztak nemcsak fülébe, hanem eszébe és szívébe is! Érttem a félreértést és gyanút, a gyűlöletet és ellenségeskedést.”

**Okos, tisztességes ember
Más ajtaján sohsem fülel.**

93. A nyalánk.

Egyszer Margit anyjának nagyon sok dolga volt, ezért így szólt leányához: „Margit, hozz nekem hamar egy citromot; itt van a kulcs az éléskamrához!” Midőn Margit az éléskamrába jutott, mohón ide-oda nézegetett, nem talál-e valami nyalánkságot. Ekkor egy deszkán a mézbödönt vette észre. Hogy a bödönt elérje, ágaskodott amennyire csak tudott, mutatóujját belemártá, hogy mézet szophasson.

Azonban egyszerre iszonyún megcsípte őt valami ujján és midőn sírva, kiabálva kihúzta kezét, egy nagy rák csüngött azon, mely ujját ollójával megragadta és semmiképp sem akarta elbocsátani.

Az anya tudniillik a mézet néhány nap előtt eladta és mert a bödön éppen üresen állt, néhány rákot tett el benne, Margit pedig erről mit sem tudott.

Sikoltására a házbeliek mind az éléskamrába futottak. A nyalánk leány nemcsak véres ujjat vitt onnan magával, hanem nagyon szégyenlette is, hogy nyalánksága napfényre jött.

**Nyalánkságtól óvd magad
A nyomában sok baj fakad.**

94. A jó szomszédok.

A falusi molnár fiacskája igen közel ment a patakhöz és beleesett. Már majd hogy el nem merült, midőn a kovács, ki a patakon túl lakott, hallván jajveszékelését, a vízbe ugrott, a gyermeket kihúzta és atyjának visszahozta.

Egy évre rá, éjjel, a kovácsműhelyben tűz támadott. A házat majdnem egészen elborították már a lángok, mielőtt a kovács azt észrevevé. Hitvesével és gyermekeivel még idejekorán megszabadult, azonban legkisebb leánykájukat elfelejtették a nagy ijedtségben.

A gyermek az égő házban sikoltani kezdett: azonban senki sem bátorkodott bemenni. Ekkor hirtelen előjött a molnár, a lángok közé vetette magát, a gyermeket szerencsésen kihozta és azt a kovács karjaira tévén, így szólt hozzá: „Hálát adok az Istennek, hogy alkalmat adott nekem, hasonlót hasonlóval fizetnem. Te fiamat a vízből húztad ki és én Isten segítségével a te leányodat a tűzből szabadítottam ki.”

**Aki máson is segített,
Maga is nyer segítséget.**

95. A kovács.

Egy idegen úr szép hintáján, melynek rúdja eltörött, egy félreeső faluba érkezett. A fogadós így szólt hozzá: „A mi kovácsunk ügyes ember. Ő egyszersmind tanult állatorvos is; sőt a falu emberei is tőle hagyják magukat gyógyíttatni.” Az úr a kovácsműhely elé hajtatott és midőn a rúd elkészült, így szólt a kovácshoz: „Te hintómat derekasan helyreállítottad; nem akarnád-e arany órát is kijavítani?”

A kovács bámulva tekintett az úrra, és az emberek, kiknek nagy tömege tódult össze, kinevették őt és nagyon is megmutatták, hogy igen ostoba embernek tartják. Az úr pedig mondá: „Én távolról sem vagyok oly ostoba, mint ti. Amily kevésbé tudja a legügyesebb kovács is ezen zsebórát kijavítani, épp oly kevésbé tud a legtanultabb állatorvos is embereket gyógyítani.”

**Ha kedves az egészséged,
Ne hivass kontár népséget.**

96. A fogoly.

Endre vitéz ellenségei által elfogatva iszonyú börtönbe vettetett, hova sem a nap, sem a hold nem világított be. Nehéz láncokra verték őt, és börtönének kis ablaka széles vasrudakkal volt elráncozva. Hiába iparkodott láncáiból kibontakozni; hiába a vasrácsra át elillanni. Már minden reménnyel felhagyott, hogy szomorú fogságából valaha megmeneküljön. De ami különösen nehezére esett, az a rossz élelem vala, mellyel táplálták. Nem adtak neki egyebet, mint naponkint egy kevés fekete kenyeret, és egy korty vizet. Gyakran könnyeivel áztatá falatka kenyerét, és azután éhen rogyott le szalmaágyára.

De éppen ezen rossz élelmezése szolgált, ellenségei akaratja ellenére, megmentésére. Ő igen megsoványodott, és most könnyű móddal rázta le bilincseit, és éjszaka ablakának vasrácsai között nagy erőlködés nélkül kicsúszott. Egész éjen át a legnagyobb sebességgel hazája felé futott, és midőn napfölkeltkor kastélyát megpillantá és biztosságban érezte magát, térdeire esve, így kiáltott fel: „Istenem! mennyire köszönöm ezt neked! Mit szerencsétlenségemnek tartottam, az volt éppen szerencsém. Ha jobb élelmezést nyújtanak nekem, úgy szemem a nyájas napvilágot és szeretett házamat sohasem pillantotta volna meg, és egész életemet azon irtózatosságon kellett volna eltöltenem.”

**Bocsásson ránk Isten
Bármilyen szenvedést,
Egy jó fordulatra
mindig hagy benn rést.**

97. A vak.

Egy gyöngé elméjű embert ezen baján kívül még azon szerencsétlenség is érte, hogy lassan-lassan szemvilágát elveszte. Ekkor így szólt együgyűségében: „Nem is tudom, hogy mi történik azzal a nappal; minden nap homályosabban süt. Oly szomorúan áll az égen, mint a halvány hold.” Rövid idő múlva, midőn szemei még inkább megromlottak, azt mondá: „Rettentő látni, de mégis úgy van! A nap már csak sötét, piros sugarakkal világít, és minden, amit magam körül látok, minden falevél és minden virág, természeti szép színét elvesztette, és oly barnának látszik, mint a hamu, vagy éppen sötétnek, mint a korom.”

Midőn végre egészen megvakult, így kiáltott fel a szerencsétlen: „Most a nap elhamvadott, és délben épp oly sötét van, mint máskor éjszaka.” Az emberek ugyan biztosították őt, hogy a nap még most is oly világosan és nyájasan világít falujukban, mint azelőtt. De ő nem hitte, és állításánál maradt: „Nincs nap többé, és sűrű sötétség borítja a földet.” Nem jutott eszébe, hogy a hibát megromlott szemeiben keresse.

„Amint ezen vak ember,” mondá egy bölcs és jámbor férfiú, „úgy jár a gonosz ember, az Istenben, és az isteni dolgokban való hitével. Midőn érzülete annyira eltompult, hogy a dolgok isteni voltát már egyáltalán nem fogja fel, tagad mindent, ami szent, elalszik benne annak vigasztaló hite.”

**Szemünk fényétől
Ne fossz meg Isten,
Hogy lássunk Téged
Nagy műveidben.**

98. A süket.

Egy tengerésztiszt messze földről egy fiatal vadembert hozott magával, ki útközben betegsége által hallását veszté. Egyszer este barátai összegyűltek nála, és zenével mulattatták magokat. Az ifjú, kinek a hangszerekről semmi fogalma sem volt, nézte, hogy a zongorázó, a fuvalás, a hegedűs és a bőgő mily szorgalmasan működnek, és különös mozdulataik fölött hangosan nevetni kezdett. „Ezek örült emberek,” mondá „ennél fölöslegesebb munkát nem is képzelhetek. Ennek, urak csak semmi haszna sem lehet.”

Az ifjú azonban egy ügyes orvos művészete által hallását visszanyeré. Mennyire bámult, midőn a zeneterembe lépett és észrevéve, hogy az ujjak minden mozgásának, a száj minden leheletének, a nyírettyű minden vonásának jelentősége van, és a legkellemesebb hangokat adja. „Mily örült voltam én,” kiáltott fel, „hogy ezeket a művészeket kikacagtam! Mily élvezetet, mily gyönyört tudnak ők művészetek által szerezni!”

„Hasonlón e vademberhez,” mondá a tiszt, „szoktunk mi az isteni gondviselés utairól ítélni, mert nem tudjuk pontosan, hogy miért engedi az Isten emezt vagy amazt megtörténni. Ha ezt egyszer megértjük, észre fogjuk venni, hogy a gondviselés utaiba is minden oly összehangzó, mint a legfönségesebb zene.”

**Bármilyen történjék is, -
Azt hinnéd cél nélkül -
Nagy dolgokra szolgál
Isten eszközéül.**

99. A szerecsen.

Egy öreg szerecsen késő este egy kereskedő házához jött és esdő hangon mondá: „Uram, kinek húsz évig hűségesen szolgáltam, elküldött, mert öreg és a munkára már képtelen vagyok. Most hajléktalanul kell ide s tova barangolnom és darabka kenyeremet jószívű emberek ajtaja előtt koldulnom. Könyörüljete csak rajtam, és adjatok egy falat kenyeret, és adjatok szállást az éjjelre.”

A kereskedőnek, feleségével és gyermekeivel együtt, igen megesett a szíve a fekete ember sorsán. A kis Sarolta azonban mondá: „Csak oly fekete színe ne volna. Én szinte félek tőle. Nem is kell őt ágyba fektetni; egészen bekormozná.” Sarolta testvérei nevettek. Az atya pedig felvilágosította gyermekét, és behívta a szerecsent, megvendégelte őt, és hálókamrát nyitattott neki.

Éjfélkor a szerecsent valami gyenge moraj álmából ébresztett, és íme két rabló lépett be a kamra ablakán; fegyvereiket csillogni látta a holdvilágnál. A szerecsen felugrott és mély hangon kiáltá: „Mit akartok?” A rablók a fekete alaktól megijedtek, azt hitték, hogy gonosz lélek, és az ablakon nagy sietve kiugrottak. Azonban az utcakövezeten oly annyira megsértették magukat, hogy tovább nem mehettek, és így elfogatva, gonosz tettökért meg is lakoltak.

A szerecsenhez pedig így szólt a kereskedő: „Te ezentúl mindig házamban maradsz, és öreg napjaidat nálam nyugalomban töltheted. Mert azon kis jótéteményt, melyet tőlünk nyertél, sokkal nagyobbval viszonzod. Igen, Isten irántad tanúsított vendégszeretetünket gazdagon jutalmazta, és téged, jó fekete ember, őrangyalunkká választott ki, hogy életünket és vagyonunkat a haláltól és rablástól megóvjad.”

**Ki a szegény embert
Nyájasan fogadja,
Azt Isten áldása
Soha el nem hagyja.**

100. A jobb haza.

Atya és anya két gyermekekkel a széles tengernek valamely zord szigetén laktak, hova a hajótörés vetette őket. Gyökerek és füvek szolgáltak nekik táplálékul, a forrás italt, egy sziklabarlang pedig lakást nyújtott nekik.

A gyermekek már nem is emlékeztek rá, hogy miképp jutottak ők a szigetre; mit sem tudtak már a szárazföldről; a kenyér, tej, gyümölcs és ott található minden egyéb élvezet ismeretlen dolgok valának előttük.

Egyszer egy kis naszádon négy szerecsen kötött ki a szigeten. A szülék örvendtek, és remélték, hogy immár szenvedéseiktől szabadulni fognak. A naszád azonban igen kicsiny volt arra, hogy mindnyájukat befogadhassa, és az atya először akarta az átkelést megkísérteni.

Az anya és gyermekek sírtak, midőn az atya a gyöngye fából készült járműbe hágott, és a négy fekete ember el akarta vinni. Ő azonban így szólt övéihez: „Ne sírjatok! Hiszen ott túl jobb sors vár ránk, és ti mindnyájan nem sokára követni fogtok!”

Midőn a naszád az anyáért ismét visszajött, a két gyermek még jobban sírt. De ő is mondá: „Ne sírjatok! A jobb hazában ismét mindnyájan meglátjuk egymást!”

Végre a naszád visszajött, hogy a két gyermeket is magával vigye. Ezek nagyon féltek a fekete emberektől, és reszkettek a szörnyű tenger előtt, melyen át kellett evezniök. Félelemmel és reszketéssel közeledtek a száraz földhöz.

De mint örültek midőn szüléik a parton állva, kezeiket nyújták elibök, és a virágos pázsiton tejjel, mézzel és ízletes gyümölcsökkel megvendégelték őket. „Oh mily esztelen volt a mi félelmünk!” mondák a gyermekek, „nem félnünk, hanem örülnünk kellett volna, midőn a fekete emberek megérkeztek, hogy a jobb hazába vigyenek minket.”

„Kedves gyermekeim,” szólott az atya, „a mi átkelésünknek ama zord szigetről ezen szép hazába még egy magasabb jelentősége is van. - Még mindnyájunkra egy messzebb, de szebb hazába vezető út vár. Az egész föld, melyen lakunk, egy szigethez hasonlít; ezen szép föld, melyre most érkeztünk, - ha mindjárt gyöngé, de mégis példázó képe - a mennyországnak; a zivataros tengeren való átkelésünk oda - a halál. A naszád a koporsóra emlékeztet, melyben minket egyszer négy fekete ember fog vinni. De ha üt az óra, melyben nekem, a ti anyátoknak, vagy nektek távozni kell, meg ne ijedjete. A halál a jó emberekre nézve nem egyéb, mint átkelés egy jobb hazába.”

**Ne rettegj a sírtól,
Inkább örülj rája!
Jobb a földi létnél
A mennyek országa.**

.oOo.